

A Ch'añ Libro GÉNESIS

Génesis sb'i jun libro tic. Génesis, syalelc'ochi “yichb'anil”. Aton jun b'ab'el libro tic d'a yol ch'añ Biblia. A tz'alan tas ajnac yel yich masanil tas. Syalcot yuj eb' anima, yuj masanil nación yed' tas ajnac yel yich choñab' Israel, aton jun choñab' sic'b'ilel yuj Dios. Ix tz'ib'chajcan jun libro tic ayic te tziytumxo eb' anima tz'ac'anoch juntzañ comon dios d'a sc'ool yed' tastac b'ob'il yuj Dios.

A jun libro tic, syalcoti to junñej Dios ay d'a junelñej, a b'ojnac masanil tastac. Syalcoti to a d'a yichb'anil chi' vach'ñej yac'an Dios yed' eb' anima. A eb' anima chi' yajal yaj eb' d'a yib'añ tastac ay d'a yolyib'añq'uinal tic. A eb' anima chi', junc'olal yajec' eb', tzalajc'olal pax yaj eb' tato sc'anab'ajej eb' tas syal Dios. Añejtona' syalcoti tas ajnac yel yich mul yed' yaelal janaccan d'a quib'añ, yujto a viñaj Adán yed' ix Eva, sc'ulejnc eb' tas sna' d'a yol yico', mañ sc'anab'ajejnacoc eb' tas yalnac Dios. Syalanpaxcot yuj tas ix yutej Dios scolan eb' anima d'a scal schucal.

A jun libro tic cha macañ yaji: B'ab'el macañ tz'el yich d'a capítulo 1 masanto d'a 11. Syalcot yuj tas ajnac sb'o yolyib'añq'uinal tic yed' oñ anima oñ tic yed' tas ajnac yel yich mul yed' yichb'anil yaelal. Syalanpaxcot yuj jun oval a' mucvajum yed' jun nivan torre scuchan Babel, syalelc'ochi to syalcot yab'ixal masanil nación. Axo schab'il macañ tz'el yich d'a capítulo 12 masanto d'a 50, syalcot yuj tas ajnac yel yich choñab' Israel. Elnac

yich d'a viñaj Abraham, viñaj Isaac yed' d'a viñaj Jacob yed' d'a eb' yuninal viñaj Jacob chi', aton viñaj José yed' eb' yuc'tac. Syalanpaxcot yuj tas aj sb'atnaccan viñaj Jacob yed' eb' yuninal d'a Egipto. Ata' ochnac eb' yiñtilal viñaj Jacob chi' nivan nacional. Masanil jun libro tic syala' to añej Dios nivan yelc'ochi, a' sch'olb'itan eb' anima, syac'anoch syaelal eb' max c'anab'ajani. Palta a eb' sc'anab'ajani, scolji eb' yuuju. Aton tas tz'aj yel yich libro Génesis tic, syalcoti to a Dios b'ojinac masanil tastac, syalanpaxi to a Dios max yactejean stañvan eb' yicxo.

A yichb'anil smasanil

¹ A d'a yichb'anil, a Dios ix b'oan satchaañ yed' lum lum. ² A d'a jun tiempoal chi' malaj stzolal yaj jun yolyib'añq'uinal tic, tz'inan yilji. Toñej pañan ec' a a' d'a yib'añ lum. Q'uc'olinac yilji masanil d'a yib'añ a', axo Yespíritu Dios tz'ec' d'a yib'añ a' chi'.

³ Ix lajvi chi' ix yalan Dios icha tic: Ayocab' saquilq'uinal, xchi.

Icha chi' b'ian ix sacb'iq'uinal. ⁴ Ix yilan Dios to vach' jun saquilq'uinal chi', ix spojanel saquilq'uinal chi' d'a scal q'uc'alq'uinal. ⁵ A saquilq'uinal chi', c'ualil ix sb'iejcan yuuju, axo q'uc'alq'uinal chi', d'ac'valil ix sb'iejcani. Ix q'uc'b'iemi, ix sacb'i, ix eq'uel jun b'ab'el c'u.

⁶ Ix lajvi chi' ix yalan Dios icha tic: Ayocab' junoc tas scan d'a yib'añ sat lum tic yic spojan snañal a a', xchi.

⁷ Icha chi' b'ian, a Dios ix b'oan jun chi'. Cha macañ ix ajcanel a a' chi' yuuju: Jun macañ a' ix

can d'a sat lum tic, junxo macañ a' ix q'uecan d'a yib'añ. Ichaton chi' ix aji. ⁸ A jun ix can chi' "satchaañ" ix sb'iejcani. Ix q'uic'b'ixiemi, ix sacb'ixi, ix ec' schab'il c'ual.

⁹ Ix lajvi chi' ix yalan Dios icha tic: Junxoñejocab' tz'aj a a' ay d'a yalañ satchaañ yic scheclajcan lum luum d'a taquiñal, xchi.

Ichaton chi' ix aji. ¹⁰ A b'aj ix checlajcan staquiñal chi', "luum" ix sb'iejcani, axo a a' junñej ix aj chi', "mar" ix sb'iejcan a'. Axo ix yilan Dios chi', te vach' ix aji. ¹¹ Ix lajvi chi' ix yalan icha tic: Pac'ocab' añ añc'ultac d'a sat lum luum yed' te te' syac' sat. A d'a sat te' chi' yed' añ añc'ultac chi', ata' ay yirañtil ato syala' tas macañil, xchi.

Ichaton chi' ix aji. ¹² Ichaton chi' ix aj spac' añ añc'ultac d'a sat lum luum tic, aton añ añc'ultac yed' te te' syac' sat ato syala' tas iñatil. Axo ix yilan Dios te vach' ix aji. ¹³ Ix q'uic'b'ixiemi ix sacb'ixi, ix ec' yoxil c'ual.

¹⁴⁻¹⁵ Ix lajvi chi' ix yalan Dios icha tic: Ay-ocab' juntzañ saquilq'uinal d'a satchaañ yic syac' saquilq'uinal d'a sat luum tic, yic sch'oxanel c'ualil yed' d'ac'valil, yic scheclaj junjun c'u, junjun ab'il yed' juntzañ tiempoal, xchi.

Ichaton chi' ix aji. ¹⁶ A Dios ix b'oan chab' nivac saquilq'uinal. A jun nivan sc'ac'al ix och yopisio d'a c'ualil, axo jun quenñej sc'ac'al ix och yopisio d'ac'valil, aton c'u yed' q'uen uj. Ix sb'oanpax masanil q'uen c'anal. ¹⁷ Ix yac'anoch juntzañ saquilq'uinal chi' d'a satchaañ yic syac' yoc d'a sat luum tic ¹⁸ d'a c'ualil yed' d'ac'valil yuj spojanpaxel saquilq'uinal d'a q'uic'alq'uinal. Ix yilan

Dios chi' te vach' ix aji. ¹⁹ Ix q'uic'b'ixiemi, ix sacb'ixi, ix ec' scharñil c'ual.

²⁰ Ix lajvi chi' ix yalanxi Dios icha tic: Pitzvocab' noc' noc', noc' ay d'a yol a a' yed' masanil macañil noc' much tz'ec' jeñeñoc, xchi.

²¹ Ix sb'oan noc' nivac noc' Dios chi', noc' ay d'a yol a' mar yed' masanil macañil noc' noc' ay d'a yol a' chi' yed' masanil macañil noc' much. Axo ix yilani te vach' ix aji. ²² Ix yac'an svach'c'olal d'a yib'añ noc' noc' chi', ix yalan icha tic: Yune'ejocab' sb'a noc', q'uib'ocab' sb'isul noc', b'ud'jocab'el yol a' mar yuj noc'. Añejtona' noc' much, q'uib'ocab' sb'isul noc' d'a yolyib'añq'uinal tic, xchi. ²³ Ix q'uic'b'ixiemi, ix sacb'ixi, ix ec' yoil c'ual.

²⁴⁻²⁵ Ix lajvi chi' ix yalan Dios icha tic: Pitzvocab' chaañ masanil macañ noc' noc' d'a sat luum tic, noc' molb'etzal noc', noc' c'ulthaquil noc' yed' noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum, xchi.

Ichaton chi' ix aji, ix sb'oan masanil macañil noc' noc' ay d'a sat luum tic. Ix yilani, te vach' ix aji.

²⁶ Ix lajvi chi' ix yalan Dios icha tic: A ticaic co b'oec anima icha oñ tic yic vach' tz'och eb' yajalil d'a yib'añ noc' chay ay d'a yol a' mar, d'a yib'añ masanil noc' much, d'a yib'añ noc' molb'etzal noc', d'a yib'añ noc' c'ulthaquil noc' yed' pax d'a yib'añ noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum tic, xchi.

²⁷ Ichato chi' ix b'oji eb' anima chi' yuj Dios, icha val Dios chi' ix aj eb'. Ix b'ojican viñ vinac yed' ix ix yuuj.

²⁸ Ix lajvi chi' ix yac'an svach'c'olal Dios d'a yib'añ eb'. Ix yalan d'a eb' icha tic: Aljocab'

eyuninal, q'uib'ocab' e b'isul, b'ud'jocab'el sat lum lum tic eyuuj, ochañec yajalil d'a yolyib'añq'uinal tic. Ochañec yajalil d'a yib'añ noc' chay ay d'a yoltac a a', d'a yib'añ noc' much sjeñvi yed' d'a yib'añ masanil noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat lum tic, xchi.

²⁹ Ix lajvi chi', ix yalanxi d'a eb' anima chi' icha tic: A in svac' masanil macañil añ añc'ultac ay yirñatil yed' masanil te te' syac' sat e lo'o yic syac' yip d'a e nivanil. ³⁰ Masanil noc' molb'etzal noc', noc' c'ultaquil noc', noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat lum yed' noc' much, a in svac' añ añc'ultac yed' xiltac te te' svaoloc noc', xchi.

Icha chi' ix aji. ³¹ Ix yilanoch Dios, te vach' ix aj masanil tas ix sb'o'o. Ix q'uic'b'ixiemi, ix sacb'ixi, ix ec' svaquil c'ual.

2

¹⁻² D'a vague' c'ual ix sb'o satchañ Dios, lum lum yed' masanil tastac ay d'ay. Axo d'a yuquil c'ual, ix och vaan smunlaji. ³ Ix sic'anel jun yuquil c'ual chi' Dios, to yicñej tz'ajcani, yic tz'ochcan svach'iloc eb' anima, yujto a d'a jun c'u chi' ix b'oelc'och masanil tas ix sb'o chi'.

Ayec' viñ vinac d'a scal te' avb'en te' d'a Edén

⁴ Aton yab'ixal tas ix aj sb'o satchañ yed' lum lum tic. Ayic ix sb'oan satchañ Jehová Dios yed' lum lum tic, ⁵ mantalaj junoc te te' ma junoc añ añc'ultac sq'uib'i, yujto mantalaj ñab' syac' d'a yib'añ lum yuj Jehová. Mantalaj pax mach smunlaj d'a sat lum. ⁶ Toñej xob'anq'ueul a a' d'a sat lum yic sch'ayxi lum. ⁷ A d'a jun tiempoal

chi', ix sb'o jun anima^{2.7} Jehová Dios. A spococal lum luum ix yac'lab'ej sb'oani. Ix lajvi chi', axo yic' ix spuoch d'a yol sñi'. Icha chi' ix aj spitzvi viñ anima chi'.

⁸ Ix yavej juntzañ avb'en te' Jehová Dios d'a jun lugar scuch Edén, d'a stojolal b'aj sjavi c'u. Ata' ix yac'canoch viñ vinac ix sb'o chi'. ⁹ Ix yac'an q'uib' masanil te te' te vach' yilji, mañxo jantacoc svach'il sat te' syac'a', te vach' sloji. A d'a snañal jun avb'en te' chi', ay jun te' tz'ac'an q'uinal, ay pax junxo te' tz'ac'an nachajel b'aj ay vach'il yed' chucal.

¹⁰ A d'a Edén chi', sq'ueul jun a a' tz'ac'anoch yal masanil te' avb'en te' chi'. Axo tz'el a' d'a Edén chi', chañe' tz'aj yel sc'ab' a'. ¹¹ A jun a' b'ab'el, Pisón sb'i a', aton a' tz'ec' oyoyoc d'a yol lum scuch Havila b'aj ay q'uen oro. ¹² A q'uen oro ay d'a jun lugar chi', te vach' q'ueen. Ay pax juntzañ te te' ay stzatajil te sumumi sjab'. Ay pax juntzañ q'uen q'ueen scuchan ónice te caro stojol. ¹³ Axo a' schab'il, Gihón sb'i a'. Aton a' tz'ec' oyoyoc d'a yol lum scuchan Cus. ¹⁴ Axo a' yoxil, Tigris sb'i a'. Aton a' tz'ec' oyoyoc d'a stojolal b'aj sjavi c'u d'a lum Asiria. Axo a' scharñil, aton a' Éufrates.

¹⁵ Ix yac'ancan viñ vinac Jehová Dios d'a scal te' avb'en te' d'a Edén chi' yic smunlaj viñ yic stañvanpax viñ. ¹⁶ Ix yalan Dios d'a viñ icha tic:

—Syal a lo'an sat te te' tic smasanil. ¹⁷ Axo pax te' tz'ac'an nachajel b'aj ay vach'il yed' chucal, mañ a lo sat te'. Tato ol a lo sat te' chi', d'a val yel ol ach chamoc, xchi Dios d'a viñ.

2.7 **2:7** A “anima”, a d'a hebreo “Adán”. Adán syal d'a jun b'ab'el anima, yuj chi' ay b'aj syal Adán, ay pax b'aj syal Anima.

¹⁸ Ix yalanxi Jehová Dios icha tic: Mañ vach'oc yajec' viñ vinac tic sch'ocoj. Ol in b'o junoc yetb'eyum viñ to smoj val scolvaj yed'oc, xchi. ¹⁹ Masanil noc' noc' ix sb'o Dios d'a sat lum tic, noc' c'ultraquil noc' yed' masanil noc' much, ix ic'jib'at noc' yuj Dios d'a viñ vinac chi' yic say sb'i junjun noc' viñ. A sb'i junjun noc' ix say viñ, aton ix sb'iejcan noc'. ²⁰ Ix say sb'i masanil noc' viñ, noc' c'ultraquil noc', noc' much yed' noc' molb'etzal noc'. Palta malaj junoc noc' d'a scal noc' chi' tz'acan tz'aj scolvaj yed' viñ. ²¹ Axo Dios ix ac'ancot jun nivan vayañ d'a viñ. Ayic chamnac el viñ svay chi', ix ic'jielta jun sb'aquil scostil viñ yuj Dios. Ix lajvi chi' ix smacanxi b'aj ix yiq'uelta jun b'ac chi'. ²² Aton sb'aquil scostil viñ chi' ix b'oji ixal yuj Dios. Ix lajvi chi', ix ac'jicanoch ix d'a yol sc'ab' viñaj Adán chi' yuj Dios. ²³ Axo yic ix yilanoch ix viñ, ix yalan viñ icha tic:

—Aton val jun tic val yel in b'aquil, in b'ac'chil, yujto a d'ayin ix elta yuj Dios. Yuj chi' “Ix”^{2.23} ol sb'iejcani, xchi viñ.

²⁴ Yuj chi' a viñ vinac, ol yactejan smam snun viñ yic junxoñej tz'ajcan viñ yed' ix yetb'eyum, junxoñej nivanil tz'ajcan eb' schavañil.

²⁵ Malaj spichul eb' schavañil, palta max q'uixvilaj eb' d'ay junjun.

3

Maj sc'anab'ajej eb' tas ix yal Dios

^{2.23} **2:23** A d'a hebreo “Ix” tz'alchaj d'a vinac, axo d'a ix “Ixaj” tz'alji.

¹ A noc' chan, yelxo val te jelan noc' d'a yichañ masanil noc' c'ultaquil noc' ix sb'o Jehová Dios. Ix yalan noc' d'a ix ix:

—¿Tom yel ix yal Dios to max yal e loan sat masanil te' avb'en te' tic? xchi noc'.

² Ix tac'vi ix d'a noc' icha tic:

—Masanil te' syal co loan sat, ³ añej jun te' ay d'a snañal te' avb'en te' tic, ix yal Dios to max yal-laj co loan sat te', ma co yamani, yic vach' max oñ chami, xchi ix.

⁴ Ix tac'vi noc' chan chi' d'a ix:

—Toñej syal Dios chi'. Mañ ol ex chamlaj. ⁵ Palta yojtac Dios, ayic ol e loan sat te' chi', ol tz'acvoc e pensar, lajan ol ex ajcan yed'oc, ol nachajel vach'il yed' chucal eyuuj, xchi noc' d'a ix.

⁶ Axo ix yilanoch sat te' chi' ix, te vach' am sloji, te vach' yiljiochi, ix snib'anoch ix, yic vach' stz'acviel spensar ix snaani. Yuj chi' ix sb'ixanelta jun sat te' chi' ix, ix sloan ix. Ix lajvi chi' ix yac'anpax ix d'a viñ yetb'eyum chi', ix sloanpax te' viñ yed' ix. ⁷ A d'a jun rato chi', ix nachajel yuj eb', ix yilanoch sb'a eb' to b'eranel eb', yuj chi' a xil te' higo ix smol eb', ix stz'isan eb' spichuloc, yic tz'och d'a snañal eb'. ⁸ Axo ix yab'an viñ vinac chi' yed' ix ix chi' to van yec' Jehová Dios d'a scal te avb'en te' chi' d'a yemxoc'ualil, yic sicxo c'u, ix el lemnaj eb' sc'ub'ejel sb'a d'ay d'a scal te avb'en te' chi'. ⁹ Axo ix avtaj viñ yuj Jehová Dios:

—Ach Adán, ¿b'ajtil ayach eq'ui? xchi.

¹⁰ Ix tac'vi viñ:

—Ina vajec' tic, ix vab'i to van ec' d'a scal te' avb'en te' tic, ix in xivb'ati yujto b'eran in eli, yuj chi' ix in c'ub'ejel in b'a, xchi viñ.

11 Ix sc'anb'an Dios d'a viñ:

—¿Mach ix alan d'ayach to b'eran ach eli? Tope ix a lo sat te te', te' ix val d'ayach to max yal-laj a loani, xchi d'a viñ.

12 Ix tac'vixi viñ icha tic:

—A ix ix, ix ac' vetb'eyumoc, a ix, ix ac'an te' d'ayin, yuj chi' ix in lo te', xchi viñ.

13 Ix sc'anb'an Dios d'a ix:

—¿Tas yuj icha chi' ix a c'ulej? xchi.

Ix tac'vi ix:

—A noc' chan in ac'an musansatil, yuj chi' ix in lo te', xchi ix.

Ix yal Dios tas yaelal ol ic'an eb'

14 Yuj chi' ix yalan Jehová Dios d'a noc' chan chi':

—Yujto icha tic ix a c'ulej, yuj chi' tzach in catab'ejcan d'a scal masanil noc' molb'etzal noc' yed' noc' c'ultaquil noc'. D'a junelñej a yalañ a c'ool ol ñervoc. A spococal lum luum ol a lo'o.

15 Ol vac'canoch ajc'olal d'a a cal yed' ix ix tic yed' masanil iñtilal yed' pax yiñtilal ix. A yiñtilal ix chi' ol mac'anpoj a jolom. A ach xo, ol a chi yich yoc yiñtilal ix chi', xchi Jehová.

16 Ix yalanxi Dios d'a ix icha tic:

—Ol vac' a yaelal ayic yab'ix ach, axo yic ol aljoc une', ol vac'an nivtaj a yaelal chi'. Vach'chom ay yaelal ol ila', ol a nib'ejñejoch viñ etb'eyum. A viñ ol och ajaloc, xchi Dios.

17 Ix yalanpax Jehová Dios d'a viñaj Adán chi' icha tic:

—Yujto ix a c'anab'ajej ix etb'eyum tic a loan sat te te' ix vala' to max a lo'o, a ticnaic jun, uuj tzin catab'ejcan lum luum tic, yuj chi' d'a scal yaelal ol ach vaoc yacb'an ayach ec' d'a yolyib'añq'uinal

tic. ¹⁸ Ol q'uib'chaañ te' q'uiix yed' añ añc'ultac ay sq'uixal d'a sat lum luum tic. A yuj juntzañ aval iñat ol ic'an yec' tiempo eyuuj. ¹⁹ Ol el alil a munlaji, icha chi' ol aj a va'i masanto ol ach meltzajxoc och luumal. Yujto d'a lum ix ach coti, lum ach taxoni, yuj chi' ol ach meltzajxoc och luumal, xchi Jehová d'a viñ.

²⁰ Eva^{3.20} ix yac' viñaj Adán sb'ioç ix yetb'eyum chi', yujto d'a ix, ix pitzvi masanil anima. ²¹ A stz'umal noc' noc' ix sb'o Jehová Dios spichuloc viñ vinac yed' ix yetb'eyum, ix yac'anoch spichuloc eb'.

²² Ix yalan Jehová Dios: A ticnaic, icha oñ tic, icha chi' ix aj eb' anima. Tzaxo nachajel yuj eb' b'aj ay vach'il yed' chucal. Yuj chi' ay smay sloan sat te te' eb', aton te' tz'ac'an q'uinal yic pitzanñej eb' d'a masanil tiempo, xchi Dios.

²³ Yuj chi' ix pechjielta eb' d'a Edén chi' yuj Jehová, ix ochcan viñaj Adán chi' smunlaj d'a sat luum b'aj ix cot snivanil. ²⁴ Ix lajvi yelcancot eb', ix ac'jicanoch juntzañ querubín yuj Jehová d'a stojolal b'aj sjavi c'u yed' jun q'uen espada tz'ititi yel sc'ac'al yec' oyoyoc, yic mañxa junoc mach syal yochi yic sloan sat te te' tz'ac'an q'uinal chi'.

4

A viñaj Caín yed' viñaj Abel

¹ Ix yil-lan sb'a viñaj Adán yed' ix Eva, ix och ix yab'ixal. Ix alji jun yune' ix, ix yac'an ix scuch Caín.^{4.1} Axo ix yalan ix: Toxo ix ja jun in vinac

^{3.20} **3:20** A jun b'i scuch Eva, a d'a hebreo syalelc'ochi "Pitzan".

^{4.1} **4:1** A d'a hebreo a jun b'i Caín, lajan yalji yed' jun lolonel "ix ac'ji d'ayin".

unin yujto a Jehová ix och ved'oc, xchi ix. ² Ix lajvi chi', ix aljipax viñaj Abel yuc'tac viñaj Caín. A viñaj Abel chi', moloj calnel ix sc'ulej viñ, axo pax viñaj Caín chi', ix munlaj viñ d'a sat lum luum.

³ Ix ec' junoc tiempoal, ay jun c'u ix yic'b'at silab' viñaj Caín d'a Jehová, aton tas ix yic' viñ d'a smunlajel. ⁴ Ix yic'anpaxb'at silab' viñaj Abel chi' d'a yichañ Jehová, aton noc' b'ab'el yune' calnel, noc' te b'aq'uech. Ix stzalaj Jehová yed' viñ yed' silab' ix yac' chi'. ⁵ Palta maj tzalajlaj Jehová yed' viñaj Caín yed' pax silab'. Yuj chi', ix te chichon sc'ol viñ, te ov ix aj sat viñ. ⁶ Axo ix yalan Jehová d'a viñ icha tic: ¿Tas yuj ste chichon a c'ool, te ovxoñej a sat? ⁷ Tato vach' tza c'ulej, tzalajc'olal am ayach eq'ui, palta to chuc ix a c'ulej, yuj chi' a a chucal chi', ayxoñejoch d'a ib'añ yic tzach em d'a chucal yuuj, palta tzato yal scan chucal chi' d'a yalañ uuj, xchi Dios.

⁸ Ay jun c'u, a viñaj Caín ix avtan viñaj Abel yic sb'at eb' b'eyelec'. Ayic ayec' eb' b'aj ix c'och chi', ix b'at jucnaj viñaj Caín d'a viñ yuc'tac chi', ix smac'anchamoc. ⁹ Ix lajvi chi', ix sc'anb'an Jehová d'a viñaj Caín chi':

—¿B'ajtil ay viñ uc'tac aj Abel? xchi d'a viñ.

Axo ix tac'vi viñ:

—Mañ vojttacoclay. ¿Tom yilumal viñ vaji? xchi viñ.

¹⁰ Ix yalanpax Jehová d'a viñ:

—¿Tas yuj icha chi' ix a c'ulej? A schiq'uil viñ uc'tac ix em d'a sat lum tic uuj, ichato syal sb'a d'ayin to tzin b'o yaj ed'oc. ¹¹ A ticnaic, catab'il achxo, svic'canel opisio d'a sat lum luum tic, aton lum ix uc'anem schiq'uil viñ uc'tac ix a mac'cham

chi'. ¹² Ayic ol ach munlaj d'a sat luum, malaj jab'oc tas ol ic'a', toñej ol ixtej a b'a, toñej ol ach comon b'eyec' d'a sat luum, xchi Dios d'a viñ.

¹³ Ix tac'vi viñ icha tic:

—Te nivan jun yaelal scotcan tic d'a vib'añ, mañ ol techajlaj vuuj. ¹⁴ Ina ix iq'uel vopisio d'a sat lum tic, ix in ic'anel d'a ichañ d'a junelñej, toxoñej ol in comon b'eyec'oc. Yalxoñej mach ol in chalaj in b'a yed'oc, ol in smac'chamoc, xchi viñ d'a Dios.

¹⁵ Axo ix tac'vi Jehová:

—Maay. Tato ay junoc mach ol ach mac'anchamoc, a jun chi', uquel ol ec' spac d'ay, xchi d'a viñ.

Ix yac'anoch Jehová jun yechel viñaj Caín chi', yic vach' tato ay mach schalaj sb'a viñ yed'oc, max mac'jicham viñ yuuj. ¹⁶ Ix lajvi chi', ix el viñaj Caín b'aj ix lolon eb' chi', ix b'at cajnaj viñ d'a jun lugar scuch Nod, d'a stojolal b'aj sjavi c'u d'a Edén.

Eb' yirñtilal viñaj Caín

¹⁷ Ix yil-lan sb'a viñaj Caín yed' ix yetb'eyum, ix och ix yab'ixal. Ix alji jun yune' ix, Enoc ix sb'iej. Ix sb'oan jun choñab' viñaj Caín chi', axo sb'i yuninal viñ chi' ix yac'och sb'ioc. ¹⁸ A viñaj Enoc smam viñaj Irad. Axo viñaj Irad smam viñaj Mehujael, axo viñaj Mehujael smam viñaj Metusael, axo viñaj Metusael smam viñaj Lamec. ¹⁹ A viñaj Lamec chi', chavañ ix aj yetb'eyum viñ. Ay jun ix scuch Ada, axo junxo ix scuch Zila. ²⁰ A ix Ada chi', ix alji jun svinac unin ix, Jabal ix sb'iej. Aton viñ ix b'ab'laj b'eyec' yed' spat mantiado yic smolan noc' snoc'. ²¹ A viñaj Jabal chi', ay jun yuc'tac viñ scuchan Jubal. A viñ ix b'ab'laj ac'an te' arpa yed'

spu'an flauta. ²² Axo ix Zila chi', ix aljipax jun yune' ix, vinac unin, Tubal-caín ix sb'iej. B'oum q'ueen ix aj viñ. Ay tas ix sb'o viñ d'a q'uen bronce yed' d'a q'uen hierro. Ay jun ix yanab' viñ scuchan Naama.

²³ Ay junel ix yal viñaj Lamec d'a eb' ix yetb'eyum icha tic:

Ex vetb'eyum, ach Ada yed' ach Zila, ab'ec tas ol vala': Ix in mac'cham jun viñ quelem, yujto in lajvi smac'an viñ.

²⁴ Tato uquel spactzitaj yic viñaj Caín, oc in xom a in tic, 77-el ol pactzitaj d'a eb' tzin tzuntzani, xchi viñ.

Yuninal viñaj Adán'R'ix alji sq'uexuloc viñaj Abel

²⁵ Axo viñaj Adán ix alji junxo yuninal viñ yed' ix Eva. Set^{4.25} ix sb'iej yuj ix snun chi'. Ix yalan ix icha tic: A Dios ix ac'an junxo vune' tic sq'uexuloc viñaj Abel mac'b'ilcham yuj viñaj Caín, xchi ix.

²⁶ Axo viñaj Set chi', ix alji jun yuninal viñ, Enós ix yac' viñ sb'ioc. Atax d'a jun tiempoal chi', ix schael yich yalan sb'a eb' anima d'a Jehová.

5

*Yiñtilal viñaj Adán
(1Cr 1.1-4)*

¹ Aton yab'ixal eb' yiñtilal viñaj Adán tic d'a stzolal. Ayic ix b'oji eb' anima yuj Dios, icha Dios ix aj eb'. ² Ix b'oji viñ vinac yed' pax ix ix, ix yac'anpax svach'c'olal d'a yib'añ eb'. Atax d'a jun

4.25 4:25 A d'a hebreo a jun b'i scuch Set, lajan yalji yed' jun lolonel "sq'uexul".

c'u chi' ayic ix b'ojiel eb' yuuj, anima^{5.2} ix sb'iejcan eb' yuuj.

³ A viñaj Adán chi', 130 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji junxo yuninal viñ scuchan Set, lajan ix aj yed' smam chi'. ⁴ Ix lajvi chi', 800 ab'ilto ix yil viñaj Adán chi'. Ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ⁵ 930 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

⁶ A viñaj Set chi', 105 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Enós. ⁷ Ix lajvi chi', 807 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ⁸ 912 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

⁹ A viñaj Enós chi', 90 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Cainán. ¹⁰ Ix lajvi chi', 815 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ¹¹ 905 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

¹² A viñaj Cainán chi', 70 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Mahalalel. ¹³ Ix lajvi chi', 840 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ¹⁴ 910 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

¹⁵ A viñaj Mahalalel chi', 65 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Jared. ¹⁶ Ix lajvi chi', 830 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ¹⁷ 895 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

¹⁸ A viñaj Jared chi', 162 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Enoc. ¹⁹ Ix lajvi chi', 800 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ²⁰ 962 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

²¹ A viñaj Enoc chi', 65 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Matusalén. ²² Yictax ix alji yuninal viñ chi', 300 ab'il ix sc'anab'ajej Dios viñ. D'a jun tiempoal chi', ayto yuninal viñ yed'

5.2 [5:2 Il nota d'a Génesis 2.7.](#)

yisil viñ ix alji. ²³ 365 ab'il ix yil viñ. ²⁴ Ix sb'eyb'alej val viñ icha sgana Dios, yuj chi' ay jun c'u ix satem viñ, yujto a Dios ix ic'anb'at viñ yed'oc.

²⁵ A viñaj Matusalén chi', 187 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Lamec. ²⁶ Ix lajvi chi' 782 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ²⁷ 969 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

²⁸ A viñaj Lamec chi', 182 ab'il sq'uinal viñ ayic ix alji jun yuninal viñ. ²⁹ Noé^{5.29} ix sb'iej yuj viñ yujto ix yal viñ: A Jehová ix catab'an lum lum tic, yuj chi' te ya co munlaj d'a sat lum, palta a viñ unin tic ol ac'an snivanil co c'ool, xchi viñaj Lamec chi'. ³⁰ Ayic toxo ix alji viñaj Noé chi', 595 ab'ilto ix yil viñaj Lamec chi', ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji. ³¹ 777 ab'il ix yil viñ, ix cham viñ b'ian.

³² A viñaj Noé chi', 500 ab'il sq'uinal viñ ayic ix syamanoch yalji eb' yuninal viñ, aton viñaj Sem, viñaj Cam yed' viñaj Jafet.

6

A schucal eb' anima

¹ Ayic ix te q'uib' sb'isul eb' anima d'a sat lum tic, ay pax yisil eb' viñ vinac ix alji. ² Axo eb' viñ yuninal Dios,^{6.2} ayic ix yilan eb' ix yisil eb' anima chi' eb' viñ, te vach' yilji eb' ix, ix laj sic'lan eb'

^{5.29} **5:29** A d'a hebreo a jun b'i scuch Noé, lajan yalji yed' jun lolonel "ic'oj ip". ^{6.2} **6:2** Mañ cojtacoc mach eb' scuch yuninal Dios. Ay eb' tz'alani to a eb' ángel emnac d'a ajmulal. Ay eb' tz'alani to a eb' yuninal eb' ayoch yajalil d'a jun tiempoal chi'. Ay pax eb' tz'alani to a eb' yirñtilal viñaj Set. Tato a eb' yirñtilal viñaj Set chi' tz'alji yuninal Dios, axo eb' ix yisil eb' anima, a am eb' ix yisil eb' yirñtilal viñaj Caín.

viñ machtac eb' ix syic' eb' viñ. ³ Yuj chi' ix yal Jehová: Mañxo ol vac' sq'uinal eb' anima tic yuj spital. Chamelb'a anima yaj eb', yuj chi' axoñej 120 ab'il olto ec' eb' d'a yolyib'añq'uinal tic, xchi.

⁴ Ayic ix b'eycot tiempo, ix yic'lan sb'a eb' viñ yuninal Dios yed' eb' ix yisil eb' anima chi', axo yuninal eb' scuch Nefilim.^{6.4} A eb' chi' te tec'an eb', te b'inajnac eb' d'a pecatax chi'. ⁵ Ix yilan Jehová to yelc'olal sq'uib' schucal eb' anima d'a sat luum tic, to axoñej tas malaj svach'il ayec' d'a spensar eb'. ⁶ Yuj chi' ix yala': Octom maj in b'olaj juntzañ anima tic. Te ya svab' yuj eb'. ⁷ Ol in satel juntzañ anima ix in b'o d'a sat luum tic yed' pax noc' molb'etzal noc', noc' c'ultaquil noc' yed' noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum yed' pax noc' much. Ste tac val in c'ool yujto ix in b'o masanil juntzañ tic, xchi Dios.

⁸ Añej val viñaj Noé vach' d'a yichañ Jehová.

A te' nivan barco ix sb'o viñaj Noé

⁹ Aton yab'ixal viñaj Noé tic:

A viñaj Noé chi', te vach' ix yutej sb'a viñ d'a yichañ Dios, añej viñ vach' spensar d'a scal eb' anima d'a jun tiempoal chi'. Ix sb'eyb'alej viñ icha sgana Dios. ¹⁰ Ay oxvañ yuninal viñ, aton viñaj Sem, viñaj Cam yed' viñaj Jafet.

¹¹ Axo eb' anima, ix te chucb'i eb' d'a yichañ Dios, comonxoñej syixtej yetanimail eb', smil-lajcham sb'a eb'. ¹² Ix yilan Dios to masanil anima ix te juveli, axoñej ixtoj anima sc'ulej eb'. ¹³ Yuj

6.4 **6:4** Mañ cojtacoc tas syalelc'och Nefilim. A d'a castilla chael syala' to "gigante". Icha val to "b'inajnac", mato "jelan yac'an oval".

chi' ix yal Dios d'a viñaj Noé chi': Toxo ix in na' to ol in satel masanil anima tic. Yujto axoñej ixtoj anima sc'ulej eb', yuj chi' ol in satel eb' yed' masanil yolyib'añq'uinal tic. ¹⁴ A ticnaic, tza b'o junoc te' nivan barco. A te te' ay szatajil, a te' tzac'och ste'aloc te'. Macquiltac tzutej yool te', vach' tzutej ac'anoch tzataj chi' b'aj snub'laj sb'a te'. Tzac'och d'a spatic yed' d'a yool, yic vach' malaj b'aj ol och a' d'a yol te'. ¹⁵ 135 metro tzutej sc'atul te', 22 metro yed' nañalxo tzutej sat te', 13 metro yed' nañalxo steel te'. ¹⁶ Oxe' piso tzutej te'. Axo d'a sjajq'uec'och te', ata' scan jacan smasanil, nañal metro tz'ajcan schaañil, scanpax junoc spuertail d'a junoc pac'añ. ¹⁷ Yujto ol vac'cot jun oval a' yic smucan^{6.17} sat luum tic, ol b'ud'jocanel yuj a', axo satel jantac tas syic' yic' d'a yolyib'añq'uinal tic. ¹⁸ Añej ed'oc tzin b'ocan jun in trato tic. A d'a yol te' nivan barco chi' ol ach ochcan yed' ix etb'eyum, eb' uninal yed' pax eb' ix alib'. ¹⁹ Ol ochpax noc' noc' eyed'oc, junjun mojañ noc' d'a junjun macañ ay d'a yolyib'añq'uinal tic, yic vach' ol colhajcan noc' eyed'oc. ²⁰ Chatacvañ noc' d'a junjun macañ tz'ochcani: Noc' much, noc' molb'etzal noc', noc' c'ultaquil noc' yed' noc' tz'ec'ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum, yic vach' mañ ol satel noc'. ²¹ Ol a molancanoch jantac tas ol vajoc, yic vach' ay tas tze va yed' tas sva noc', xchi Dios d'a viñaj Noé chi'. ²² Ix sc'anab'ajan viñaj Noé

6.17 6:17 A d'a tic oval a' mucvajum scutej calani. Mañ yaxñab'ocñejlaj jun yac'nac d'a jun tiempoal chi', yujto ay a a' q'uenaccot d'iñnaj d'a yol luum, ay pax a' cotnac secnaj d'a satchaañ. A d'a castilla diluvio sb'i, axo d'a co ti', oval a' mucvajum. Ilpax Génesis 7.11.

chi' masanil tas ix yal Dios.

7

Jun a' oval a' mucvajum

¹ Axo yic ix c'och sc'ual sjavi jun oval a' mucvajum chi', ix yalan Jehová Dios d'a viñaj Noé chi' icha tic: Ochañ d'a yol te' nivan barco tic yed' ix etb'eyum, eb' uninal yed' eb' ix alib', yujto a achrñej ix a c'anab'ajej d'ayin d'a scal masanil eb' anima d'a jun tiempoal tic. ² Ic'och uc mojañoc noc' noc' syal yoch silab'oc sñuschaji, axo pax masanil noc' comon noc', junjunrñej mojañ noc' tz'ochi. ³ Ic'paxoch uc mojañoc junjun macañ noc' much, yic vach' max lajviel yirñtilal noc'. ⁴ Yic val ucub'ix ticnaic, ol vaq'uem ñab'. Chavinac c'u, chavinac ac'val ol yac'a'. Icha chi' ol aj in satanel masanil tas ix vac' pitzvoc d'a sat lum tic, xchi Jehová d'a viñ.

⁵ Ichaton chi' ix aj sc'anab'ajan viñaj Noé masanil tas ix yal Jehová chi' d'ay. ⁶ Ayic ix ja jun oval a' mucvajum chi', 600 ab'il sq'uinal viñaj Noé chi'. ⁷ Ix ochcan viñ d'a yol te' nivan barco chi' yed' ix yetb'eyum, eb' yuninal yed' eb' ix yalib', yic scolchaj eb' d'a jun oval a' mucvajum chi'. ⁸ Ix ochpax noc' noc': Noc' syal yoch silab'il sñusji, noc' comon noc', noc' much yed' noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum. ⁹ Junjun mojañ ix aj sjavi noc' yic tz'och noc' d'a yol barco chi' yed' viñ, icha ix aj yalan Dios d'a viñ.

¹⁰ Axo d'a yuquil c'ual chi' ix javi secnaj jun oval a' mucvajum chi' d'a sat luum. ¹¹ A val stz'acvi 600 ab'il sq'uinal viñaj Noé chi', yic 17 yoch schab'il

ujal, ix q'ueul d'iřnaj a' nivac a' d'a yol luum, ix cotpax secnaj a' nivac a' d'a satchaani. ¹² 40 c'ual, 40 ac'val ix yac' řab' d'a sat luum tic. ¹³ A d'a sc'ual scot řab' chi', ata' ochnaccan viřaj Noé d'a yol te' barco yed' oxvař eb' yuninal viř, aton viřaj Sem, viřaj Cam yed' viřaj Jafet yed' ix yetb'eyum viř yed' oxvař eb' ix yalib' viř. ¹⁴ Ayxo och masanil macařil noc' noc' yed' viř, noc' molb'etzal noc', noc' c'ultaquil noc', noc' tz'ec' řerřonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum yed' pax noc' much. ¹⁵ Masanil noc' noc' syic' yic', chatacvařil ix aj sjavi noc' d'a viřaj Noé chi' yic' tz'ochcan noc' d'a yol te' barco chi', ¹⁶ jun noc' smam, jun noc' snun. Icha chi' ix aj yoch masanil macařil noc', icha ix aj yalan Dios d'a viřaj Noé chi'. Ix lajvi chi', a val Jehová ix macancan spuertail te' nivan barco chi'. ¹⁷⁻¹⁸ Chavinac c'ualxo sq'ue sib'ib'oc a' a' chi', ix cuchjichař te' barco chi' yuj a'. ¹⁹ Ix mucchaj jantac nivac vitz yuj a'. ²⁰ Ix q'ueņej a', ay am uqueoc metro ix ec' a' d'a yib'ař lum nivac vitz. ²¹ Ichaton chi' ix aj scham masanil anima ay d'a yolyib'ařq'uinal tic yed' masanil noc' noc', noc' much, noc' molb'etzal noc', noc' c'ultaquil noc' yed' noc' tz'ec' řerřonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum. ²² Masanil tastac syic' yic' d'a sat luum tic, pilan ix chameli. ²³ Axoņej viřaj Noé yed' eb' ayoch yed' d'a yol te' barco chi' yed' noc' noc' ix colchaji. Axo anima smasanil, ix satel eb'. ²⁴ Oye' ujal ix can pařan a' d'a yib'ař luum.

8

Ayic ix tupem a'

¹ Yujto naan viñaj Noé chi' yuj Dios yed' masanil noc' noc' ayoch yed' viñ d'a yol te' barco chi', yuj chi' ix ac'jicot jun ic' te ov yuj Dios d'a yib'añ a a' chi', yic vach' stupem a'. ² Ix macchaj masanil sjaj a a', a' sq'ueul d'a yol luum yed' jantac a' nivac a' scot sequecoc d'a satchaañ. Ix och vaan yac'an ñab'. ³ Oye' ujal ix can a', ix och ijan stupxiem a', c'o'janc'olal ix tupem a'. ⁴ 17 c'ualxo yoch yuquil uj, ix can b'achnaj te nivan barco chi' d'a sjolom jun lum vitz d'a yol yic Ararat. ⁵ Numumi yem a a' chi'. A d'a b'ab'el c'ual yic lajuñexo ujal, chequelxo sjolom lum nivac vitz.

⁶ Axo yic ix ec' 40 c'ualxo, ix sjacan te' ventena viñaj Noé b'ob'il yuj d'a te' barco chi'. ⁷ Ix yac'tanelta jun noc' joj viñ, ix ec' jeñeñoc noc' stañvan stupem a' d'a sat luum. ⁸ Ix yactanpaxelta jun noc' uch viñ yic syil noc' tato taquiñxo sat luum. ⁹ Axo noc' uch chi', ix c'ochxi noc' d'a te' barco chi', yujto malaj b'aj syal scan vaan noc'. Te sib'anto ec' a' d'a sat luum chi'. Ix yac'anelta sc'ab' viñ yic schaanxioch noc' viñ d'a yol te' barco chi'.

¹⁰ Ixto stañvej uquexo c'ual viñaj Noé chi', ix yac'anelta noc' uch chi' viñ junelxo. ¹¹ Numumixo sq'uc'b'i ix c'ochxi noc', ñac'b'ilxo jun te' xil olivo yaxxo yuj noc'. Icha chi' ix aj yojtacanel viñ to van stacji sat luum. ¹² Uqueto c'u ix stañvej viñ, ichato chi' ix sjacanelta noc' viñ junelxo, palta majxo c'ochxoc'la'j noc'.

¹³ 601 ab'ilxo sq'uinal viñaj Noé chi', ayic ix tacjixi lum luum chi'. Ayic b'ab'el c'u yoch b'ab'el uj ix yic'anel yib'añ te' barco chi' viñ, axo ix yilan viñ to taquiñxo luum. ¹⁴ Axo d'a 27-xo

c'ual yoch yic schab'il ujal, te taquirxo luum. ¹⁵ Axo ix yalan Dios d'a viñ: ¹⁶ Elañcot d'a yol te' barco yed' ix etb'eyum yed' eb' uninal yed' eb' ix alib'. ¹⁷ Tzic'anelta masanil macañil noc' noc' ayoch ed'oc: Noc' much, noc' molb'etzal noc', noc' c'ultraquil noc', noc' tz'ec' ñerñonoc ma tz'ec' jachjon d'a sat luum. Unevocab' noc' yic sb'ud'jixi sat luum tic yuj noc', xchi Dios.

¹⁸ Ix lajvi chi', ix elta viñaj Noé chi' yed' ix yetb'eyum yed' eb' yuninal yed' eb' ix yalib' d'a yol te' barco chi'. ¹⁹ Ix elixta noc' noc' chi' smasanil d'a junjun macañ. ²⁰ Ix lajvi chi', ix sb'oan jun altar viñ d'a yichañ Jehová. Ix yic'ancot noc' molb'etzal noc' viñ yed' noc' much, aton noc' smoj yoch silab'il d'a Dios. D'a junjun macañ noc' chi' ix yic'canel junjun noc' viñ sñustz'a silab'oc d'a yichañ Jehová. ²¹ Te vach' sjab' noc' silab' chi' ix yab' Jehová. Yuj chi' ix yalan icha tic: Mañxo ol in catab'ej lum luum tic yuj smul eb' anima, yujto yictax unin anima eb', añej chucal sgana eb' sc'ulej. Mañxa b'aq'uiñ ol in satel masanil tas pitzan, icha ix vutej d'a junel tic.

²² Yacb'an ayto ec' yolyib'añq'uinal tic, ol avchaj sat aval iñat, ol molchajpax sat. Ay stiem-poal c'ac', ay stiempoal siic. Ay stiempoal ñab'il q'uinal, ay stiempoal varesma. Ay c'ualil, ay pax d'ac'valil, xchi Jehová.

9

A strato Dios yed' viñaj Noé

¹ Ix lolon Dios d'a viñaj Noé yed' d'a eb' yuninal viñ, ix yalani to ol yac' syaxil d'a yib'añ eb'. Ix yalan icha tic: Tzijtumocab' eyuninal tz'alji,

b'ud'jocab' yolyib'añq'uinal tic yuj eb'. ² Masanil noc' noc' ay d'a sat luum tic yed' noc' much yed' noc' ay d'a yol a' mar ol xiv noc' d'ayex. Masanil juntzañ noc' tic scan noc' d'a yol e c'ab'. ³ A ticnaic syal e chi'an masanil noc' noc' tic. A in svac' noc' d'ayex icha ix aj vac'an añ itaj e chi'a. ⁴ Palta ay jun tas mañ ol yal-laj e chi'ani, aton noc' chib'ej syuc' schiq'uil, yujto a d'a schiq'uil noc' chi' ay sq'uinal. ⁵ A in ol in ch'olb'itej eb' anima smilancham junoc yetanimail. A noc' noc' smilancham anima, ol miljocpaxcham noc'.

⁶ A mach smilancham yetanimail, anima pax ol milanchamoc, yujto a ex anima ex tic, icha oñ tic, icha chi' ex cutej co b'oani.

⁷ Tzijtumocab' eyuninal tz'alji, b'ud'jocab'el yolyib'añq'uinal tic eyuuj, xchi Dios.

⁸ Ix yalanpax Dios d'a viñaj Noé yed' d'a eb' yuninal icha tic: ⁹ A ticnaic, svac'can jun in trato tic eyed'oc yed' masanil eb' eyiñtilal, ¹⁰ yed' masanil noc' noc' ix elta eyed'oc d'a yol te' barco tic: Noc' much, noc' molb'etzal noc', noc' c'ultaquil noc' yed' masanil noc' noc' ay d'a yolyib'añq'uinal tic.

¹¹ A jun in trato ol vac' eyed'oc tic, mañxo ol in q'uexa'. Mañxo ol in satel anima yed' noc' noc' yuj junoc oval a' mucvajum. Mañxo ol jax jun oval a' mucvajum yic satxiel sat luum tic, icha jun ix ec' tic. ¹² Aton yechel in trato tic svac'can eyed'oc yed' masanil noc' noc' d'a masanil q'uinal. ¹³ Svac'och jun chacpan d'a cal asun, a jun chi', aton yechel in trato yed' yolyib'añq'uinal tic. ¹⁴ Ayic svac'ancot asun axo scheclaj jun chacpan chi' d'a scal, ¹⁵ ata' tzin nacot in trato ix vac' eyed'oc yed' noc' noc',

yuj chi' mañxo ol ex in satel yuj junoc oval a' mucvajúm. ¹⁶ Ayic svilan jun chacpan chi', tzin naancoti to ay jun in trato ix vac' d'a junelñej eyed'oc yed' masanil noc' noc' ay d'a yolyib'añq'uinal tic. ¹⁷ Aton yechel in trato tic ix in b'o eyed'oc yed' jantac noc' noc', xchi Dios d'a viñaj Noé chi'.

A viñaj Noé yed' eb' yuninal

¹⁸ A eb' yuninal viñaj Noé ix elta d'a yol te' barco yed'oc: Aton viñaj Sem, viñaj Cam yed' viñaj Jafet. Ay jun yuninal viñaj Cam chi' scuchan Canaán. ¹⁹ A eb' tic yuninal eb' viñaj Noé, axo d'a yirñtilal eb' ix pitzvielta jantac choñab' ay d'a sat luum tic.

²⁰ A viñaj Noé ix munlaj viñ d'a sat luum. A te' uva ix sb'ab'laj avej viñ. ²¹ Ay jun c'u ix yuc' yal sat te' uva chi' viñ, ix q'ue d'a sjolom viñ, ix satel sc'ool viñ yuuj. Ix squichel spichul viñ, ix can pac'jab' viñ d'a yol smantiado. ²² Axo ix yilan viñaj Cam, smam viñaj Canaán to b'eranel viñaj Noé chi', van stzetzan viñ smam viñ chi' ayic ix yalan viñ yab' eb' yuc'tac chi' schavañil. ²³ Ayic ix yab'an eb' yuc'tac viñ chi', ix yac'ancot jun c'apac sávana eb' d'a sjolom sjeñjab'. Ix b'eyb'at eb' d'a spatic, ix ochc'och eb' b'aj ay smam chi', ix spichan viñ eb' d'a c'apac sávana chi'. Ch'oc b'aj q'uelanb'at eb' yic vach' max yil snivanil smam eb' chi'.

²⁴ Axo yic ix nachajxi sc'ol viñaj Noé chi', ix yab'an viñ tas ix yutej sb'a viñaj Cam chi', aton viñ schab'il yuninal. ²⁵ Yuj chi' ix yalan viñ icha tic:

Tzin catab'ejcan viñaj Canaán. Checab' emnaquil ol ajcan viñ d'a eb' yuc'tac, xchi viñ.

²⁶ *Ix yalanxi viñ icha tic: Yac'ocab' svach'c'olal Jehová co Diosal d'a yib'añ viñaj Sem, axo viñaj Canaán tz'ochcan schecab'oc viñ.*

²⁷ *Nivanocab' tz'ajcan slum viñaj Jafet yuj Dios. Cajnajocab' Dios d'a scal yiñtilal viñaj Sem, axo viñaj Canaán tz'ochcan schecab'oc viñaj Jafet chi', xchi viñ.*

²⁸ *Ayic ix lajvi yec' jun oval a' mucvajum chi', 350 ab'ilto ix ec' viñaj Noé chi', ²⁹ yuj chi' 950 ab'il sq'uinal viñ ayic ix cham viñ.*

10

A eb' yiñtilal viñaj Noé (1Cr 1.5-23)

¹ *A yab'ixal eb' yiñtilal viñaj Noé tic: Aton viñaj Sem, viñaj Cam yed' viñaj Jafet. Ayic ix lajvi yec' jun oval a' mucvajum chi', ix laj alji yuninal eb'.*

² *A sb'i eb' yuninal viñaj Jafet: Aton viñaj Gomer, viñaj Magog, viñaj Madai, viñaj Javán, viñaj Tubal, viñaj Mesec yed' viñaj Tiras. ³ A sb'i eb' yuninal viñaj Gomer: Aton viñaj Askenaz, viñaj Rifat yed' viñaj Togarma. ⁴ A sb'i eb' yuninal viñaj Javán: Aton viñaj Elisa, viñaj Tarsis, viñaj Quitim yed' viñaj Dodanim. ⁵ Aton eb' tic yiñtilal viñaj Jafet. Ix cajnaj eb' d'a stitac a' mar, junjun macañ yiñtilal eb' yed' smach'en yed' sti' syala'.*

⁶ *A sb'i eb' yuninal viñaj Cam: Aton viñaj Cus, viñaj Mizraim, viñaj Fut yed' viñaj Canaán. ⁷ A sb'i eb' yuninal viñaj Cus: Aton viñaj Seba, viñaj Havila, viñaj Sabta, viñaj Raama yed' viñaj Sabteca. A sb'i eb' yuninal viñaj Raama: Aton viñaj Seba yed' viñaj Dedán. ⁸ A viñaj Cus ay yuninal viñaj*

Nimrod. A viñaj Nimrod chi' b'ab'el ix och yajalil d'a scal eb' choñab'. ⁹Te julum noc' viñ d'a yichañ Jehová, yuj chi' ay jun lolonel d'a scal eb' anima tz'alan icha tic: Lajan viñ icha viñaj Nimrod, viñ te julum noc' d'a yol sat Jehová,^{10.9} xchi jun lolonel chi'. ¹⁰A d'a sb'ab'elal, yajal yaj viñaj Nimrod d'a yib'añ Babel, Erec, Acad yed' Calne. A d'a yol smacb'en Sinar ata' ay juntzañ choñab' chi'. ¹¹Ix lajvi chi', ix b'at viñ d'a Asiria. Ata' ix sb'o chañexo nivac choñab' viñ: Aton choñab' Nínive, Rehobot, Cala ¹²yed' Resén, aton jun choñab' ay d'a scal Nínive yed' Cala. A chañe' choñab' chi', junxoñej nivan choñab'il ix aji.

¹³Axo d'a viñaj Mizraim ix cot eb' Ludim, eb' Ananim, eb' Lehabim, eb' Naftuhim, ¹⁴eb' Patrusim, eb' Casluhim yed' eb' Caftorim. A d'a eb' chi' ix cot eb' filisteo.

¹⁵A viñaj Canaán smam viñaj Sidón yed' viñaj Het. A viñaj Sidón chi', b'ab'el unin viñ. ¹⁶A viñaj Canaán chi' smam icham eb' jebuseo, eb' amorreo, eb' gergeseo, ¹⁷eb' heveo, eb' araceo, eb' sineo, ¹⁸eb' arvadeo, eb' zemareo, eb' amateo. Ayic ix b'ey tiempo ix saclemcanb'at eb' cananeo chi'. ¹⁹A sluum eb', tzato c'och d'a smojonal Sidón masanto d'a stojolal Gerar, masanto d'a Gaza. Scumla-xib'at luum d'a yol smacb'en choñab' Sodoma, Gomorra, Adma yed' Zeboim masanto sc'och lum d'a choñab' Lasa. ²⁰Ata' ix cajnaj eb' yiñtilal viñaj Cam, junjun macañ yiñtilal eb' d'a yol smacb'en yed' sti' syala'.

10.9 **10:9** A jun lolonel julum noc' tz'alji d'a tic yuj viñaj Nimrod, a am anima smil viñ.

²¹ Axo pax viñaj Sem, viñ b'ab'el vinac d'a viñaj Jafet, ay pax yuninal viñ. A oñ masanil oñ tic, yirñtilal oñ viñaj Heber, cotnac oñ d'a yirñtilal viñaj Sem. ^{10.21} ²² A eb' yuninal viñaj Sem chi', aton viñaj Elam, viñaj Asur, viñaj Arfaxad, viñaj Lud yed' viñaj Aram. ²³ Axo eb' yuninal viñaj Aram, aton viñaj Uz, viñaj Hul, viñaj Geter yed' viñaj Mas. ²⁴ A viñaj Arfaxad ay yuninal viñaj Sala, axo viñaj Sala chi' ay yuninal viñaj Heber. ²⁵ Axo viñaj Heber chi', chavañ yuninal viñ, Peleg sb'i jun viñ. ^{10.25} A d'a yol stiempoal viñ tic ix pucaxcanb'at eb' anima d'a sat lum luum tic. Axo junxo viñ scuchan Joctán. ²⁶ A viñaj Joctán chi' ay yuninal viñaj Almodad, viñaj Selef, viñaj Hazar-mavet, viñaj Jera, ²⁷ viñaj Adoram, viñaj Uzal, viñaj Dicla, ²⁸ viñaj Obal, viñaj Abimael, viñaj Seba, ²⁹ viñaj Ofir, viñaj Havila yed' viñaj Jobab. Masanil eb' tic, a viñaj Joctán ay yuninal eb'. ³⁰ Ix cajnaj eb' d'a lum scot d'a Mesa, masanto sc'och d'a Sefar d'a tzalquixtac d'a stojolal b'aj sjavi c'u. ³¹ Ata' ix cajnaj eb' yirñtilal viñaj Sem, junjun macañ yirñtilal eb' d'a yol smach'en yed' sti' syala'.

³² Masanil juntzañ anima tic, a eb' yuninal viñaj Noé ay yirñtilal eb', junjun macañ yirñtilal eb' yed' smach'en. Ayic ix lajvi yec' jun oval a' mucvajum chi', ix saclemcanb'at eb'. A d'a eb' tic ix pitzvi juntzañ nación ay d'a yolyib'arñq'uinal tic.

11

10.21 **10:21** A d'a tic syala' to a eb' israel a viñaj Heber viñ yirñtilal viñaj Sem, a viñ ay yirñtilal eb'. **10.25** **10:25** A d'a hebreo, a jun b'i scuch Peleg, lajan yalji yed' jun lolonel pojlaib'ail.

A jun nivan torre scuchan Babel

1-2 A d'a peca', ayic toxo ix ec' jun oval a' mucvajum chi', junñej ti'al syal eb' anima. Ayic van sb'at eb' d'a stojolal b'aj sjavi c'u, ix c'och cajan eb' d'a jun nivan ac'lic d'a yol yic Sinar. Ata' ix cajnaj eb'. ³ Ay jun c'u ix yal-laj yab' eb' icha tic: Co b'oec lum ladrillo, sco mucan chach'oc luum, xchi eb'. A lum ix yac'lab'ej eb' sq'uexuloc q'uen q'ueen. Axo spixul luum, ay jun sq'ueta d'a yol luum, te tat, axo stacji, te tzatz tz'aji, asfalto sb'i, a jun chi' ix yac'lab'ej eb'. ⁴ Ix lajvi chi', ix yalan eb' viñ icha tic: Caq'uec quip co b'oec junoc co nivan choñab'. Sco b'oanecpax junoc nivan torre, te chaañ tz'ajq'ue d'a satchañañ yic vach' tzoñ te b'inaji. Junxoñej scutej co b'a, mañ ol oñ saclemb'at d'a yolyib'añq'uinal tic, xchi eb' viñ.

⁵ Axo Jehová ix emul yil jun choñab' yed' jun torre van sb'oan eb' chi'. ⁶ Ix yalan icha tic: Ix el yich jun munlajel yuj eb' anima tic. Malaj tas scachanoch vaan eb' viñ yic sb'oan eb' tas nab'il yuuj, yujto junñej choñab'il yaj eb', junñej ti' syal eb'. ⁷ A ticnaic, coñ emec d'a scal eb' yic sco somchitan sti' eb', yic vach' mañxo ol nachajel yuj eb' tastac syal junjun, xchi Jehová chi'.

⁸ Icha chi' ix aj saclemcanb'at eb' yuj Jehová d'a sat luum tic. Ix yactan eb' sb'oan jun choñab' chi'. ⁹ Aton ta' ix somchajcanb'at sti' eb' anima chi' yuj Jehová. Yuj chi' ix saclemcanb'at eb' d'a smasanil yolyib'añq'uinal tic. Yuj chi' Babel^{11.9} ix sb'iejcan jun choñab' chi'.

11.9 **11:9** A d'a hebreo a jun lolonel “Babel”, lajan yalji yed' jun lolonel “somchaji”.

*A eb' yirtilal viñaj Sem
(1Cr 1.24-27)*

¹⁰ Aton yab'ixal viñaj Sem tic: Schab'ilxo ab'il yec'b'at jun oval a' mucvajum chi', ayic 100 ab'ilxo sq'uinal viñaj Sem, ix alji jun yuninal viñ scuchan Arfaxad. ¹¹ Ix lajvi chi', 500 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

¹² 35 ab'il sq'uinal viñaj Arfaxad chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Sala. ¹³ Ix lajvi chi', 403 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

¹⁴ 30 ab'il sq'uinal viñaj Sala chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Heber. ¹⁵ Ix lajvi chi', 403 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

¹⁶ 34 ab'il sq'uinal viñaj Heber chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Peleg. ¹⁷ Ix lajvi chi', 430 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

¹⁸ 30 ab'il sq'uinal viñaj Peleg chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Reu. ¹⁹ Ix lajvi chi', 209 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

²⁰ 32 ab'il sq'uinal viñaj Reu chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Serug. ²¹ Ix lajvi chi', 207 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

²² 30 ab'il sq'uinal viñaj Serug chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Nacor. ²³ Ix lajvi chi' 200 ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

²⁴ 29 ab'il sq'uinal viñaj Nacor chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Taré. ²⁵ Ix lajvi chi', 119

ab'ilto ix yil viñ, ayto yuninal viñ yed' yisil viñ ix alji.

²⁶ 70 ab'il sq'uinal viñaj Taré chi' ayic ix alji jun yuninal viñ scuchan Abram. Ix lajvi chi', ix alji viñaj Nacor yed' viñaj Harán, aton eb' oxvañ yuninal viñaj Taré chi'.

A eb' yĩntilal viñaj Taré

²⁷ Aton yab'ixal viñaj Taré tic: Aton viñ smam viñaj Abram, viñaj Nacor yed' viñaj Harán. A viñaj Harán chi' smam viñaj Lot. ²⁸ Ix cham viñaj Harán chi' d'a choñab' Ur d'a yol yic Caldea, ayic mantzac cham viñaj Taré chi'. A b'aj aljinac viñ chi', ata' chamnacpax viñ.

²⁹ Ix yic'lan sb'a viñaj Abram yed' ix Sarai. Axo viñaj Nacor ix yic'laj sb'a yed' ix Milca, yisil viñaj Harán, snulej sb'a ix yed' ix Isca. ³⁰ A ix Sarai chi' max unevilaj ix. ³¹ Ix el viñaj Taré chi' d'a choñab' Ur d'a yol yic Caldea, yic scotcan viñ d'a yol yic Canaán yalani. Ix yic'ancot viñ yuninal viñ yed'oc, aton viñaj Abram yed' pax viñaj Lot, aton yixchiquin viñ yuninal viñaj Harán chamnac. Ix yic'paxcot ix yalib' viñ, aton ix Sarai. Axo yic ix javi eb' d'a choñab' Harán, ix cajnajcan eb' ta'. ³² A d'a Harán chi' ix cham viñaj Taré chi'. 205 ab'il sq'uinal viñ ayic ix cham viñ.

12

Ix sic'chajel viñaj Abram yuj Dios

¹ Ayxotax yalan Jehová d'a viñaj Abram icha tic: Actejcan a lum tic yed' jantac eb' ay uj a b'a yed'oc yed' eb' ayec' d'a spat a mam, ol ach b'at d'a jun luum ol in ch'ox d'ayach. ² A iñtilal ol och

nivac nacional vuuj, ol in ch'oxan in vach'c'olal d'ayach. Yelxo val nivan ol aj a b'inaji, uuj ol scha vach'c'olal masanil eb' anima. ³ Ol vac' in vach'c'olal d'a eb' vach' syutej sb'a d'ayach, ol in catab'ejpax eb' chuc syutej sb'a. Uujñej ol vac' in vach'c'olal d'a yib'añ masanil eb' anima d'a yolyib'añq'uinal tic, xchi Jehová chi'.

⁴⁻⁵ Yuj chi' ix el viñaj Abram d'a yol yic Harán chi', icha ajnac yalancan Jehová d'a viñ. ⁷⁵ ab'il sq'uinal viñ ayic ix el viñ d'a yol yic Harán chi'. Ix yic'ancot ix yetb'eyum viñ yed'oc, aton ix Sarai. Ix yic'paxcot viñaj Lot viñ, aton viñ yunin viñ yuc'tac viñ chamnac. Ix yic'paxcot eb' schecab' viñ yed' jantac tas ix aj d'a viñ ayic ix ec' viñ d'a Harán chi'. Icha chi' ix aj sja viñ d'a yol yic Canaán. ⁶ Ix cotñej viñ d'a yol yic Canaán chi' masanto ix javi viñ d'a Siquem b'aj ay jun te' ji d'a yol yic More. A jun te' chi' chajul yuj eb' cananeo cajan ta'. ⁷ Ata' ix sch'ox sb'a Jehová d'a viñaj Abram chi', ix yalan d'a viñ icha tic: Masanil jun luum tic ol vac' d'a eb' iñtilal, xchi d'a viñ.

Yuj chi' ix sb'o jun altar viñaj Abram chi' d'a yichañ Jehová, yujto ata' ix sch'ox sb'a d'a viñ. ⁸ Ix lajvi chi', ix b'at viñ d'a tzalquixtac d'a snañal choñab' Betel yed' choñab' Hai. Ata' ix sb'oq'ue smantiado viñ. A choñab' Betel chi', a d'a stojolal b'aj tz'em c'u ay. Ata' ix sb'o junxo altar viñ yic syal sb'a viñ d'a Jehová. ⁹ Ix lajvi chi' c'ojanc'olal ix cotxi viñ masanto ix javi viñ d'a yol yic Neguev.

Ix b'at viñaj Abram d'a Egipto

¹⁰ A d'a jun tiempoal chi', ix ja jun nivan vejel d'a jun lugar b'aj ayec' viñaj Abram chi'. Yuj chi'

ix b'at cajan viñ jun tiempoal d'a Egipto. ¹¹ Ayic van sc'och viñ d'a Egipto chi', ix yalan viñ d'a ix yetb'eyum chi' aton ix Sarai: A ticnaic ay jun tas tzin na'a: A ach tic te vach' ilji. ¹² Yuj chi' ayic ol ach yilan eb' viñ aj Egipto tic, ol am yal eb' viñ icha tic: A ix tic yetb'eyum ton val viñ tic ix, yuj chi' co mileccham viñ yic scan ix qued'oc, xcham eb' viñ. ¹³ Yuj chi' sval d'ayach to vanab' ach alani, yic vach' xajan ol in aj yuj eb' viñ, mañ ol in smilcham eb' viñ uu, xchi viñ d'a ix.

¹⁴ Ayic ix c'och viñ d'a Egipto chi', ix yilano eb' viñ cajan ta' to a ix Sarai chi' te vach' yilji ix. ¹⁵ Ix yilanpax eb' ay yopisio yed' viñ rey to te vach' yilji ix, ix b'at yalan eb' viñ d'a viñ rey chi'. Yuj chi' ix yic'anb'at ix eb' viñ d'a spat viñ rey chi'.

¹⁶ Yuj ix Sarai chi', te xajan ix aj viñaj Abram yuj viñ rey chi'. Tzijtum noc' calnel, noc' vacax, noc' mam b'uru yed' noc' snun yed' noc' camello ix siaj d'a viñ yuj viñ rey chi'. Ay pax eb' viñ vinac yed' eb' ix ix, ix ac'ji schecab'oc viñ. ¹⁷ Palta yujñej ix, tzijtum yaelal ix javi d'a yib'añ viñ rey yed' eb' cajan yed' viñ d'a spat yuj Jehová. ¹⁸ Yuj chi' ix schec viñ rey chi' avtajcot viñaj Abram chi', ix yalan viñ icha tic: ¿Tas yuj icha tic tzin utej? ¿Tas yuj maj al d'ayin tato etb'eyum ix tic? ¹⁹ Ina ix ala' to anab' ix, yuj chi' ix in na to tz'och ix vetb'eyumoc. A ticnaic jun, ic'b'at ix, ixiquec, xchi viñ.

²⁰ Ix lajvi chi' ix yalan viñ rey chi' d'a eb' schecab' to tz'ic'jiel viñaj Abram d'a yol smacb'en Egipto chi' yed' ix yetb'eyum yed' masanil tas ay d'a viñ.

13

Spojnac sb'a viñaj Abram yed' ix yetb'eyum Lot

¹ Ayic ix el viñaj Abram yed' ix yetb'eyum d'a Egipto chi' yed' masanil tas ay d'a viñ, ix meltzaj eb' d'a yol yic Neguev. Ix meltzajpax viñaj Lot yed' eb'. ² A viñaj Abram chi', te b'eyumxo viñ, ay q'uen oro, q'uen plata yed' jantac noc' noc' d'a viñ. ³ Ix elxi viñ d'a Neguev chi'. C'ojanc'olal ix c'ochxi viñ d'a yol yic Betel b'aj ec'nac d'a sb'ab'elal, aton d'a scal Betel yed' Hai. ⁴ Ata' b'ob'ilcan jun altar yuj viñ d'a yalañtaxo. Ata' ix yalxi sb'a viñ d'a Jehová.

⁵ A viñaj Lot chi' junñej tz'ec' viñ yed' viñaj Abram chi'. Tzijtum pax noc' scalnel viñ yed' noc' svacax. Tzijtum pax eb' schecab' viñ. ⁶ Maxtzac yab'laj lugar b'aj sva noc' snoc' eb' chi' yujto te tzijtum noc'. Yuj chi', maxtzac yal-laj junñej tz'ec' eb'. ⁷ A eb' viñ stañvumal noc' smolb'etz noc' viñaj Abram chi', syac' oval eb' yed' eb' viñ stañvumal noc' yic viñaj Lot chi'. A d'a jun tiempoal chi', aytoec' cajan eb' cananeo yed' eb' ferezeo ta'. ⁸ Ay jun c'ual ix yal viñaj Abram d'a viñaj Lot chi' icha tic: Ina ayto kuj co b'a, mañ vach'oc tato scac' oval, vach'chom a eb' stañvumal noc' co molb'etzal noc' tic, mañ vach'oc tato syac' oval eb'. ⁹ Masanil jun lugar tic colan yaji. Syal a sic'lani b'ajtil tzach cani, yic vach' sco poj co b'a. Tato tzach elcan d'a yelc'och chi', a inxo tzin ochcan d'a yoche'och chi'. Tato tzach ochcan d'a yoche'och chi' jun, a inxo tzin elcan d'a yelc'och chi', xchi viñaj Abram chi' d'a viñ.

¹⁰ Ix b'at d'añan viñaj Lot chi' d'a jun nivan ac'lic ay d'a sti' a' Jordán masanto sc'och d'a choñab' Zoar. Te yax sat jun ac'lic chi' yuj a a' chi', lajan

yilji icha jun avb'en te' b'ob'il yuj Jehová, icha yilji yol yic Egipto ix yil viñ. Ayic ix sb'oan strato viñaj Abram yed' viñaj Lot chi', manto satel-laj choñab' Sodoma yed' Gomorra yuj Jehová. ¹¹ A jun ac'lic d'a sti' a' Jordán chi' ix sic'canel viñaj Lot chi', ix b'at cajnaj viñ d'a stojolal b'aj sja c'u. Icha chi' ix aj spojlan sb'a viñaj Abram yed' viñaj Lot chi'. ¹² Yuj chi' ix can viñaj Abram d'a yol smacb'en Canaán, axo pax viñaj Lot chi', ix cajnaj viñ d'a scal juntzañ choñab' d'a yac'lical sti' a' Jordán, d'a slac'anil choñab' Sodoma. ¹³ A d'a jun choñab' chi', te chuc sb'eyb'al eb' anima, mañ jantacoc chucal sc'ulej eb' d'a yichañ Jehová.

¹⁴ Ayic toxo ix b'at viñaj Lot chi', ix yalan Jehová d'a viñaj Abram chi' icha tic: A ticnaic ilb'at d'a ichañ, d'a a patic yed' d'a a tz'eytac. ¹⁵ Masanil juntzañ luum van ilanb'at chi', svac' d'ayach d'a junelñej yed' d'a eb' iñtilal. ¹⁶ Icha val spococal lum luum, malaj mach syal sb'isani, icha chi' ol aj iñtilal. ¹⁷ A ticnaic q'ueañ vaan yic tza b'eytzitan yoc jun lum tic yed' sc'atul, yujto svac' jun luum tic d'ayach, xchi Jehová d'a viñ.

¹⁸ Ix lajvi chi' ix yic'ancharañ scampamento viñaj Abram chi', ix b'at cajnaj viñ d'a slac'anil juntzañ te' ji d'a yol smacb'en jun viñ scuch Mamre d'a slac'anil choñab' Hebrón. Ix sb'oan jun altar viñ b'aj syal sb'a d'a Jehová.

14

Ix colchajcanel viñaj Lot yuj viñaj Abram

1-2 A d'a jun tiempoal chi', ix yac' oval cha macañ eb' viñ rey. Jun macañ eb' viñ: Aton viñaj Amrafel sreyal Sinar, viñaj Arioc sreyal Elasar, viñaj Quedorlaomer sreyal Elam yed' viñaj Tidal sreyal Goim. Junxo macañ eb': Aton viñaj Bera sreyal Sodoma, viñaj Birsa sreyal Gomorra, viñaj Sinab sreyal Adma, viñaj Semeber sreyal Zeboim yed' viñ sreyal Bela, aton jun choñab' Zoar ticnaic. ³ A ovañ eb' viñ rey chi' ix slajtiej sb'a eb' viñ, junxoñej ix yutej soldado eb' viñ d'a jun ac'lic scuch Sidim b'aj ay a' mar Muerto ticnaic. ⁴ A eb' viñ rey chi', slajchavilxo ab'il yajoch eb' viñ d'a yalañ smandar viñaj rey Quedorlaomer. Axo ix ec' junxo ab'il majxo yac'laj q'uen tumin eb' viñ syac'taxon d'a viñ. ⁵ Yuj chi' d'a junxo ab'il ix b'at viñ rey chi' yed' oxvañxo eb' viñ rey ayoch yed'oc d'a yol yic Astarot Karnaim. Ata' ix ac'ji ganar eb' refaíta yuj eb' viñ. Ix ac'jipax ganar eb' zuzita yuj eb' viñ d'a yol yic Ham. Ix ac'jipax ganar eb' viñ emita yuj eb' viñ d'a yol yic Save-quiriataim. ⁶ Ix ac'jipax ganar eb' horeo yuj eb' viñ d'a jun tzalan scuch Seir, ix pechji eb' masanto d'a jun ac'lic Parán, d'a slac'anil jun lum taquin lum. ⁷ Ayic ix meltzajxi viñaj rey Quedorlaomer yed' eb' viñ ayoch yed'oc, ix javi eb' viñ d'a En-mispat, añeja' jun lugar chi' scuchanpax Cades. Ix satel masanil tas ay d'a yol yic eb' amalecita yuj eb' viñ yed' tas ay d'a eb' amorreo ay d'a yol yic Hazon-tamar.

⁸⁻⁹ Axo ovañ eb' viñ rey, aton viñ yic Sodoma, viñ yic Gomorra, viñ yic Adma, viñ yic Zeboim yed' viñ yic Bela, ix b'at eb' viñ d'a ac'lic Sidim. Ata' ix yac' oval eb' viñ yed' chañvañxo eb' viñ rey chi', aton viñaj Quedorlaomer, viñaj Tidal, viñaj

Amrafel yed' viñaj Arioc. ¹⁰ A d'a yac'lical Sidim chi', tziytum b'ajtac sq'ueta jun asfalto te tzayayi. Yuj chi' ayic ix b'at viñ sreyal Sodoma yed' viñ yic Gomorra elelal, ay eb' soldado eb' ix b'atcan d'a scal asfalto chi', ay juntzañxo eb' ix b'atcan elelal d'a jolomtac vitz.

¹¹ A chañvañ eb' viñ rey ix ac'an ganar chi', ix b'at eb' viñ yiq'uelta masanil tas svaji yed' masanil tas te ay stojol d'a Sodoma yed' d'a Gomorra chi', ix b'at eb' viñ b'ian. ¹² A viñaj Lot, sc'ab' yoc viñaj Abram, cajan d'a Sodoma chi', ix ic'jib'at viñ yuj eb' viñ yed' masanil tas ay d'ay. ¹³ Palta ay jun viñ ixto yac' ganar yeli, ix b'at yalan viñ d'a viñaj Abram viñ hebreo to ix ic'jib'at viñaj Lot chi'. A viñaj Abram chi' cajan viñ d'a slac'anil juntzañ te' ji d'a yol smach'en viñaj Mamre viñ amorreo, yuc'tac sb'a yed' viñaj Escol yed' viñaj Aner. A eb' chi' vach' yac'an eb' yed' viñaj Abram chi'.

¹⁴ Ayic ix yab'an viñaj Abram to ix ic'jib'at viñaj Lot chi', ix smolb'an masanil eb' schecab' viñ c'ayb'ab'il d'a oval, aton eb' ix alji d'a yol scuenta viñ, 318 eb' smasanil. Ix b'at eb' d'a spatic eb' chañvañ rey chi' masanto b'aj ay choñab' Dan ticnaic, ata' ix yamchaj eb' yuj eb'. ¹⁵ Axo d'ac'valil ix spojanb'at masanil eb' svinac viñaj Abram chi', ix och eb' viñ yac' oval yed' chañvañ eb' viñ rey chi'. Ix pechji eb' viñ yuj eb' viñ, masanto d'a Hoba d'a yichañb'at choñab' Damasco ix c'och eb' viñ. ¹⁶ Ix yic'anxiec' viñaj Abram jantac tastac ix yiq'uec' eb' chi', ix ec'xican viñaj Lot yed' masanil tas ay d'ay yed' pax eb' ix ix yed' juntzañxo eb' ix ic'jib'at yuj eb' viñ rey chi'.

Ix schalaj sb'a viñaj Melquisedec'R'yed' viñaj Abram

¹⁷ Ayic toxo ix ac'ji ganar viñaj rey Quedor-laomer yed' eb' viñ rey ayoch yed'oc yuj viñaj Abram chi', ix meltzajxi viñ yed' eb' ix colchajcan chi' yuuj. Axo viñ sreyal Sodoma ix elta d'a yol b'e scha viñ d'a jun ch'olan scuch Save, Ch'olan yic eb' Rey sb'i paxi. ¹⁸ A viñaj Melquisedec, sreyal Salem, sacerdoteal Dios Axoñej Nivan Yelc'ochi, a viñ ix ac'an ixim pan yed' vino d'a viñaj Abram chi'. ¹⁹ Ix yalan vach' lolonel viñ d'a yib'añ viñ icha tic:

Yac'ocab' svach'c'olal Dios d'a ib'añ, aton Dios Axoñej Nivan Yelc'ochi, aton ix b'oan satchaañ yed' sat luum.

²⁰ Aljocab' vach' lolonel d'a Dios ix ac'anoch eb' ajc'ol d'a yol a c'ab', xchi viñ d'a viñaj Abram chi'.

Ix lajvi chi', a jantac tastac ix yiq'uec' viñaj Abram d'a eb' viñ rey chi', ix yac'an sdiezmoal viñ d'a viñaj Melquisedec chi'. ²¹ Axo ix yalan viñ sreyal Sodoma d'a viñaj Abram chi' icha tic:

—Añej eb' anima tzac' meltzaj d'ayin, axo masanil tastac, canocab' d'ayach, xchi viñ.

²² Axo ix yalan viñaj Abram chi' icha tic:

—Toxo ix vac' in ti' d'a Jehová, aton Dios Axoñej Nivan Yelc'ochi, jun ix b'oan satchaañ yed' yolyib'añq'uinal tic, ²³ to malaj jab'oc tas scan d'ayin, malaj val jab'oc ch'al ma junoc ch'añal xañab' scan d'ayin, yic vach' mañ ol ala' to uuj tzin och b'eyumal. ²⁴ Malaj jab'oc tas ix b'at viq'uec' tic tzin nib'ej scan d'ayin, añej tas ix sva eb' in checab'. Axo eb' ajun ved' tic, aton viñaj Aner,

viñaj Escol yed' viñaj Mamre, a eb' viñ tic, schao-cab' yic eb' viñ.

15

A strato Dios yed' viñaj Abram

¹ Ix lajvi juntzañ chi', ix lolon Jehová d'a viñaj Abram icha d'a vayichal, ix yalan icha tic:

—Ach Abram mañ ach xivoc, a in ol ach in colo', te nivan spac ol vac' d'ayach, xchi d'a viñ.

²⁻³ Ix tac'vi viñaj Abram icha tic:

—Ach Jehová Vajalil, ¿tas val yopisio jun spac chi' vuuj? Ojtac val to malaj junoc vuninal ix ac'a' yic ata' svac'xican jantac tas ay d'ayin, yuj chi' a junoc in checab' ol chaancan masanil tas ay d'ayin, aton viñaj Eliezer aj Damasco, a viñ sat yaj d'a eb' in checab' smasanil, xchi viñ.

⁴ Ix yalanxi Jehová d'a viñ:

—Maay, a d'a junoc uninal ol canoc, mañoclaj d'a viñ comon anima chi' ol canoc, xchi d'a viñ.

⁵ Ix lajvi chi', ix ic'jielta viñ yuj Dios d'a sti smantiado, ix yalan d'a viñ icha tic:

—Q'ueañ q'uelan d'a satchaañ. B'isto juntzañ c'anal chi' naic, tato syal a b'isani. Ichaton chi' ol aj sb'isul eb' iñtilal, xchi d'a viñ. ⁶ Ix yac'och viñaj Abram chi' d'a sc'ool tas ix yal Jehová chi', yuj chi' vach' ix can viñ d'a yichañ. ⁷ Ix yalanxi Jehová icha tic:

—A in ton Jehová in ach viq'uelta d'a choñab' Ur d'a yol yic Caldea yic svac' jun luum tic d'ayach yic tziqiej, xchi d'a viñ.

⁸ —Palta ach Jehová Vajalil, ¿tas val tz'aj vojta-caneli tato sviquejcan jun luum tic? xchi viñaj Abram chi'. ⁹ Ix yalanxi Jehová:

—Ic'cot junoc noc' cob'es vacax d'ayin yed' junoc noc' chiva yed' junoc noc' ch'ac calnel, oxe' ab'il sq'uinal junjun noc'. Tzic'anpaxcot junoc noc' cuvajte' yed' junoc noc' paramuch, xchi d'a viñ.

¹⁰ Ix yic'cancot juntzañ noc' noc' chi' viñ d'a yichañ Jehová chi', ix lajvi chi' ix schapojan snañal junjun noc' viñ. Jilip noc' ix can d'a stz'ey jilipxo noc'. Axo noc' much chi', maj schapojejlaj snañal noc' viñ. ¹¹ Tz'em noc' ostoc d'a yib'añ noc', axo viñaj Abram chi' spechan noc'. ¹² Ayic vanxo sq'uic'b'i, ix te sat sc'ol viñaj Abram chi' svayi, ix ja jun nivan xivelal d'a yib'añ viñ yuj jun nivan q'uic'alq'uinal. ¹³ Ix lajvi chi' ix yalan Jehová d'a viñ:

—Yovalil tzojtaquejeli to a eb' iñtilal, ol b'atcan cajan eb' d'a junocxo ch'oc choñab'il, ol ochcan eb' checab'oc, chañe' ciento ab'il ol ixtaj eb'. ¹⁴ Palta a in ol vac'och yaelal d'a yib'añ jun choñab' b'aj ayoch eb' checab'oc chi'. Slajvi chi', ol elta eb' yed' jantac sb'eyumal. ¹⁵ Palta a ach tic junc'olal ol aj a chami ayic ol ach och icham vinaquil. ¹⁶ Chañ macaño iñtilal ix eq'ui, ichato chi' ol meltzajxicot eb' d'a tic, yujto manto tz'acvoc schucal eb' amorreo d'a tic, xchi Jehová.

¹⁷ Ayic d'ac'valilxo, ix sch'oxan sb'a jun c'ac' culcon sq'uei, b'acaqui sq'ue stab'il. Tz'ec' d'a scal noc' noc' chapoj yaj chi'. ¹⁸ Aton d'a jun ac'val chi' ix sb'o strato Jehová yed' viñaj Abram chi', ix yalan icha tic:

—A jun luum tic ol vac' d'a eb' iñtilal, schacot lum d'a jun smelemal a' d'a yic Egipto, masanto d'a a' Éufrates, ¹⁹ aton sluum eb' ceneo, eb' cenezeo, eb' cadmoneo, ²⁰ eb' hitita, eb' ferezeo, eb' refaíta,

21 eb' amorreo, eb' cananeo, eb' gergeseo yed' eb' jebuseo, xchi d'a viñ.

16

Yaljub'al viñaj Ismael

¹ A ix Sarai, yetb'eyum viñaj Abram, max un-evilaj ix, palta ay jun ix scriada ix manb'il yuuj, aton ix Agar, ix aj Egipto. ² Ix yalan ix Sarai d'a viñ yetb'eyum chi' icha tic:

—Ina malaj vune' syac' Jehová, yuj chi' tzin tevi d'ayach to tzach vay yed' ix in criada tic, talaj tz'alji junoc yune' ix yic tz'och vuneoc, xchi ix.

Ix sc'anab'ajan viñaj Abram tas ix yal ix chi'. ³ Slajuñilxo ab'il ayec' eb' d'a Canaán, ix yac'anoch ix scriada ix chi' d'a yol sc'ab' viñ yetb'eyum chi', yic tz'och ix schab'iloc yetb'eyum viñ. ⁴ Ayic ix vay viñaj Abram yed' ix Agar chi', ix scuchcanoch yune' ix. Axo ix yab'an ix to yed'nacxo yune' ix, ix spaticanel ix Sarai chi' ix, mañxalaj tz'och ix d'a ix. ⁵ Ix lajvi chi', ix yalan ix Sarai d'a viñaj Abram chi' icha tic:

—Uujñej emnaquil tzin yutejcan ix in criada tic. Tic pax ix vac' ix etb'eyumoc, axo ticnaic yujto ix yab' ix to yed'nacxo yune' ix, tzin spaticanel ix. Vach' tzoñ sch'olb'itej Jehová, ¿tom a ach ay a mul, mato a in? xchi ix Sarai chi'. ⁶ Ix tac'vi viñaj Abram chi' icha tic:

—A ix a criada tic, yol a c'ab' ayoch ix. A ach tza na' tas tzutej ix, xchi viñ d'a ix. Yuj chi' ix och ix Sarai ajc'olal d'a ix masanto ix elta ix. ⁷ Palta axo Yángel Jehová ix schalaj sb'a yed' ix d'a tz'inan luum d'a slac'anil jun a a' b'aj sb'atcan sb'eal Sur d'a yol yic Egipto. ⁸ Ix sc'anb'an d'a ix icha tic:

—Ach Agar, scriada ix Sarai, ¿b'ajtil a petoj? ¿b'ajtil tzach b'ati? xchi d'a ix.

—To tzin el d'a ix Sarai, ix in patrona, xchi ix.

⁹ Ix yalan Yángel Jehová chi' d'a ix icha tic:

—Meltzajañ d'a ix a patrona chi', emnaquil tzutej a b'a d'a ix, xchi d'a ix.

¹⁰ Ix yalanpax Yángel Jehová chi':

Ol vic'chaañ sb'isul iñtilal, malaj mach ol yal sb'isani.

¹¹ Ayxo unin ed'nac, yuj chi' ayic ol aljoc jun une' chi', Ismael^{16.11} ol ac' sb'iej, yujto ix yab' Jehová oc' yuj a cusc'olal.

¹² Icha noc' noc' te itz'at ol aj jun une' chi', icha junoc noc' caltacte'al b'uru. Ol yac' oval viñ yed' eb' anima, ol yac'anpax oval eb' anima yed' viñ. Ol cajnaj viñ b'aj syac' sgana, vach'chom max schalaj sc'ol eb' ayto yuj sb'a chi' yed'oc, xchi jun ángel chi'.

¹³ Yujto ix lolon ix Agar chi' yed' Jehová, yuj chi' icha tic ix yac' ix sb'ioc Jehová chi': A Dios Tzin ilani. Ix yalan ix icha tic: Toton val yel ix vil Dios tzin ilani, xchi ix. ¹⁴ A a' uc'b'ila' yic Dios Pitzan, Jun Tzin Ilani, icha chi' ix yac' ix sb'ioc jun a' uc'b'ila' chi'. A d'a scal Cades yed' Bered, ata' ay a'. Ix lajvi chi' ix meltzajxi ix b'aj aytaxoneq'ui.

¹⁵ Ix alji jun yune' ix Agar yed' viñaj Abram chi'. Ismael ix yac' viñ sb'iej. ¹⁶ 86 ab'ilxo sq'uinal viñaj Abram chi' ayic ix alji viñaj Ismael chi'.

17

A circuncisión yechel strato Dios

16.11 **16:11** A Ismael syalelc'ochi, syab' Dios.

¹ Ayic 99 ab'il sq'uinal viñaj Abram ix sch'oxanxi sb'a Jehová d'a viñ, ix yalan icha tic:

—A in ton Dios in, syal vuj masanil, vach'ñej tzutej a b'a d'a vichañ. ² Ol vac' jun in trato ed'oc, tzijtum iñtilal ol eloc, xchi.

³ Ix lajvi chi' ix em ñojan viñaj Abram chi' d'a sat luum yacb'an van slolon Dios yed' viñ. Ix yalan icha tic:

⁴—Aton jun in trato tic ol vac' ed'oc: Ol ach och smam yichamoc tzijtumal nación. ⁵ Mañxo ol a cuch Abram, palta Abraham xo^{17.5} ol a b'iej, yujto ol ach vac'och smam yichamoc tzijtumal nación.

⁶ Tzijtum ol aj vic'ancharañ sb'isul iñtilal, tzijtum nación ol pitzvoc yuj eb'. A d'a scal iñtilal chi', ay eb' rey ol elta. ⁷ A jun in trato svac' ed'oc tic yed' masanil eb' iñtilal chi' to a Diosal in, sDiosal in pax eb' iñtilal chi' d'a junelñej. ⁸ A ticnaic paxyalvum ach d'a lum Canaán tic, palta masanil luum tic ol vac' iquej yed' eb' iñtilal d'a junelñej, sDiosal in pax eb', xchi Jehová.

⁹ Ix yalanxi Dios d'a viñ:

—A achxo tic, c'anab'ajej jun in trato tic, yovalil sc'anab'ajej pax eb' iñtilal chi' ayic ol b'eyñejb'at tiempo. ¹⁰ A jun in trato van in b'oan tic eyed'oc to yovalil tze c'anab'ajej. Masanil eb' vinac unin, ochocab' yechel snivanil eb'. ¹¹ Yuj chi' ic'jocab'el stz'umal sjolom svinaquil eb' e vinac unin. A jun chi' yechel in trato yaj eyed'oc. ¹²⁻¹³ Yucub'ixial yaj junjun vinac unin tz'och jun yechel chi' d'a eb', vach'chom eyuninal ma yuninal eb' e checab'.

17.5 17:5 A d'a hebreo, a jun b'i scuch Abram, “mamab'il nivan yelc'ochi”, icha chi' syalelc'ochi. Axo Abraham, syalelc'ochi “smam tzijtumal nación”.

Yovalil tz'ac'jipaxoch jun yechel chi' d'a eb' e checab', eb' manb'il d'a ch'oc choñab'il. Yovalil tz'och jun yechel chi' d'ayex, max yal yec'b'ati. Icha chi' b'ian, a jun in trato tic eyed'oc nivan chequel ol aj d'a e nivanil d'a junelñej. ¹⁴ Yalñej mach junoc vinac to malaj jun yechel chi' d'ay, yovalil tzeyiq'uel d'a e cal, yujto max sc'anab'ajej in trato ix vac' eyed'oc, xchi d'a viñ.

¹⁵ Ix yalanxi Dios d'a viñaj Abraham chi' icha tic:

—Ayic ol b'eyb'at tiempo tic, mañxo Sarai-oc ol sb'iej ix etb'eyum, palta Sara^{17.15} ol sb'iej ix. ¹⁶ Ol vac' in vach'c'olal d'a yib'añ ix, ol aljoc junoc uninal yed' ix. Val yel ol vac' in vach'c'olal d'a yib'añ ix. Nunab'il ol aj ix d'a tziytumal nación. Tziytum eb' viñ sreyal choñab' ol elta d'a scal yiñtilal ix chi', xchi.

¹⁷ Ayic ix yab'an jun chi' viñaj Abraham chi', ix em ñojan viñ d'a sat luum, ix och ijan viñ stzevaji, ix och ijan viñ snaub'tañani: ¿Tom olto aljoc vuninal? cien ab'ilxo in q'uinal, 90 ab'ilxo sq'uinal ix Sara, ¿tom olto val aljoc yune' ix? xchi viñ. ¹⁸ Ix lajvi chi' ix yalan viñ d'a Dios icha tic:

—Tzin c'an d'ayach, tzoc el val d'a a c'ool tzac' sq'uinal viñaj Ismael tic yic vach' ol elc'och viñ, xchi viñ.

¹⁹ Ix tac'vi Dios chi' d'a viñ icha tic:

—Toxo ix val d'ayach to ol aljoc junoc uninal yed' ix Sara. Isaac^{17.19} ol ac' sb'iej, aton yed' viñ ol vaq'uelc'och jun in trato tic d'a masanil q'uinal yed' eb' yiñtilal viñ. ²⁰ A pax viñaj Ismael jun, toxo ix vab' tas ix ala', ol vac' in vach'c'olal d'a

17.15 **17:15** Sara syalelc'ochi yisil rey. 17.19 **17:19** A Isaac syalelc'ochi “tzeej”.

yib'añ viñ, yuj chi' tzijtum ol aj yiñtilal viñ. Ol q'uib'chaañ sb'isul yiñtilal viñ. A d'a scal yiñtilal viñ chi', ol elta lajchavañ eb' nivac yajal. A yiñtilal viñ chi', nivac nación ol ajoc. ²¹ Palta a in trato ix vac' ed'oc, ol vaq'uelc'och yed' viñaj Isaac viñ uninal ol aljoc d'a ix Sara d'a junxo ab'il icha tiempo tic, xchi Jehová.

²² Ayic ix lajvi slolon Dios yed' viñ, ix paxq'uei. ²³ Aton d'a jun c'u chi' ix schec viñaj Abraham ac'jioch jun yechel chi' d'a viñaj Ismael yed' d'a masanil eb' viñ schecab' viñ, eb' aljinac d'a yol scuenta viñ yed' masanil eb' viñ manb'il yuj viñ yed' masanil eb' cajan yed' viñ. Ix ac'jioch yechel eb' smasanil, icha ix aj yalan Dios d'a viñ. ²⁴⁻²⁵ A viñaj Abraham chi', 99 ab'il sq'uinal viñ, axo viñaj Ismael 13 ab'il sq'uinal viñ ayic ix ac'jioch jun yechel chi' d'a eb' viñ. ²⁶ A d'a jun c'u chi' ix ac'jioch jun yechel chi' d'a eb' viñ schavañil ²⁷ yed' d'a masanil eb' viñ ayec' yed' viñaj Abraham chi', eb' schecab' viñ aljinac d'a yol scuenta yed' eb' manb'il yuj viñ d'a juntzañxo ch'oc choñab'il.

18

Ix yac' sti' Dios'R'yac'an jun yuninal viñaj Abraham

¹ Ix lajvi chi' ix sch'oxanxi sb'a Jehová d'a viñaj Abraham d'a slac'anil juntzañ te' ji d'a yol yic viñaj Mamre. Chimec'ualil am val c'ojanelta viñ d'a sti' smantiado. ² Axo ix yilan viñ, liñjab' ec' oxvañ vinac d'a yichañb'at viñ. Ayic ix yilan eb' chi' viñ, ix b'at lemnaj viñ schacot eb', ix emc'och ñojnaj

viñ d'a sat lum d'a yichañ eb'. ³ Ix yalan viñ icha tic:

—Ach mamin, tato vach' in tzila', tzin tevi d'ayach to mañ b'eñejoc tzex eq'ui. ⁴ Tañvejec, b'at vala' yic tz'ic'chajcot jab'oc a a' yic tze b'iquel eyoc, tzeyic'an eyip d'a yich te te' tic. ⁵ Yacb'an ayex ec' d'a in tz'ey tic, tzin b'at vic'cot jab'oc tas ol e va, yic vach' tz'och eyip, ichato chi' ol ex b'atxoc, xchi viñ d'a eb'.

—Ix ic an, xchi eb' d'a viñ.

⁶ Ix ochb'at lemnaj viñ d'a yol smantiado. Ix yalan viñ d'a ix Sara icha tic:

—Lem, ic'cot junoc coxtal ixim harina te vach', tza b'oan jantacoc pan staji d'a cal tzac'ac', xchi viñ d'a ix.

⁷ Ix b'at lemnaj viñ b'aj ay noc' svacax, ix b'at yic'ancot jun noc' quelem vacax viñ te vach', ix yac'an noc' viñ d'a jun viñ schecab' yic sb'o noc' viñ d'a elañchamel yic schichaj noc'. ⁸ Ix yic'ancot mantequilla viñ yed' lech yed' noc' chib'ej ix b'ochaj chi', ix yic'anb'at viñ d'a yichañ eb' yic sva eb'. Yacb'an van sva eb' chi', ix och tec'tec' viñ d'a stz'ey eb' d'a yich te te' chi'.

⁹ Ix sc'anb'an eb' d'a viñ icha tic:

—¿B'ajtil ayec' ix Sara ix etb'eyum? xchi eb'.

—Ayoch ix d'a yol co mantiado tic, xchi viñ d'a eb'.

¹⁰ Ix yalan junoc eb' icha tic:

—Yab' icha tic junab', svac'anxi a paxyal, ata' ol aljoc junoc yune' ix etb'eyum tic, vinac unin, xchi d'a viñ.

Yacb'an a ix Sara chi' van smaclan yab' ix tas syala', ayec' ix d'a sti' smantiado eb' d'a spatic viñaj Abraham chi'. ¹¹ A viñaj Abraham yed' ix

Sara chi' te ichamtac animaxo eb'. A ix Sara chi' pecatax mañxalaj yechel unin syil ix, ¹² yuj chi' toñej ix tzevaj ix d'a yol sc'ool. Ayic ix yab'an ix yalji jun chi', ix snaan ix icha tic: ¿Tasto val ol aj in nib'anoch jun tic, ina te chichim inxo, te ichamxo pax viñ vetb'eyum? xchi ix.

¹³ Yuj chi' ix yalan Jehová d'a viñ icha tic:

—¿Tas yuj toñej stzevaj ix etb'eyum chi'? ¿Tzam sna' ix yujto chichimxo ix maxtzac yal yalji junoc yune' ix? ¹⁴ ¿Tom ay tas ajaltac d'ayin tze na'a? Yab' icha tic junab', tzin jax junelxo, svac'anxi a paxyal. Ata' ol aljoc jun yune' ix Sara chi', vinac unin, xchi Jehová.

¹⁵ Ayic ix yab'an jun chi' ix Sara chi', ix te xiv ix, ix yalan ix icha tic:

—Malaj in tzin tzevaji, xchi ix.

Axo ix tac'vi Jehová d'a ix icha tic:

—Vojtac to ix ach tzevaji, xchi.

Ix tevi viñaj Abraham yuj choñab' Sodoma

¹⁶ Ix lajvi chi' ix b'at eb' oxvañ chi' d'a sb'eal Sodoma. Ix b'at viñaj Abraham yed' eb' yic stac'lancan sb'a eb' yed' viñ. ¹⁷ Ix yalan Jehová icha tic: Maxyal-laj in c'ub'anel d'a viñaj Abraham tic tas toxo ol in c'ułej. ¹⁸ Ina to a viñ ol och smam yichamoc jun nivan nación te tec'an ol ajoc. Toxo ix vac' in ti' to yuj viñ ol scha' in vach'c'olal masanil nación d'a yolyib'añq'uinal tic. ¹⁹ A in ix in siq'uelta viñ, yic vach' syalel in checnab'il viñ d'a masanil yuninal yed' eb' cajan yed'oc, yic vach' sc'anab'ajej eb' sb'eyb'alan masanil tas vach' yed' tojolal, yic vach' svaq'uelc'och jantac in lolonel ix

val d'a viñ, xchi Jehová. ²⁰ Yuj chi' ix yalan d'a viñaj Abraham chi' icha tic:

—Masanil anima ay d'a Sodoma yed' d'a Gomorra, yalxoñej b'aj te chuc yel specal eb', axoñej val chucal sc'ulej eb'. ²¹ A ticnaic, tic tzin b'at vila', tato yel axoñej chucal chi' sc'ulej eb' icha tz'aj yalchaj chi' d'ayin yic ol vojtaquejeli tas yaji, xchi Jehová chi'.

²² Ay chavañ eb' b'eñej ix b'atcan d'a Sodoma, axo viñaj Abraham chi' ix loloncan viñ yed' Jehová. ²³ Ix snitzanb'at jab'xo sb'a viñ d'a stz'ey Jehová chi', ix sc'anb'an viñ icha tic: ¿Tom ol a satel eb' anima malaj smul yed' eb' ay smul? ²⁴ Q'uinaloc ay 50-oc eb' vach' d'a jun choñab' chi', ¿tom ol a satel eb'? ¿tom mañ ol ac' nivanc'olal yuj eb' 50 malaj smul chi'? ²⁵ Mañ ol yal utan icha chi'. Tato tza satel eb' malaj smul yed' eb' ay smul chi', ichato lajan smul eb' smasanil syal chi'. Mañ utej icha chi'. A ach tic Juez ach d'a yolyib'añq'uinal tic, ¿tocval ol a c'ulej junoc tas mañ tojoloc? xchi viñ d'ay.

²⁶ Ix tac'vi Jehová d'a viñ icha tic:

—Tato ay 50-oc eb' vach' d'a choñab' Sodoma chi', yuj eb' svac' nivanc'olal masanil eb' cajan d'a jun choñab' chi', xchi.

²⁷ Ix yalanxi viñaj Abraham chi' icha tic:

—Ac' nivanc'olal d'ayin ach Vajalil yuj tas sval tic d'ayach, yujto a in tic, anima inñej. ²⁸ Q'uinaloc ayxoñej ovañoc max tz'acvi 50 anima vach', ¿tom yujxoñej ovañ chi', tza satel jun choñab' chi' smasanil? xchi viñ.

Ix tac'vixi Jehová icha tic:

—Tato ay 45-oc eb' vach', max in satel-laj jun choñab' chi', xchi.

²⁹ Ix yalanxi viñaj Abraham chi' icha tic:

—Q'uinaloc añej 40-oc eb' vach', xchi viñ.

—Yuj eb' 40 chi', mañ ol in satel-laj jun choñab' chi', xchi Jehová.

³⁰ Ix yalanxi viñaj Abraham chi' icha tic:

—Ach Vajalil tzin tevi d'ayach, mocab' cot oval svalan d'ayach. Q'uinaloc añej 30-oc eb' vach' tz'ilchaj uuj, xchi viñ.

Ix tac'vixi Jehová chi' icha tic:

—A yuj eb' 30 chi', ol vac' nivanc'olal jun choñab' chi', xchi.

³¹ Axo viñaj Abraham chi' ix ochñej ijan viñ yalani:

—Mamin Vajalil, tzin tevi val d'ayach, ¿tas tzutej ta axoñej 20-oc eb' vach'? xchi viñ.

Ix tac'vixi Jehová chi' icha tic:

—A yuj eb' 20 chi', mañ ol in satel-laj jun choñab' chi', xchi.

³² Ix yalanxi viñaj Abraham chi':

—Ac'val nivanc'olal d'ayin ach Vajalil, mocab' cot oval d'ayin, axoñej junel tic tzin tevi d'ayach, mañxa tas ol vala': ¿Tas tzutej, q'uinaloc tato axoñej lajuñvañoc eb' vach' sb'eyb'al tz'ilchaj uuj? xchi viñ.

Ix yalanxi Jehová chi' icha tic:

—Q'uinaloc ay lajuñvañoc eb' vach' sb'eyb'al, mañ ol in satel-laj jun choñab' chi', xchi.

³³ Axo ix lajvi slolon eb' chi', ix b'at Jehová, ix smeltzajcan viñaj Abraham chi' d'a smantiado.

19

Ix satel Sodoma yed' Gomorra yuj Dios

¹ Ayic vanxo sq'uic'b'i ix c'och chavañ eb' ángel chi' d'a choñab' Sodoma. A viñaj Lot c'ojanec' viñ d'a spuertail choñab' chi'. Ix yilan viñ to van sja eb', ix q'ue vaan viñ b'at schacot eb'. Ix em ñojnaj viñ d'a yichañ eb'. ² Ix yalan viñ:

—Ex mamin, tzin tevi d'ayex, coyec ved' d'a in pat. Ay a a' b'aj ol e b'iquel eyoc, ay pax b'aj vach' ol ex can d'a jun ac'val tic, axo q'uic'an spet ex b'ati, xchi viñ d'a eb'.

Ix tac'vi eb' icha tic:

—Yuj val dios d'ayach, palta a oñ tic ol oñ can d'a calle tic, a tic ol oñ vayoc, xchi eb'.

³ Palta ix och val tean viñaj Lot chi' d'a eb', masanto ix b'at eb' d'a spat viñ chi'. Axo ix c'och eb', ix sb'oan ixim pan viñ malaj yich sva eb', ix va eb' sic'lab'il.

⁴ Ayic mantzac vay eb', ix c'och masanil eb' viñ vinac cajan chi' ta', ix oymaj eb' viñ d'a spatictac spat viñaj Lot chi'. ⁵ Ix och ijan eb' viñ yavajoch d'a viñaj Lot chi', ix yalan eb' viñ icha tic:

—¿B'ajtil ayec' juntzañ eb' viñ vinac ix jacan d'a a pat tic d'a jun ac'val tic? Iq'uelta eb' viñ d'ayon yic squixtej eb', xchi eb' viñ.

⁶ Ayic ix yab'an juntzañ lolonel viñaj Lot chi', ix elta viñ yil eb' viñ. Vach' ix yutej viñ smacancanelta te' puerta chi' d'a spatic. ⁷ Ix yalan viñ:

—Ex vetanimail, tzin tevi d'ayex to mañ e c'ulej jun chucal chi'. ⁸ Ay chavañ eb' ix visil cob'estac, mantalaj vinac tz'ec' d'a spatic eb' ix, syal vic'anelta eb' ix d'ayex yic tze c'ulej icha e gana chi' yed' eb' ix. Palta a yed' eb' viñ tic, max

yal-laj, yujto toñej ix jacan eb' viñ d'a in pat tic, xchi viñ d'a eb' viñ.

⁹ Ix yalan eb' viñ:

—Mañ ac'och a b'a, elañ d'a quichañ. A ach tic ch'oc choñab'il ach, ¿tom a ach ijan tzala? A ticnaic ec'b'al ol ach quixtej d'a yichañ eb' viñ, xchi eb' viñ.

Ix och ijan eb' viñ yecanel viñaj Lot chi' yic sc'och eb' viñ d'a te' puerta chi', yic smac'anpoj te' eb' snaani. ¹⁰ Palta a chavañ eb' ángel chi', ix yaq'uelta sc'ab' eb' yic tz'ic'jioch viñaj Lot chi' yuj eb' d'a yol pat chi', ix smacanelta te' puerta chi' eb'.

¹¹ Ix yac'an q'uic'yatax eb' anima ayec' d'a patic pat chi' eb', eb' icham vinac yed' eb' quelemtac, ix te c'unb'i eb' sayanec' sti' te' pat chi'. ¹² Ix lajvi chi', ix yalan eb' chavañ chi' d'a viñaj Lot:

—Tato ayto eb' ay uj a b'a yed'oc d'a tic, eb' viñ uninal, eb' ix isil, eb' a ñi', ma eb' a c'ab'oc, iq'uel eb' d'a tic. ¹³ Yujto ol co satel jun choñab' tic. Yujto ix te' q'uec'och schucal eb' d'a yichañ Jehová, yuj chi' oñ scheccoti yic tzul co satel juntzañ anima tic, xchi eb' ángel chi'.

¹⁴ Yuj chi', ix b'at viñaj Lot chi' yal d'a eb' viñ d'iñan yic'lan sb'a yed' eb' ix yisil chi', ix yalan viñ:

—Pilec eyip, coñ elec, yujto a jun choñab' tic ol satel yuj Jehová, xchi viñ d'a eb'.

Palta maj schalaj yab' eb' tas ix yal viñaj Lot chi'. Toñej spuchan viñ snaan eb'. ¹⁵ Palta axo yic vanxo sacb'í, ix yalan eb' ángel chi' d'a viñaj Lot chi':

—Pil ip tato max yal a c'ol tzach satel yed' jun choñab' tic. Ic'b'at ix etb'eyum tic yed' eb' ix isil tic schavañil, xchi eb' d'a viñ.

¹⁶ Palta a viñaj Lot chi', max spil-laj yip viñ yeli. Yuj chi' a eb' ángel chi' ix quetzan sc'ab' eb' scharivañil, yic tz'ic'jiel eb', yujto tz'oc' sc'ol Jehová d'a eb'. Icha chi' ix aj yic'jiel viñaj Lot yed' ix yetb'eyum yed' eb' ix yisil d'a yol choñab' chi'.

¹⁷ Ayic toxo ix el eb' d'a stiel choñab' chi', ix yalan junoc eb' ángel chi' d'a eb':

—Yelc'olal tzex b'ati, mañ ex meltzajcot q'uelan d'a e patic. Mañ ex och vaan e b'ey d'a jun ac'lic tic, q'ueañec d'a jolomtac vitz, tato max yal e c'ol tzex sateli, xchi d'a eb'.

¹⁸ Ix tac'vi viñaj Lot chi':

—Maay mamin, yuj val dios d'ayex. ¹⁹ Te ni-vanxo e vach'c'olal ix e ch'ox d'ayin, ina ix in eyiq'uelta yic max in chami. Palta max yal-laj in b'atcan d'a jolomtac vitz chi', tecan tzin yam-chajc'och yuj jun yaelal chi', tzin chami. ²⁰ A d'a slac'anil tic ay jun yune' choñab', tzam yal in b'atcan d'ay. ¿Tom max yala' tzin e chab'at ta' yic tzin col in b'a? Val yel yuneñej jun choñab' chi', xchi viñaj Lot chi'.

²¹ Ix yalan jun ángel chi':

—Toxo ix vab'i, yic'ocab' icha tzal chi'. Mañ ol in satel jun choñab' ix al chi'. ²² Elañchamel e b'ati, yujto malaj tas syal in b'oani ta maxto ex c'och ta', xchi jun ángel chi'.

Yuj chi' Zoar^{19.22} ix sb'iejcan jun choñab' chi'.

²³ Ayic van sjavi c'u ix c'och viñaj Lot chi' d'a jun choñab' chi'. ²⁴ Ix lajvi chi' ix yac'ancot c'ac' Jehová yed' azufre d'a satchaañ d'a yib'añ choñab' Sodoma yed' Gomorra chi'. ²⁵ Ix satel juntzañ

19.22 **19:22** A Zoar syalelc'ochi “Yuneñej”.

choñab' chi' yed' masanil eb' cajan d'ay yed' masanil jun nivan ac'lic chi' yed' tas sq'uib' d'ay. ²⁶ A ix yetb'eyum viñaj Lot chi', najat tzac'anto scot ix, ix meltzajxicanb'at q'uelan ix d'a spatic. Ata' ix ochcan ix atz'amil.

²⁷ Axo d'a yeval slolon viñaj Abraham yed' Jehovahá, d'a q'uiñib'alil, ix b'at viñ b'aj lolon eb' chi'.

²⁸ Axo ix yilan viñ to a Sodoma yed' Gomorra yed' masanil jun ac'lic chi', b'acaquixoñej sq'ue stab'il icha sq'ue stab'il junoc nivan horno. ²⁹ Ayic ix satjiel juntzañ choñab' chi' yuj Dios d'a jun nivan ac'lic b'aj ix ec' cajan viñaj Lot chi', ix snaancot Dios tas ix sc'an viñaj Abraham, yuj chi' ix colchaj viñaj Lot chi' d'a scal jun nivan yaelal chi'.

A yiñtilal eb' moabita yed' eb' amonita

³⁰ Ix lajvi chi', ix xiv viñaj Lot scajnaj d'a choñab' Zoar chi', yuj chi' ix q'uecan viñ d'a jolomtac vitz yed' eb' ix yisil schavañil, ix cajnaj eb' d'a yol jun q'uen ñaq'ueen. ³¹ Ay jun c'ual ix yal ix b'ab'el ix d'a ix snulej:

—A viñ co mam tic, te ichamxo viñ, malaj junoc vinac d'a jun lugar tic syal quic'lan co b'a yed'oc icha sb'eyb'al eb' anima. ³² Yuj chi' cac' yuc' añ viñ co mam tic, yic ol oñ vay yed' viñ, yic vach' ol can yiñtilal viñ qued'oc, xchi ix.

³³ A d'a jun ac'val chi', ix yac' añ eb' ix yuc' viñ, ix q'ue añ d'a sjolom viñ. Yuj chi' a ix b'ab'el ix, ix vay yed' viñ. Maj yab' viñ janic' ix vay ix yed'oc, maj yab'pax viñ janic' ix q'uexvan ix d'a stz'ey. ³⁴ Axo d'a junxo c'u ix yalan ix b'ab'el chi' d'a ix snulej chi':

—A q'uiq'ui d'ac'val ix in vay yed' viñ co mam tic, axo ticnaic cac'xi añ yuc' viñ yic vach' tzach vay yed' viñ yic ol can yĩntilal viñ qued' co chavañil, xchi ix. ³⁵ Yuj chi' d'a jun ac'val chi', ix yac'anxi añ eb' ix yuc' viñ smam chi', axo ix schab'il chi' ix vay yed' viñ. Palta a viñaj Lot chi', maj yab' viñ janic' ix vay ix yed'oc, maj yab'pax viñ janic' ix q'uexvan ix. ³⁶ Icha chi' ix aj yochcan eb' ix yisil viñ chi' schavañil yab'ixal yuuj. ³⁷ A ix b'ab'el, ix alji yune' ix, Moab ix yac' ix sb'iej, aton viñ aycan yĩntilal eb' moabita ticnaic. ³⁸ Ix aljipax yune' ix schab'il chi', Ben-ammi, ix yac' ix sb'iej, aton viñ aycan yĩntilal eb' amonita ticnaic.

20

A viñaj Abraham yed' viñaj Abimelec

¹ Ix el viñaj Abraham chi' d'a yol yic viñaj Mamre, ix b'atcan cajan viñ d'a yol yic Neguev d'a jun choñab' scuch Gerar. A d'a scal Cades yed' Shur, ata' ay Gerar chi'. ² Ayic ayec' viñ ta', ix yal viñ to mañ yetb'eyumoc ix Sara viñ, yanab' ix viñ yalani. A viñaj Abimelec sreyal Gerar chi', ix schec viñ ic'chajcot ix Sara chi' yic tz'och ix yetb'eyumoc yalani. ³ Ay jun ac'val, ix lolon Dios d'a viñ rey chi' d'a svayich icha tic: Ol ach chamoc, yujto a ix ix, ix ic'cot etb'eyumoc alani, ay yetb'eyum ix, xchi d'a viñ.

⁴ Palta manto vaylaj viñ yed' ix Sara chi', yuj chi' ix yalan viñ: Mamin, malaj in mul, ¿tom tzin a satel yed' in choñab' tic? ⁵ Yujto a viñaj Abraham chi' ix alan d'ayin to yanab' ix viñ. Ix yalanpax ix d'ayin: In nulej viñ, xchi ix. A in tic ix in c'ulej d'a smasanil in c'ool, mañoc chucal naan vuuj, xchi viñ rey chi'.

⁶ Ix tac'vi Dios d'a viñ: Vojtac to ix a c'ulej jun tic d'a stojolal, yuj chi' maj in cha a yam ix, yic vach' max och a mul d'ayin. ⁷ A ticnaic, ac' meltzaj ix d'a viñ yetb'eyum chi', yujto in checab' yaj viñ. Syal slesalvi viñ uuj yic max ach chami. Palta tato max ac' meltzaj ix jun, val yel ol ach chamoc, ol champax jantac eb' cajan ed'oc, xchi Dios d'a viñ.

⁸ Axo ix q'uirñib'i, ix q'ue vaan viñ rey chi', ix yavtancot masanil eb' schecab' viñ, ix yalan viñ d'a eb' tas ix svayichej chi'. Ayic ix yab'an jun chi' eb', ix te xiv eb'. ⁹ Ix lajvi chi' ix schecan viñ rey chi' avtaj viñaj Abraham chi', ix yalan viñ:

—¿Tas yuj icha tic ix in utej? ¿Tas in mul d'ayach, yuj chi' ijan tzic'cot jun nivan mul tic d'a vib'añ yed' d'a yib'añ jantac eb' in choñab' tic? Mañ vach'oc ix in utej. ¹⁰ ¿Tas ix a na' yuj chi' icha tic ix a c'ulej? xchi viñ rey chi'.

¹¹ Ix tac'vi viñaj Abraham chi' d'a viñ:

—A in naani to a d'a jun lugar tic malaj mach xiv d'a Dios. Q'uinaloc ay mach tzin mac'ancham yuj ix vetb'eyum tic in naani. ¹² Val yel vanab' ix, yisil ix viñ in mam, palta ch'oc snun ix, yuj chi' ix yal vic'lan in b'a yed' ix. ¹³ Ayic ix yalan Dios to tzin el d'a spat viñ in mam, ix in c'anan pavor d'a ix to sch'ox svach'c'olal ix d'ayin, yuj chi' yalñej b'aj tzoñ eq'ui, syal ix to vanab' ix, xchi viñaj Abraham chi'.

¹⁴ Ix yac'anxi meltzaj ix Sara chi' viñ d'a viñaj Abraham chi'. Ix ac'jipax noc' calnel, noc' vacax, eb' viñ checab' yed' eb' ix checab' d'a viñ yuj viñ rey chi'. ¹⁵ Ix yalanxi viñ rey chi' d'a viñ:

—Ina in macb'en tic, syal a sic'lani b'ajtil syal a cajnaji, xchi viñ rey chi' d'a viñ.

¹⁶ Ix yalanpax viñ rey chi' d'a ix Sara:

—Ix vac' mil siclo q'uen plata d'a viñ a nulej tic, yic tz'och spacoc d'ayach, yic sco ch'oxaneli to malaj a mul ix ochi, yic vach' malaj mach syal yalan chucal d'a a patic, xchi viñ d'a ix.

¹⁷ Ix lajvi chi' ix lesalvi viñaj Abraham chi' d'a Dios yuj viñaj Abimelec chi'. Yuj chi' ix yic'xiel scatab' Dios chi' d'a yib'añ viñ yed' ix yetb'eyum yed' eb' ix schecab' viñ, yic tz'aljixi yune' eb' ix.

¹⁸ Yujto yujñej ix Sara chi', mañxa junoc eb' ix ayec' d'a spat viñaj Abimelec chi' ixto unevi junoc tiempoal yuj Jehová.

21

Yaljub'al viñaj Isaac

¹ Icha ix aj yalan Jehová Dios d'a ix Sara to ol aljoc junoc yune' ix, icha chi' ix aj yelc'ochi. ² Ix scuchoch yune' ix, ix alji ayic te icham vinacxo viñaj Abraham chi'. Ix alji jun svinac unin ix, icha val stiempoal alb'ilcan yuj Dios. ³ Isaac ix sb'iej yuj viñaj Abraham chi'. ⁴ Yucub'ixial yalji viñ unin chi', ix ac'jioch yechel strato Dios d'a snivanil viñ yuj viñaj Abraham chi' icha yaj yalan Dios d'a viñ. ⁵ Cien ab'ilxo sq'uinal viñaj Abraham chi' ayic ix alji viñaj Isaac. ⁶ Ix yalan ix Sara icha tic: Ix in yac' tzevaj co Mam Dios. Masanil eb' tz'ab'ani to ay vune', ol tzevajpax eb' ved'oc. ⁷ ¿Toc ay eb' anima ix alan d'a viñaj Abraham, tato olto vac' chunoc unin? Palta ixto alji vune' yed' viñ vach'chom icham vinacxo viñ, xchi ix Sara chi'.

Ix pechjielta ix Agar yed' viñaj Ismael

⁸ Ix q'uib' viñaj Isaac, ix el viñ d'a yim, yuj chi' ix yac'och jun nivan q'uiñ viñaj Abraham chi'. ⁹ Axo ix yilan ix Sara to a jun yuninal viñaj Abraham yed' ix Agar, ix aj Egipto, sb'uchvaj d'a viñaj Isaac chi'. ¹⁰ Yuj chi' ix ac'ji sc'ol viñaj Abraham yuj ix Sara chi', ix yalan ix: Pechb'at ix criada tic yed' viñ yune' tic, yujto malaj in gana ol yic' yic viñ d'a tastac ol ac'can d'a viñ vune' aj Isaac tic, xchi ix.

¹¹ A jun lolonel tic te ya ix och d'a viñaj Abraham chi', yujto yuninal pax viñaj Ismael chi' viñ. ¹² Axo Dios ix alan d'a viñ: Mañ ach cus yuj viñ unin tic yed' pax ix a criada tic. C'anab'ajejñej tas syal ix Sara chi', yujto a d'a viñaj Isaac tic ol b'eyñejb'at jantac iñtilal, icha ix aj valan d'ayach. ¹³ A pax viñ yune' ix criada chi' jun, a in ol in b'o jun nivan nación d'a yiñtilal viñ yujto uninal pax viñ, xchi Dios.

¹⁴ Axo d'a junxo c'u te ac'valto, ix yic'ancot vael viñaj Abraham chi' yed' jun noc' tz'uum yed'tal a' b'ud'an, ix yac'an viñ scuch ix Agar chi', ix ac'jipax viñ yune' ix d'a yol sc'ab', ix tac'ajb'at eb' yuj viñ. Ix b'at ix, ix satb'eyec' ix d'a jun tz'ingan luum d'a yol yic Beerseba. ¹⁵ Ayic ix lajvi a a' d'a yol noc' tz'um chi', ix yactancan viñ yune' ix chi' d'a yich jun te' yune' te'. ¹⁶ Najattac ix b'at ix, ix em c'ojan ix, yic vach' max yil ix scham viñ yune' chi' snaani. Ayic ix em c'ojan ix chi', ix q'ue sjaj viñ yoq'ui.

¹⁷ Ix yab'an Dios yoc' viñ, ato d'a satchaañ ix lolonemta yángel Dios d'a ix Agar chi', ix yalani: Ach Agar, ¿tas tzach ic'ani? Mañ ach xivoc, a Dios toxo ix ab'an yel yav viñ une' chi' yoc' b'aj ix actejcan chi'. ¹⁸ Ixic b'at il viñ, tzic'anq'ue van viñ,

tza montan viñ, yujto a yed' yiñtilal viñ ol in b'o jun nivan nación, xchi.

¹⁹ Axo Dios ix ac'an yil jun sjaj a a' ix Agar chi', ix b'at ix, ix yac'an b'ud'joc noc' tz'uum chi' ix d'a a', ix yac'an a' ix yuc' viñ yune' chi'. ²⁰⁻²¹ A Dios ix och yed' viñaj Ismael chi', ix q'uib' viñ. Ix canñej viñ d'a jun tz'inan lum d'a yol yic Parán. Te julum noc' ix aj viñ. Axo ix snun viñ ix sayan jun ix aj Egipto yic'a'.

A strato viñaj Abraham yed' viñaj Abimelec

²² A d'a jun tiempoal chi', ix javi viñaj Abimelec d'a viñaj Abraham, ajun viñaj Ficol yajal yaj d'a eb' soldado yed' viñ. Ix yalan viñaj Abimelec d'a viñaj Abraham chi' icha tic:

—Ix quila' to a Dios ayñejoch ed'oc d'a masanil tas tza c'ulej. ²³ Yuj chi' ac' a ti' d'ayin d'a yichañ Dios d'a jun lugar tic, to mañ ol ac' chucal d'ayin, d'a eb' vuninal yed' pax d'a eb' viñtilal. Tzac'an a ti' to vach'ñej ol utej a b'a d'ayin, icha ix vutej in b'a d'ayach. Icha pax chi' ol utej a b'a d'a eb' anima cajan d'a jun choñab' b'aj janac ach cajan tic, xchi viñ.

²⁴ Ix tac'vi viñaj Abraham chi':

—Svac' in ti'.

²⁵ Palta ay jun a' uc'b'ila' in chec joychajnac ix yiq'uec' eb' viñ a checab', xchi viñ d'a viñ. ²⁶ Ix tac'vixi viñaj Abimelec chi':

—Val yel mañ vojtaoc tas yaj jun chi', malaj tas tzal d'ayin, ato ticnaic svab'i. Mach am ix c'ulan jun chi', xchi viñ.

²⁷ Yuj chi' ix yic'ancot noc' calnel viñaj Abraham chi' yed' noc' vacax, ix yac'an noc' viñ d'a viñaj Abimelec chi'. A d'a jun c'u chi' ix sb'ocan jun

strato eb' chi' schavañil. ²⁸ A viñaj Abraham chi' ix yiq'uelta ucvañ noc' cob'estac calnel viñ d'a scal noc' scalnel. ²⁹ Yuj chi' ix sc'anb'an viñaj Abimelec chi':

—¿Tas yuj tziq'uelta noc' calnel chi'? xchi viñ.

³⁰ Ix yalan viñaj Abraham chi' icha tic:

—Cha noc' d'ayin, a noc' sch'oxani to a in in joynac jun a' uc'b'ila' tic, xchi viñ.

³¹ Yuj chi' Beerseba^{21.31} ix sb'iejcan jun lugar chi', yujto ata' ix yac'can sti' eb' d'ay junjun.

³² Icha chi' ix aj sb'oancan jun strato eb' d'a Beerseba chi'. Ix lajvi chi' ix meltzaj viñaj Abimelec yed' viñaj Ficol d'a schoñab', aton schoñab' eb' filisteo. ³³ A d'a Beerseba chi', ix yavej jun te te' viñaj Abraham scuch tamarisco. A d'a Beerseba chi' ix yal sb'a viñ d'a Jehová, aton Dios ayñejec' d'a junelñej. ³⁴ Najtil ec'nac viñ d'a smacb'en eb' filisteo chi'.

22

Ix ac'ji proval viñaj Abraham yuj Dios

¹ Ix lajvi yec' jun tiempoal, ix ac'ji proval viñaj Abraham yuj Dios, ix avtaj viñ, ix tac'vi viñ icha tic:

—Ina vajec' tic Mamin, xchi viñ.

² Ix yalan Dios d'a viñ icha tic:

—Ic'b'at viñaj Isaac jun pitañ uninal te xajan uuj, tzach b'at d'a lum Moriah. Ayic tzach c'och d'a sjolom lum tzalan ol in ch'ox d'ayach, ata' ol a ñustz'a viñ silab'il d'ayin, xchi Dios.

21.31 **21:31** Beerseba syalelc'ochi “uc'b'ila' b'aj ix yac' sti” mato “uc'b'ila' yic ucvañ noc' noc”.

³ Axo d'a junxo c'u, te ac'valto ix q'ue vaan viñaj Abraham chi'. Ix yac'anoch stz'um noc' sb'uru viñ, ix xican te' sc'atzitzal jun silab' chi' viñ. Ix yic'anb'at viñaj Isaac yuninal yed' chavañ eb' schecab', ix b'at viñ yed' eb' d'a jun lugar ix yal Dios chi'. ⁴ Axo d'a schab'jial, najatto ix yilb'at lum tzalan chi' viñ. ⁵ Ix yalan viñ d'a eb' schecab' chi':

—Canañec d'a tic yed' noc' b'uru tic, a inxo yed' viñ vuninal tic, ol oñ b'at d'a chi', yic scaq'uem co b'a d'a co Mam Dios. Slajvi chi', ol oñ jax d'ayex, xchi viñ d'a eb'.

⁶ Ix lajvi chi' ix yac'an te' c'atzitz chi' viñ scuch viñaj Isaac chi', ix yic'anb'at scuchilub' viñ yed' sc'ac', ix b'at eb' schavañil. ⁷ Quenanto val sb'at eb', ix yalan viñaj Isaac chi' d'a viñ smam chi' icha tic:

—Mamin, xchi viñ.

—¿Tas xchi vuninal? xchi viñaj Abraham chi'.

—Ina qued'nac co c'atzitz yed' co c'ac', ¿b'aj ay pax noc' calnel ol och silab'il chi'? xchi viñ.

⁸—Ach vuninal, a Dios ol ac'an noc', xchi viñ.

Ix b'eyñejb'at eb'. ⁹ Axo ix c'och eb' b'aj ix yal Dios chi', ix sb'oan jun altar viñaj Abraham chi', ix sb'oanq'ue te' c'atzitz chi' viñ d'a yib'añ. Ix lajvi chi' ix tzuyan viñ yuninal viñ chi', ix yac'anq'ue viñ d'a yib'añ te' c'atzitz chi'. ¹⁰ Ix yic'ancot q'uen cuchilub' chi' viñ yic smilancham yuninal viñ chi' silab'il. ¹¹ Axo yángel Jehová ix avajemta d'a satchaañ icha tic:

—Abraham, Abraham, xchi.

—¿Tas xchi Mamin? xchi viñ.

¹² Ix yalan jun ángel chi':

—Mañ ac'och a c'ab' a milancham viñ uninal chi'. Ix vojtaquejeli to ay velc'och d'a yol a sat, yujto maj a tenec' ac'an jun pitañ uninal chi' d'ayin, xchi yángel Jehová chi'.

¹³ Ix b'at q'uelnaj viñaj Abraham chi' d'a spatic, ix yilan viñ ayec' jun noc' ch'ac calnel sud'ancan sch'ac d'a scal jun te' q'uiix. Ix b'at lemnaj viñ yic'cot noc', ix sñusan noc' viñ silab'il sq'uexuloc viñ yuninal chi'. ¹⁴ Ix yac'ancan sb'i jun lugar chi' viñ: A Jehová tz'ac'an tas tz'och cuuj. Yuj chi' syalñej eb' anima icha tic: A d'a lum vitz a Jehová tz'ac'an tas tz'och cuuj, xchi eb'.

¹⁵ Ix yalanxiemta yángel Jehová chi' d'a viñ:

¹⁶ —A in ton Jehová in svala': Yujto ix a c'anab'ajej a c'ulan jun tic, maj a tenec' ac'an jun pitañ uninal d'ayin, yuj chi' svac' in ti', ¹⁷ d'a val yel ol vac' in vach'c'olal d'a ib'añ. Ol vac' q'uib' sb'isul iñtilal, icha q'uen c'anal d'a satchaañ, ma icha pax yarenail sti' a mar. Añejtona' pax eb' iñtilal ol yac' ganar eb' ayoch ajc'olal d'a eb'. ¹⁸ Yujto ix a c'anab'ajej tas ix vala', yuj chi' masanil nación d'a yolyib'añq'uinal tic ol scha in vach'c'olal yuj eb' iñtilal, xchi d'a viñ.

¹⁹ Ix lajvi chi', ix meltzajxi viñaj Abraham chi' yed' viñ yuninal b'aj aycan chavañ eb' schecab', junxoñej ix aj smeltzaj eb' d'a Beerseba chi', ata' ix cajnajcan eb'.

Eb' yirñtilal viñaj Nacor

²⁰ Ayic ix ec' jun tiempo, ix yab'an specal viñaj Abraham chi' to ayxo yuninal viñ yuc'tac viñ, aton viñaj Nacor yed' ix Milca. ²¹ A viñ sb'ab'el unin eb', Uz sb'i viñ. A viñ schab'il Buz sb'i viñ, axo viñ

yoxil Kemuel sb'i viñ, aton viñ smam yichamcan eb' Aram. ²² Ix aljipax viñaj Quesed, viñaj Hazo, viñaj Pildas, viñaj Jidlaf yed' viñaj Betuel. ²³ Aton vajxacvañ eb' viñ tic yune' ix Milca yed' viñaj Nacor chi'. A viñaj Betuel chi', aton viñ smam ix Rebeca.

²⁴ Ay juntzañxo eb' yuninal viñaj Nacor yed' junxo ix yetb'eyum scuch Reúma, aton viñaj Teba, viñaj Gaham, viñaj Tahas yed' viñaj Maaca.

23

A schamel ix Sara

¹ A ix Sara 127 ab'il sq'uinal ix, ² ayic ix cham ix d'a choñab' Quiriat-arba, aton Hebrón d'a yol yic Canaán. Ix te oc' viñaj Abraham yuj schamel ix Sara chi', ix ochcan viñ d'a cusc'olal yuj ix. ³ Ix can snivanil ix yetb'eyum viñ chi', ix b'at viñ d'a eb' hitita cajan d'a jun lugar chi', ix yalan viñ d'a eb' icha tic:

⁴ —Vach'chom ch'oc choñab'il vajec' d'a e cal, palta elocab' d'a e c'ol tze choñ jab'oc in luum b'aj tzin muc snivanil ix vetb'eyum chi', xchi viñ d'a eb'.

⁵ Ix tac'vi eb' d'a viñ:

⁶ —Mamin, ab' tas ol cal d'ayach, a ach tic te nivan elc'och d'a co cal tic, yuj chi' syal a mucan a chamnac chi' b'aj te vach' d'a co campusante. Malaj junoc oñ max co cha a muc snivanil ix etb'eyum chi' d'a q'uen q'ueen joyb'ilel yool, xchi eb' d'a viñ.

⁷ Axo viñaj Abraham chi', ix q'ue liñan viñ, ix em ñojnaj viñ yic sch'oxan viñ to ay yelc'och eb' viñ d'a sat viñ. ⁸ Ix yalan viñ:

—Tato yel tz'el d'a e c'ol tzin muc snivanil ix vetb'eyum chi' d'a tic, alec d'a viñaj Efrón, yuninal viñaj Zohar ⁹ to schoñ q'uen ñaq'ueen viñ d'ayin d'a Macpela d'a stitac sluum viñ. Ol in tup d'a viñ icha stojol yic sviquejcan jun lugar chi' b'aj tzin muc in chamnac d'a e cal, xchi viñaj Abraham chi'.

¹⁰ Ayec' viñaj Efrón hitita chi' d'a scal eb'. Ix tac'vi viñ. Te chaañ ix yal viñ yic vach' syab' masanil eb' yetchoñab' molanec' chi' yed' eb' tz'och d'a yol choñab' chi'. Ix yalan viñ:

¹¹ —Maay mamin, sval d'ayach to a jun ñaq'ueen yed' lum lum chi' toñej tzin siej d'ayach. Testigo tz'ajcan eb' vetchoñab' tic to toñej tzin siej jun lum chi' d'ayach. Muc ix etb'eyum chi' ta', xchi viñ. ¹² Yuj chi' ix emxi ñojnaj viñaj Abraham chi' d'a yichañ eb' ayec' chi', ¹³ ix yalan viñ d'a viñaj Efrón d'a yichañ eb' smasanil:

—Ab' val tas sval d'ayach to tza cha stojol lum, ichato chi' ol in mucan ix vetb'eyum chi' ta', xchi viñ.

¹⁴ Ix tac'vi viñaj Efrón chi':

¹⁵ —Ab' jun mamin, 400 siclo q'uen plata stojol lum. Yujto a ach, svac' lum d'ayach icha jun stojol chi', toxoñej b'at a muc ix, xchi viñ.

¹⁶ Ix scha sc'ol stojol lum chi' viñaj Abraham icha ix yal viñ d'a yichañ masanil eb' viñ hitita chi'. Ix stupan lum viñ icha ix aj strato eb' chi'. ¹⁷ Icha chi' ix aj yochcan lum sluum viñaj Efrón chi' yicoc viñaj Abraham chi', lum Macpela d'a slac'anil lum yic viñaj Mamre, b'aj ay q'uen ñaq'ueen yed' te te'. Ix yiquejcan masanil juntzañ chi' viñ. ¹⁸ Ix yiquejcan lum viñaj Abraham chi' d'a yichañ masanil eb' viñ hitita molanec' ta'. Masanil eb' tz'och d'a

spuertail choñab' chi', testigo pax ix ajcan eb' d'a jun trato chi'.

¹⁹ Ix lajvi chi', ix smucancan ix yetb'eyum viñ chi' d'a q'uen ñaq'ueen d'a lum Macpela chi', d'a slac'anil slum viñaj Mamre d'a Hebrón d'a yol yic Canaán. ²⁰ Icha chi' ix aj schoñancanel slum eb' viñ hitita yed' q'uen olan q'ueen d'a viñaj Abraham b'aj smuc schamnac.

24

Ix saychaj ix yetb'eyum viñaj Isaac

¹ Te icham vinacxo viñaj Abraham, axo Jehová ix yac' svach'c'olal d'a yib'añ viñ yed' d'a yib'añ masanil tas ay d'a viñ. ² Ay jun schecab' viñ te ichamxo, sat yaj d'a juntzañixo eb' schecab', ayoch yilumaloc masanil tastac ay d'a viñ. Ay jun c'ual ix avtaj viñ yuj viñaj Abraham chi', ix yalan viñ:

—Ac'och a c'ab' d'a yalañ in xub' tic, ³ tzac'an a ti' d'a yichañ Jehová Dios yajal satchañ yed' yolyib'añq'uinal tic, to mañ ol a saylaj ix yetb'eyum viñ vuninal d'a scal eb' aj Canaán, b'aj cajan oñ tic, ⁴ palta d'a in choñab' tzach b'ati, b'at a say junoc ix yetb'eyum viñ d'a scal eb' in c'ab' voc, xchi viñ d'a viñ.

⁵ Ix tac'vi viñ schecab' viñ chi':

—Q'uinaloc max stac'cot sb'a ix ved'oc, ¿tas svutej? ¿Yovalil am svic'b'at viñ b'aj cotnac ach chi'? xchi viñ schecab' chi'.

⁶ Ix tac'vi viñaj Abraham chi':

—Maay, mañ ic'b'at viñ. ⁷ A Jehová sDiosal satchañ ix in ic'anelta b'aj ay spat in mam yed' d'a in choñab' b'aj ec'nac in. Ix yac'an sti' d'ayin yac'an jun lum tic d'a viñtilal. Añeja', a'

ol checanb'at yángel ed'oc, yic vach' tzic'cot ix yetb'eyum viñ vuninal tic ta'. ⁸ Palta tato max yal sc'ol ix scot ed'oc jun, colan tzach ajcan d'a jun co trato scac' tic. Palta junelñej max yal-laj ic'anb'at viñ vunin tic ta', xchi viñ d'a viñ.

⁹ Ix lajvi chi', ix yac'anoch sc'ab' jun viñ checab' chi' d'a yalañ xub' viñaj Abraham chi', ix yac'an sti' viñ to ol sc'anab'ajej viñ masanil tas ix yal viñ spatrón chi'. ¹⁰ Ix lajvi chi', ix sic'anelta juntzañ silab' viñ d'a scal masanil tastac ay d'a viñ spatrón chi', juntzañ te vach'. Ix yic'anb'at lajuñvañ noc' camello viñ scuchumaloc, ix b'at viñ d'a choñab' b'aj ec'nac viñaj Nacor chamnac, d'a yol yic Mesopotamia.

¹¹ Ayic ix c'och viñ checab' d'a stiel choñab' chi', yic vanxo sq'uic'b'i, ix yic' yip viñ yed' noc' camello d'a sti' jun a' uc'b'ila'. A d'a jun hora chi' tz'ec' eb' ix cob'estac yic' yaal. ¹² D'a jun rato chi', ix och ijan viñ slesalvi d'a Dios d'a spixan icha tic: Mamin Jehová, ach co Diosal yed' viñaj Abraham in patrón, tzin c'an d'ayach to vach'ocab' tz'elc'och jun in checnab'il tic, tza ch'oxan a vach'c'olal d'a viñ in patrón chi'. ¹³ Tic tzin can d'a sti' jun a' uc'b'ila' tic, yacb'an sja eb' ix cob'estac aj choñab' tic ul yic' yaal. ¹⁴ Elocab' d'a a c'ol to a junoc ix cob'es ol ja yic' yaal, ol val d'a ix icha tic: Tzin tevi d'ayach, iq'uemta a ch'ub' chi', tzac'an jab'oc a'al chi' vuc'u', xin cham d'a ix. Axo ol yalan ix: Uc' a', ol vac'anpax a' yuc' noc' a camello tic, xcham ix, aocab' ix chi' tza siq'ueli yic' tz'och yetb'eyumoc viñaj Isaac a checab'. Icha chi' ol aj snachajel vuuj to ay a vach'c'olal d'a viñ in patrón, xchi viñ checab' chi' d'a slesal.

¹⁵ Manto lajvilaj slesalvi viñ, ix yilan viñ scot jun ix cob'es, ayq'ue sch'ub' ix d'a sjolom sjeñjab', aton ix Rebeca yisil viñaj Betuel. A viñaj Betuel chi' yunecan viñ ix Milca yed' viñaj Nacor, viñ yuc'tac viñaj Abraham. ¹⁶ A ix Rebeca chi' te vach' yilji ix, cob'es ton val ix, mantalaj junoc vinac sc'uman ix. Ix em ix b'aj ay a' uc'b'ila' chi' yic syic'q'ueta a' yaal ix, ix yac'an b'ud'joc sch'ub' ix chi'. Ayic van spax ix, ¹⁷ ix b'at lemnaj viñ checab' chi' stzac'vej ix, ix yalan viñ d'a ix icha tic:

—Tzin tevi d'ayach, ac' vuc' jab'oc a'al d'a yol a ch'ub' chi', xchi viñ d'a ix.

¹⁸ —Uq'uej a' mamin, xchi ix.

Elarichamel ix yaq'uem sch'ub' ix chi', ix yac'an a' ix yuq'uej viñ. ¹⁹ Ix lajvi yuc'an a' viñ, ix yalan ix icha tic:

—Syalpax vic'anq'ueta a' yuc' noc' a camello tic, ato syala' jantac syuc' noc', xchi ix.

²⁰ Elarichamel ix sequem a' ix d'a yol jucub' b'aj syuc'taxon a' noc' noc'. Tzigtum el ix yac' ix yic'anq'ueta a' masanto ix yuc' a' noc' smasanil.

²¹ Axo viñ checab' chi' jun, toñej ix och q'uelan viñ d'a ix. Malaj tas ix yal viñ, añej to sna viñ yic syojtaquejeli tas van sc'ulan Jehová yic vach' tz'elc'och jun schecnab'il chi'. ²² Axo ix lajvi yuc'an a' noc' camello chi', ix yic'anq'ueta jun q'uen oro viñ icha uchiquin, nañal siclo yalil, ix yac'anoch viñ d'a sñi' ix, ix yac'anpax chab' q'uen brazalete viñ d'a ix, nab'a oro q'ueen, ec'b'al 10 siclo yalil q'ueen. ²³ Ix yalan viñ:

—Tzin tevi d'ayach to tzal d'ayin mach ayach yico', talaj colan tzoñ vaycan d'a spat viñ a mam chi' d'a jun ac'val tic, xchi viñ d'a ix.

24 Ix yalan ix:

—Yisil in viñaj Betuel, yuninal viñaj Nacor yed' ix Milca. ²⁵ A d'a co pat colan tzex vayí. Ay pax tas ol sva noc' a camello tic, xchi ix.

²⁶ Ix yab'an viñ checab' chi', ix em cumnaj viñ, ix yalan vach' lolonel viñ d'a Jehová, ix yac'an yuj diosal viñ d'ay. ²⁷ Ix yalan viñ: Alchajocab' vach' lolonel d'a Jehová co Diosal yed' viñaj Abraham in patrón. Yelton val ayñejoch Jehová yed' viñ, ayñej svach'c'olal d'a viñ, yuj chi' ix in scuchb'ej d'a yoltac b'e tic masanto d'a scal eb' sc'ab'yoc viñ in patrón chi', xchi viñ.

²⁸ Axo ix Rebeca ix b'at lemnaj ix d'a spat snun, yic syalan masanil tas ix yal viñ checab' chi' d'ay.

²⁹ Ay jun viñ snulej ix scuch Labán, elañchamel ix b'at lemnaj viñ b'aj ay a' uc'b'ila' chi' yic syic'cot viñ checab' chi'. ³⁰ Yujto ix yiloch q'uen oro viñ, q'uen ayoch d'a sñi' ix yed' q'uen brazalete ayoch d'a sc'ab' ix yanab' chi', yuj chi' ix b'at viñ b'aj ayec' viñ schecab' viñaj Abraham chi' yed' noc' camello.

³¹ Ix yalan viñ d'a viñ checab' chi':

—Mamin, coñ ved'oc b'aj ay in pat, yujto ay svach'c'olal Jehová d'ayach. Max yal tzach can d'a tic. Toxo ix in b'o b'aj ol ach vayoc, ay pax b'aj vach' ol can noc' a camello tic, xchi viñ.

³² Ix lajvi chi', ix b'at viñ checab' chi' d'a spat viñ. Ix colvaj viñaj Labán chi' yic'anel yicatz noc' camello chi'. Ix yac'an va noc' viñ. Elañchamel ix yic'cot a a' viñ yic sb'icchaj yoc viñ checab' chi' yed' eb' ajun yed'oc.

³³ Ayic ix ac'ji va eb', ix yalan viñ checab' chi':

—Manto ol in valaj, yovalil ol valcan tas in checnab'il ved'nac, xchi viñ.

—Lolonañ an mamin, xchi viñaj Labán chi'.

³⁴ Ix yalan viñ checab' chi':

—A in tic schecab' in viñaj Abraham. ³⁵ Ix yac' svach'c'olal Jehová d'a yib'añ viñ. B'eyum val viñ sic'lab'il. Ay noc' scalnel viñ, ay noc' svacax viñ, ay noc' scamello viñ, ay noc' sb'uru viñ, ay pax q'uen oro yed' q'uen plata d'a viñ. Ay pax eb' viñ schecab' viñ yed' eb' ix schecab' viñ. ³⁶ Añejtona' ix Sara yetb'eyum viñ, yicxo val schichimal, ix alji jun yune' ix. Axo masanil tas ay d'a viñ in patrón chi', yicñejton viñ yuninal viñ chi'. ³⁷ A viñ in patrón chi' ix yal viñ to svac' in ti' yic tzin c'anab'ajej schecnab'il. Ix yal viñ icha tic: Mañ ol yal-laj yic'lan sb'a viñ vuninal tic yed' junoc eb' ix aj Canaán b'aj ay oñ ec' tic. ³⁸ Yuj chi', tzach b'at a say ix yetb'eyum viñ vuninal tic d'a scal eb' in c'ab' voc. Ata' tzach b'ati, xchi viñ d'ayin. ³⁹ Ix valan d'a viñ in patrón chi': A junoc ix ix sb'at vic'cot chi', tato max stac'cot sb'a ix ved'oc, ¿tas vach' svutej? xin chi. ⁴⁰ Ix tac'vi viñ d'ayin: A in tic, emnaquilñej svutej in b'a d'a Jehová. A' ol schech'at yángel ed'oc yic vach'ñej ol aj yelc'och jun a checnab'il chi', yic tzic'ancot junoc ix yetb'eyum viñ vuninal tic d'a scal eb' in c'ab' voc. ⁴¹ Axoñej tato a eb' chi' max ac'an ix cob'es chi' d'ayach, colan ach b'aj ix ac' a ti' d'ayin, xchi viñ in patrón chi' d'ayin.

⁴² Icha chi' jun, ix in ja d'a sti' a' uc'b'ila' chi' ticnaic, ix in lesalvi d'a Dios icha tic: Ach Jehová co Diosal yed' viñaj Abraham in patrón, tato yel ayach och ved'oc, tato vach' ol elc'och jun in checnab'il tic, ⁴³ tzin tevi d'ayach, yach'an ayinec' d'a sti' a' uc'b'ila' tic, axo ol ajoc, to a ix cob'es ol ja

ic'oj a', ol valan d'a ix: Tzin tevi d'ayach to tzac' vuc' jab'oc a'al d'a yol a ch'ub' chi', xin cham d'a ix. ⁴⁴ Axom ol yalan ix chi': Uc'a', svic'paxq'uetá a' yuc' noc' a camello tic, xchampax ix. Aton val ix chi' ix a siq'ueli yic tz'och yetb'eyumoc viñ yuninal viñ in patrón, xin chi d'a in lesal chi'. ⁴⁵ Ayto val slajvi in lesal chi' d'a esalil, ix vilani, ix c'och ix Rebeca tic, ix em ix b'aj ay a' uc'b'ila', ayq'ue sch'ub' ix d'a sjolom sjeñjab'. Ix valan d'a ix: Tzin tevi d'ayach, ac' vuc' jab'oc a'al chi', xin chi d'a ix. ⁴⁶ D'a elañchamel ix yiq'uemta sch'ub' ix, ix yalan ix: Uq'uej a' mamin, yed' pax noc' a camello, ol vac'pax yuc'a' noc', xchi ix. Icha chi' jun, ix yac'an a' ix vuq'uej, ix yac'anpax a' ix yuc' noc' in camello chi'. ⁴⁷ Ix in c'anb'an d'a ix: ¿Mach ayach yisil? xin chi d'a ix. Ix yalan ix d'ayin: Yisil in viñaj Betuel, yuninal viñaj Nacor yed' ix Milca, xchi ix. Ix vac'anoch jun q'uen icha uchiquin d'a sñi' ix, ix vac'anpaxoch junjun q'uen brazalete d'a junjun sc'ab' ix. ⁴⁸ Ix lajvi chi' ix in em cumnajoc, ix valan in b'a d'a Jehová in Diosal yed' viñ in patrón d'a lesal, ix vac'an yuj diosal d'ay yujto ayñejoch ved'oc yic in cot d'a yol b'e. Vach'ñej ix aj in coti, yic tzul vic'an ix yetb'eyum viñ yuninal viñ in patrón d'a e cal a ex sc'ab' yoc ex viñ tic. ⁴⁹ A ticnaic jun, lolonañec. ¿Vach'ñej am ol eyutej e pensar d'a viñ in patrón chi'? Tato maay jun, alecpax d'ayin, yic vach' snachajel vuuj tas tzin c'ulej, xchi viñ checab' chi'.

⁵⁰ Ix lajvi chi' ix yalan viñaj Labán yed' viñaj Betuel:

—Masanil juntzañ tic ix cot d'a Jehová, a oñ tic mañxalaj tas vach' calan d'ayach. ⁵¹ Ina ix tic,

ic'b'at ix, b'atocab' ix yetb'eyumoc viñ yuninal viñ a patrón chi', icha val ix aj snaan Jehová, xchi eb'.

⁵² Axo yic ix yab'an viñ checab' chi' jun, ix em cumnaj viñ d'a yichañ Jehová, ix yac'an yuj diosal viñ d'ay. ⁵³ Elañchamel ix yic'q'ueta jantac silab' viñ, aton q'uen oro, q'uen plata yed' pichul, ix yac'an viñ d'a ix Rebeca yed' d'a viñ snulej ix yed' pax d'a ix snun ix. ⁵⁴ Ix lajvi chi', ix va viñ yed' eb' ajun yed'oc, ata' ix vaycan eb' d'a jun ac'val chi'. Axo yic ix q'ue vaan eb' d'a q'uiñib'alil d'a junxo c'u, ix yalan viñ checab' chi':

—A ticnaic jun, chequecb'at ix ved'oc d'a viñ in patrón, xchi viñ.

⁵⁵ Ix tac'vi viñ snulej ix yed' ix snun ix chi', ix yalan eb':

—Canocab' jayeocxo c'ual ix qued'oc, ichato chi' ol b'at ix ed'oc, xchi eb' d'a viñ.

⁵⁶ Axo ix tac'vi viñ checab' chi':

—Mañxo in eyamoch vaan. A Jehová ayñejoch ved'oc, yuj chi' vach' ix aj yelc'och jun in checnab'il tic. Chaec in pax d'a viñ in patrón, xchi viñ.

⁵⁷ Ix yalan eb':

—Avtejeccot ix cob'es chi', ol cab'i tas xchi ix, xchi eb'.

⁵⁸ Ix avtajcot ix Rebeca chi', ix sc'anb'an eb' d'a ix:

—¿Tzam yal a c'ol tzach b'at yed' jun viñ vinac tic? xchi eb'.

—I' syala', ol in b'atoc, xchi ix.

⁵⁹ Ix lajvi chi', ix yac'anb'at ix Rebeca chi' eb' viñ yed' jun ix ix, ix ilan q'uib' ix yed' viñ checab' chi' yed' eb' yetb'eyum viñ yed'nac. ⁶⁰ Ix yalan vach' lolonel eb' d'a ix Rebeca icha tic:

Yac'ocab' svach'c'olal Jehová Dios d'a ib'añ, ol ach och snunoc jantac smillonan anima. A jantac eb' ol och ajc'olal d'a eb' une' ol aljoc, ol can eb' d'a yalañ yuj eb' une' chi', xchi eb'.

⁶¹ Ix lajvi chi', ix q'ue ix Rebeca yed' eb' ix schecab' d'a yib'añ noc' camello, ix och tzac'an eb' d'a spatic viñ schecab' viñaj Abraham chi'. Ichaton chi' ix aj yic'anb'at ix Rebeca viñ checab' chi', ix b'at eb' b'ian.

⁶² Ayic van slac'anvi ja eb' d'a Beerseba, a viñaj Isaac, toxo ix meltzaj viñ d'a jun a' uc'b'ila' scuch A Dios Pitzan Tzin Ilani. A d'a yol yic Neguev cajan viñ. ⁶³ Axo yic vanxo yem c'u, van sb'eyec' viñ, van snaub'tañan viñ, axo ix yilan viñ to ayjuntzañ noc' camello scoti. ⁶⁴⁻⁶⁵ Añejtona' ix Rebeca, ix b'at q'uelan ix, ix yilanb'at viñaj Isaac chi' ix. Ix sc'anb'an ix d'a viñ checab' chi':

—¿Mach jun viñ vinac scot d'a quichañ tic? xchi ix.

Ix yalan viñ checab' chi':

—Aton viñ in patrón chi', xchi viñ. Yuj chi', ix yic'anemta smusil sat ix, elañchamel ix emta ix d'a yib'añ noc' camello chi'.

⁶⁶ Ix yalan viñ checab' chi' d'a viñaj Isaac tas ix aj yelc'och schecnab'il. ⁶⁷ Ix ic'jib'at ix Rebeca yuj viñaj Isaac d'a smantiado ix Sara, ix snun viñ chamnac, ix yic'lan sb'a viñ yed' ix. Te xajan ix Rebeca chi' yuj viñ. Icha chi' ix aj yec' scusc'olal viñ yuj schamel ix snun.

25

*Eb'yuninal viñaj Abraham yed' ix Cetura
(1Cr 1.32-33)*

¹ Ixto yic' junxo ix yetb'eyum viñaj Abraham chi' scuchan Cetura. ² A eb' yuninal viñ ix alji yed' ix, aton viñaj Zimram, viñaj Jocsán, viñaj Medán, viñaj Madián, viñaj Isbac yed' viñaj Súa. ³ A viñaj Jocsán smam viñaj Seba yed' viñaj Dedán. A pax eb' yiñtilal viñaj Dedán jun, aton eb' asureo, eb' letuseo yed' eb' leumeo. ⁴ Axo pax eb' yuninal viñaj Madián chi', aton viñaj Efa, viñaj Efer, viñaj Hanoc, viñaj Abida yed' viñaj Elda. Masanil juntzañ eb' tic yiñtilal viñaj Abraham chi' yed' ix Cetura. ⁵ Ix yac' viñ masanil tas ay d'ay smacb'enoc viñaj Isaac. ⁶ Axo pax yune' juntzañxo eb' ix chi' jun, axoñej silab' ix ac'chaj d'a eb' yuj viñ. Ayic pitzanto viñ, ix och ijan viñ schecancanel eb' viñ chi' viñ d'a stz'ey viñaj Isaac chi'. Ix checjib'at eb' viñ d'a stojolal b'aj sjavi c'u.

A schamel viñaj Abraham

⁷ A viñaj Abraham chi', 175 ab'il sq'uinal viñ ayic ix cham viñ. ⁸ Ichamilxo ix ic'an scham viñ. ⁹ A eb' yuninal viñ, aton viñaj Isaac yed' viñaj Ismael xid' mucan viñ d'a q'uen olan q'ueen d'a Macpela, d'a slac'anil lum sluum viñaj Mamre d'a lum yiquejnac junel viñaj Efrón yuninal viñaj Zohar, viñ hitita. ¹⁰ Aton lum chi' manb'ilcan yuj viñaj Abraham d'a eb' hitita. A b'aj mucb'il ix Sara, ata' ix mucchaj viñaj Abraham chi'. ¹¹ Axo yic toxo ix cham viñ, ix yac'ancot svach'c'olal Dios d'a yib'añ viñaj Isaac. Ix can cajan viñ d'a slac'anil a' uc'b'ila' scuchan A Dios Pitzan Tzin Ilani.

Eb' yiñtilal viñaj Ismael (1Cr 1.28-31)

¹² Aton yab'ixal eb' yiñtilal viñaj Ismael yuninal viñaj Abraham yed' ix Agar, ix aj Egipto, aton ix ec'nac criadail d'a ix Sara. ¹³ Aton stzolal tic, tas ix aj yalji eb': Viñaj Nebaiot, aton viñ b'ab'el unin chi', slajvi chi' viñaj Cedar, viñaj Adbeel, viñaj Mibsam, ¹⁴ viñaj Misma, viñaj Duma, viñaj Masa, ¹⁵ viñaj Hadar, viñaj Tema, viñaj Jetur, viñaj Nafis yed' viñaj Cedma. ¹⁶ Aton sb'i eb' lajchavañ yuninal viñaj Ismael tic. A sb'i eb' viñ chi' ix och sb'iooc sluum b'aj ix cajnaji. Junjun eb', yajal ix ajcan eb' d'a junjun choñab'. ¹⁷ A viñaj Ismael chi', ¹³⁷ ab'il sq'uinal viñ, ayic ix cham viñ. ¹⁸ A masanil eb' yiñtilal viñ chi', ix c'ochcan cajan eb' d'a scal Havila yed' Shur, d'a yichañcot lum Egipto b'aj sb'at b'eal Asiria. Ata' ix cajnaj eb', vach'chom malaj sgana eb' sc'ab' yoc eb'.

Yaljub'al viñaj Jacob yed' viñaj Esaú

¹⁹ Aton yab'ixal viñaj Isaac yuninal viñaj Abraham: ²⁰ 40 ab'il sq'uinal viñaj Isaac chi' ayic ix yic'lan sb'a viñ yed' ix Rebeca yisil viñaj Betuel, yanab' viñaj Labán arameo, aton viñ cajan d'a Padán-aram. ²¹ A ix Rebeca chi' malaj yune' ix. Axo viñaj Isaac ix lesalvi d'a Jehová yic tz'ac'ji yune' eb' yuuj. Icha chi' jun, ix ab'ji slesal eb' yuj Jehová, ix och ix Rebeca yab'ixal. ²² A eb' unin chi', tiox eb'. Ix yac' oval eb' d'a yol sc'ool snun chi'. Yuj chi' ix sna' ix: ¿Tas yuj sja jun tic d'a vib'añ? xchi ix. Ix lajvi chi' ix b'at yalan sb'a ix d'a Jehová. ²³ Ix tac'vi Jehová chi' d'a ix:

Chab' choñab'il ol aj yiñtilal eb' chavañ ed'nac chi'.
Yictax manto aljoc eb', ol och eb' ajc'olal
d'ay junjun. Jun te ay yip, te tec'an d'a

yichañ junxo. A viñ b'ab'el, ol can viñ d'a yalañ smandar viñ tzac'an, xchi d'a ix.

²⁴ Ix c'och sc'ual yalji eb' yune' ix Rebeca chi', tiox eb' unin ix alji chi'. ²⁵ A viñ b'ab'el ix alji, te chac tzeminac yilji viñ, te ay xil snivanil viñ, Esaú^{25.25} ix yac' eb' sb'iej viñ. ²⁶ Tzac'an ix alji junxo yuc'tac chi', yub'yub' och d'a sjaj yoc viñaj Esaú chi', yuj chi' Jacob^{25.26} ix yac' eb' sb'iej. 60 ab'il sq'uinal viñaj Isaac chi' ayic ix alji eb' yune' ix Rebeca chi'.

Ix schoñb'at sderecho viñaj Esaú'R'd'a viñ yuc'tac

²⁷ Ix q'uib'ñej chavañ unin chi'. A viñaj Esaú pechoj noc' ix sc'ulej viñ. Añej caltac te' snib'ej viñ tz'eq'ui. Axo pax viñaj Jacob chi', malaj b'aj tz'ec' viñ d'a najat, ayñejec' viñ d'a scampamento. ²⁸ Te xajan viñaj Esaú yuj viñaj Isaac chi' yujto snib'ej viñ schi noc' c'ultaquil noc' sja yuj viñ. Axo pax viñaj Jacob jun, te xajan viñ yuj ix Rebeca.

²⁹ Ay jun c'ual, van stz'añan jun vael viñaj Jacob chi' ayic ix jax viñaj Esaú chi' b'eyelec' d'a caltac te', te ay svejel viñ. ³⁰ Ix yalan viñ d'a viñaj Jacob chi': Ac' val jab'oc jun a vael chac yilji tic d'ayin, yujto tzin cham yuj vejel, xchi viñ.

(Yuj chi' Edom^{25.30} ix ac'ji sb'iej viñ.)

^{25.25} **25:25** A viñaj Esaú chi', scuchpax viñ Seir. A Seir, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel "Te ay xiiil". ^{25.26} **25:26** A Jacob d'a hebreo syalelc'ochi "A viñ syaman sjaj yoc" mato "Stoc' junoc tas yicoc". ^{25.30} **25:30** A Edom a d'a hebreo syalelc'ochi "Chacchac".

³¹ —D'a sb'ab'elal, ac'can a derecho yic b'ab'el vinaquil d'ayin, ichato chi' ol vac'ani, xchi viñaj Jacob chi'.

³² Ix yalanxi viñaj Esaú chi':

—Ina van in cham yuj vejel, yilxo jun in derecho yic b'ab'el vinaquil chi', ¿tas val ol och vuuj? xchi viñ.

³³ —Ac'can a ti' d'ayin d'a jun rato tic, xchi viñaj Jacob chi'.

—Inye, xchi viñaj Esaú chi'. Ix yac'an sti' viñ yic sch'oxaneli to syac'can sderecho viñ yic sb'ab'el vinaquil d'a viñaj Jacob chi'.

³⁴ Ix lajvi chi' ix yac'an ixim pan yed' jun plato vael viñaj Jacob chi' d'a viñ. Axo yic ix lajvi sva viñ, ix q'ue vaan viñ, ix b'at viñ. Malaj yelc'och jun derecho yic b'ab'el uninal chi' d'a viñ.

26

Ix b'atcan viñaj Isaac d'a yol yic Gerar

¹ A d'a junel ix ja jun nivan vejel d'a jun lugar chi', icha jun yac'nac d'a yol stiempoal viñaj Abraham. Yuj chi' ix b'atcan viñaj Isaac d'a yol yic Gerar, b'aj ayec' viñaj Abimelec sreyal eb' filisteo.

² Ata' ix sch'ox sb'a Jehová d'a viñ, ix yalani: Mañ ach b'at d'a Egipto, canañ b'aj sval d'ayach. ³ A ticnaic, vach' ajec' d'a jun lugar tic, ayinñej ec' ed'oc, ol in ch'oxñej in vach'c'olal d'ayach, yujto a jun lum tic ol vac' d'ayach smasanil yed' d'a masanil iñtilal, yic vach' tz'elc'och masanil tas valnaccan d'a viñ a mam aj Abraham. ⁴ Mañ jantacoc ol vutej eb' iñtilal, icha sb'isul q'uen c'anal d'a satchaañ icha chi' ol aj eb'. Ol vac'an jun luum tic smasanil d'a eb'. Yujñej iñtilal chi' ol scha in vach'c'olal

masanil nación, ⁵ yujto a viñ a mam aj Abraham chi', sc'anab'ajejnac viñ tas valnac. Masanil in checnab'il, in ley yed' in c'ayb'ub'al vac'nac d'a viñ, sc'anab'ajejnac viñ, xchi Jehová d'a viñ.

⁶ Yuj chi' ix canñej viñaj Isaac chi' d'a Gerar chi'.

⁷ Axo yic ix sc'anb'an eb' viñ aj lugar chi' yuj ix yetb'eyum viñ, ix yal viñ to yanab' ix viñ. Ix xiv viñ yalani tato yetb'eyum ix viñ, yujto ix sna' viñ ta icha chi' smiljicham viñ yuj eb', syic'anec' ix eb', yujto a ix Rebeca chi' te vach' yilji ix.

⁸ Ata' ix ec' tiempo yuj eb'. Ay jun c'ual ix yilelta viñ rey chi' d'a yol jun ventena to chelcheloch viñaj Isaac chi' d'a ix Rebeca ix yetb'eyum chi'. ⁹ Ix b'at checjicot viñ yuj viñ rey chi', ix yalan viñ d'a viñ:

—Toxo ix vila' to etb'eyum ix ix tic, ¿icham chi', ma to maay? ¿Tas yuj ix ala' to anab' ix? xchi viñ.

Ix yalan viñaj Isaac chi':

—Ix in na' q'uinaloc tzin smilcham eb' aj choñab' tic yuj ix, xchi viñ.

¹⁰ Ix yalan viñ rey chi':

—¿Tas yuj icha chi' ix a c'ulej? Jab'xoñej maj ori ac'b'at d'a yol sc'ab' chucal. Q'uinaloc ay junoc viñ ix vayyed' ix, uujñej am val tz'och co mul, xchi viñ.

¹¹ Yuj chi', ix yalan viñ rey chi' d'a masanil choñab':

—Tato ay junoc mach stzuntzan jun viñ vinac tic, ma ix yetb'eyum viñ, ol miljocchamoc, xchi viñ.

¹² D'a jun ab'il chi' ix avvi trigo viñaj Isaac d'a jun lugar chi'. Lajuñe' quintal trigo ix yic' viñ d'a junjun almul iñat, yujto ix yac' val svach'c'olal Jehová d'a yib'añ viñ. ¹³ Yuj chi' mañ jantacoc

ix aj sb'eyumal viñ. Mañ jantacoc tas ix yic' viñ. ¹⁴ Ix te aj noc' scanel viñ, noc' svacax viñ yed' schecab' viñ. Yuj val chi' ix te chichon sc'ol eb' viñ filisteo chi' d'a viñ. ¹⁵ Ayic pitzanto viñaj Abraham smam viñaj Isaac chi', ix sjoyancan juntzañ uc'b'ila' eb' schecab' viñ b'aj syuc'a' noc' smolb'etzal noc' chi'. Axo eb' viñ filisteo chi' ix b'ud'anxi juntzañ uc'b'ila' chi'. ¹⁶ Ix yalan viñ rey chi' d'a viñaj Isaac chi':

—Elañ d'a tic, yujto ix a te iq'uej ipoc d'a quib'añ, xchi viñ.

¹⁷ Ix lajvi chi', ix b'at viñaj Isaac chi', ix c'och cajan viñ d'a sch'olanil yic Gerar. Ata' ix cajnaj viñ. ¹⁸ Ix sjoyanxi juntzañ a' uc'b'ila' chi' viñ, a' b'ob'ilcan yuj viñ smam viñ chi', aton juntzañ a' ix smuc eb' viñ filisteo ayic toxo ix cham viñ smam viñ chi'. A sb'i a' aycanoch yuj viñ smam viñ chi', añaña' ix yac'canoch viñ sb'ioç a'. ¹⁹ Ay jun c'ual, a eb' viñ schecab' viñaj Isaac chi', ipan sjoyan jun a' uc'b'ila' eb' viñ d'a ac'lic chi', axo ix aji, ix ilchaj jun sjaj a' yuj eb' viñ. ²⁰ Axo juntzañxo eb' viñ tañvum calnel aj Gerar chi', ix yal eb' viñ to yic jun a' chi' eb' viñ, yuj chi' ix yac' oval eb' viñ yed' eb' viñ stañvumal scanel viñaj Isaac chi'. Yuj chi' ix yac' sb'iej jun a' chi' viñaj Isaac Chaclajb'ail, yujto ix schaclaj sb'a eb' viñ yuj a'. ²¹ Ix lajvi chi', ix sjoyan junxo a' eb' viñ schecab' viñaj Isaac chi'. Añaña' ix schaclajxi sb'a eb' viñ yuj a'. Yuj chi' Ajc'olal ix sb'iejcan a' yuj viñaj Isaac chi'.

²² Ichato chi' ix b'at cajnaj viñaj Isaac chi' d'a najat. Ata' ix sjoyxi junxo a' uc'b'ila' viñ, palta mañxalaj oval yuj a', yuj chi' B'ecan ix sb'iejcan a'

yuj viñ. B'ecan oñ yuj Jehová yic tzoñ q'uib'chaañ d'a lum tic, xchi viñ.

²³ Ix lajvi yel viñaj Isaac chi' ta', ix c'och viñ d'a Beerseba. ²⁴ A d'a jun ac'val chi', ix sch'ox sb'a Jehová d'a viñ, ix yalani:

A in sDiosal in viñ a mam aj Abraham. Man ach xivoc, ayin och ed'oc. Yujñej to in checab' viñaj Abraham chi', yuj chi' ol vac' in vach'c'olal d'a ib'añ, mañ jantacoc ol aj vic'ancharañ sb'isul iñtilal, xchi d'a viñ.

²⁵ Ata' ix sb'o jun altar viñaj Isaac chi', yic syal sb'a viñ d'a Jehová, axo scajnajcan viñ chi' ta'. Axo eb' schecab' viñ ix joyan junxo a' uc'b'ila' chi'.

Strato viñaj Isaac yed' viñaj rey Abimelec

²⁶ Ay jun c'ual ix cot viñaj rey Abimelec d'a Gerar, ajun jun viñ yamigo viñ scuch Ahuzat yed'nac. Ajun pax viñaj Ficol yajal eb' soldado viñ yed'nac. Ix ulec' viñ lolonel yed' viñaj Isaac chi'.

²⁷ Ix yalan viñaj Isaac chi' d'a eb' viñ:

—A ex tic, malaj tzin och eyuuj, ix in e pechel d'a sat e luum chi', ¿tasto yuj tzul in eyila'? xchi viñ d'a eb' viñ.

²⁸ Ix tac'vi eb' viñ d'a viñ:

—Toxo ix quila' to ayoch Jehová ed'oc, yuj chi' ix co na' to smoj sco b'o junoc co trato ed'oc. A jun trato ol co b'o chi', aton jun tic: ²⁹ Malajocab' b'aq'uiñ tzoñ ixtej, yujto a oñ tic, maj cac' chucal d'ayach, a tas ix aji, to xajan ach cuuj, d'a junc'olalil ix ach co chequeli. Squila' to ayñej svach'c'olal Jehová d'a ib'añ, xchi eb'.

³⁰ Ayic ix lajvi slolon eb', ix sb'oan jun nivan vael viñaj Isaac chi', ix va eb' d'a tzalajc'olal. ³¹ A d'a junxo c'u, ix q'ue van eb' d'a q'uiñib'alil, ix

yac'lancan sti' eb' d'ay junjun. Ix lajvi chi' ix stac'lancan sb'a eb' d'a junc'olal, ix paxb'at eb' d'a slugar.

³² Axo d'a jun c'u chi', ix ja eb' schecab' viñaj Isaac chi', ix ul yalan eb' d'a viñ to a d'a jun jul joyb'ilcan yuj eb' viñ, ayxo a a' d'a yool. ³³ Yuj chi' Seba ix sb'iejcan jun a' uc'b'ila' chi' yuj viñaj Isaac chi', yuj chi' a jun choñab' ay chi' ta' añeja' scuch Beerseba.

³⁴ 40 ab'il sq'uinal viñaj Esaú ayic ix yic'lan sb'a viñ yed' ix Judit, yisil viñaj Beeri hitita. Ix yic'anpax ix Basemat viñ, yisil ix viñaj Elón, hitita paxi. ³⁵ Ix ac'jioch scusc'olal viñaj Isaac yed' ix Rebeca yuj eb' ix chavañ chi'.

27

Ix yalcan vach' lolonel viñaj Isaac'R'd'a yib'añ viñaj Jacob

¹ Ix ec'ñej tiempo, ix ichamvinacax viñaj Isaac chi', maxtzac ujilaj yilan viñ. Ay jun c'ual ix yavtejcot viñaj Esaú viñ, aton viñ sb'ab'el yuninal viñ, ix yalan viñ d'a viñ:

—Ach vuninal, xchi viñ.

—¿Tas xchi mamin? xchi viñaj Esaú chi'.

² —Tic val tzila' te icham vinac inxo. Mañ vojtcoc, q'uinaloc sja lemnaj in chamel q'uc'an chab'ej. ³ Yuj chi' tzin nib'ej tzach b'at a say junoc noc' d'a caltac te' yic tzic'cot in chi'a. Ic'b'at a jul-lab' yic tza jul junoc vico'. ⁴ Tza b'oan junoc in vael te vach', icha val in gana. Ayic toxo ix b'oi, tzic'ancot d'ayin. Yacb'an tzin va'i, ol valancan vach' lolonel d'a ib'añ yacb'an manto in chamoc, xchi viñ.

⁵ Axo ix Rebeca, ix yab' ix tas ix yal viř d'a viřaj Esaú chi', yuj chi' ayic toxo ix b'at viřaj Esaú chi' d'a caltac te' say schib'ej smam chi', ⁶ ix yalan ix d'a viřaj Jacob, viř schab'il yune' ix:

—A ticnaic ach vune', ix vab' val yalan viř a mam d'a viř uc'tac aj Esaú icha tic: ⁷ Ixic say junoc c'ultaquil noc' in chi'a, tza b'oan junoc in vael, te vach' tzutej. Yacb'an tzin va'i ol vac'ancan yaxilal d'ayach, ol valancan vach' lolonel d'a ib'ař d'a yichař Jehová yacb'an manto in chamoc, xchi viř a mam chi' d'a viř. ⁸ Yuj chi' ach vune', c'anab'ajej val tas ol val tic. ⁹ Ixic b'aj ay noc' calnel, tzic'ancot chavařoc noc' yunetac chiva te vach', ol in b'oan junoc svael viř a mam chi', te vach' ol vutej icha val tas snib'ej viř. ¹⁰ A achxo ol ic'b'at d'a viř. Ayic van sva viř, ol yalancan vach' lolonel viř d'a ib'ař yacb'an manto cham viř, xchi ix.

¹¹ Ix yalan viřaj Jacob d'a ix snun chi':

—A viř vuc'tac chi', ay xil snivanil viř, palta a in tic malaj in xiil. ¹² Q'uinaloc ol in smaslej viř in mam chi', ol nachajel yuj viř, ol snaan viř to tořej svixtej viř, axo catab' ol cotcan d'a vib'ař, mařxooc yaxilal ol vic'cani, xchi viř.

¹³ Ix tac'vi ix snun viř chi' icha tic:

—Maay ach vune', tato ay catab' syalcan viř, aocab' d'a vib'ař scotcani. A ticnaic, ařej to tza c'anab'ajej tas svala'. Ixic, ic'cot chavařoc noc' yunetac chiva chi', xchi ix.

¹⁴ Ix b'at viřaj Jacob chi' yic'cot noc' yunetac chiva chi', ix yac'an noc' viř d'a ix snun chi'. Vach' ix aj jun vael chi' yuj ix, icha val snib'ej viřaj Isaac chi'. ¹⁵ Ix lajvi chi', ix yic'anelta spichul viřaj Esaú chi' ix, viř sb'ab'el yune' ix, juntzař pichul

te vach', sic'b'ilb'at b'aj ay smantiado, ix yac'anoch ix d'a viñaj Jacob viñ schab'il unin chi'. ¹⁶ Axo d'a stz'umal noc' chiva chi' ix spich sc'ab' viñ ix yed' sjaj viñ b'aj malaj xiil. ¹⁷ Ix yac'an ixim pan ix yed' vael ix sb'o chi', ix yic'anb'at viñ.

¹⁸ Axo ix ochb'at viñ b'aj ayec' viñ smam chi', ix yalan viñ icha tic:

—Mamin, xchi viñ.

—Oy, ¿mach ach ach vuninal? xchi viñaj Isaac chi'.

¹⁹ —A in Esaú in, a b'ab'el unin in. Toxo ix in b'o a vael icha ix al d'ayin. Q'ueañ c'ojan, va'añ. Ab'lej val jab'oc noc' c'ultaquil noc' ix b'at in jul tic, tzalancan vach' lolonel d'a vib'añ, xchi viñ.

²⁰ Ix sc'anb'an viñaj Isaac chi' d'a viñ icha tic:

—¿Tas val ix utej yamchaj noc' d'a elañchamel, ach vuninal? xchi viñ.

—A Jehová co Diosal ix och ved'oc, yuj chi' d'a elañchamel ix ilchaj noc' vuuj, xchi viñ.

²¹ Ix yalanpax viñaj Isaac chi' d'a viñ icha tic:

—Nitzcot a b'a d'a in tz'ey, ol ach in maslej, ta yel a ach ach vuninal Esaú, xchi viñ.

²² Ix snitzanoch sb'a viñ d'a stz'ey viñ smam chi', ix och ijan viñ smaslan viñ tato ay xiil viñ. Ix lajvi chi', ix yalan viñ smam viñ chi' icha tic: Icha val yoch sjaj viñaj Jacob svab'i, añej jun to ay xil a c'ab' svab'i icha val yic viñaj Esaú, xchi viñ. ²³ Maj nachajel-laj yuj viñ smam viñ chi', yujto ay xiil sc'ab' viñ icha val yic viñaj Esaú chi', yuj chi' ix yalancan vach' lolonel viñ d'a yib'añ viñ. ²⁴ Ix sc'anb'anxi viñaj Isaac chi' icha tic:

—¿Yel am val a ach, ach vuninal Esaú? xchi viñ.

—I', a in ton Esaú in, xchi viñaj Jacob chi'.

²⁵ —Ach vuninal, ic'cot in vael chi' an, yacb'an tzin chi noc' c'ultraquil noc' xid' ic'cot chi', ol valancan vach' lolonel d'a ib'añ, xchi viñ.

Ix yac'an viñaj Jacob svael viñ smam chi', ix yic'anpaxcot vino viñ, ix yuc'an viñ smam viñ chi'.

²⁶ Ix yalan viñaj Isaac chi' icha tic:

—Nitzcot a b'a d'a in tz'ey ach vuninal, tza tz'ub'anelta in ti', xchi viñ. ²⁷ Ix snitzanb'at sb'a viñaj Jacob chi', ix tz'ub'anelta sti' viñ smam viñ chi'. Ix suc'lan spichul viñ viñaj Isaac chi', ix yalan vach' lolonel chi' viñ d'a yib'añ viñ icha tic:

Icha sjab' añ añc'ultac ay d'a caltac te' tz'ac'ji syaxil yuj Jehová, icha val chi' sjab' viñ vuninal.

²⁸ Ac'jocab' ñab' d'a yib'añ lum a luum yuj Dios yic te vach' ol aj sat avb'en. Mañxo jantacoc ixim trigo yed' vino ol ic'a'.

²⁹ Tzijtun anima ol ach ac'an servil. Masanil nación ol yaq'uem sb'a d'ayach. Yajal ol ach aj d'a yib'añ eb' yinñtilal viñ uc'tac. Ol yaq'uem sb'a eb' d'ayach. Ol can scatab' Dios d'a yib'añ eb' chuc syutej sb'a d'ayach, palta ol yac' svach'c'olal d'a yib'añ eb' vach' syutej sb'a d'ayach, xchi viñ.

³⁰ Axo yic ix lajvi yalancan masanil vach' lolonel chi' viñ d'a yib'añ viñaj Jacob chi', ato val yelta viñ chi' b'aj ayec' viñ smam chi', ix jax viñaj Esaú chi' julioj noc' chi'. ³¹ Ix sb'oan jun vael viñ te vach'. Ix lajvi chi' ix yic'anpaxb'at viñ d'a viñ smam chi', ix yalan viñ icha tic:

—Q'ueañ vaan mamin, tic in javi. Chi' noc' c'ultraquil noc' ix b'at vic'cot tic, tzalancan vach' lolonel chi' d'a vib'añ, xchi viñ d'a viñ smam chi'.

³² Axo ix sc'anb'an viñaj Isaac chi' icha tic:

—¿Mach ach? xchi viñ.

—A in ton Esaú in, a b'ab'el unin in, xchi viñ.

³³ Ix te sat sc'ol viñaj Isaac chi', ix och ijan viñ slucloni, ix yalan viñ icha tic:

—¿Mach pax jun viñ ix b'at ic'ancot noc' d'a sb'ab'elal jun, ix yic'ancot jun vael chi' d'ayin? Toxo ix in va'i, ayic manto ach ja ach tic, yuj chi' toxo ix valcan in vach' lolonel d'a yib'añ viñ chi'. Toxonton a viñ ol chaan in vach'c'olal chi', xchi viñ.

³⁴ Ayic ix yab'an viñaj Esaú tas ix yal viñ smam chi', ix el veq'uec'oc yav viñ yoq'ui, ix yalan viñ icha tic:

—Alpax vach' lolonel d'a vib'añ mamin, xchi viñ.

³⁵ Ix yalan viñaj Isaac chi' icha tic:

—A viñ uc'tac ix ul in ixtanoc, toxo ix yic'b'at masanil vach' lolonel viñ ictaxon yaji, xchi viñ.

Axo ix tac'vi viñaj Esaú chi':

³⁶ Te vach' val ochnaccan Jacob d'a viñ. Schae-lalxo in yixtan viñ tic. D'a sb'ab'elal ix yiq'uec' in derecho viñ d'a yic in b'ab'el uninal, axo pax tic-naic syic'anpaxec' yaxilal viñ to victaxon yaj uuj. Mamin, ¿mañxom val junocxo yaxil ix a c'ub'ejcan d'ayin? xchi viñ.

³⁷ Ix yalan viñaj Isaac chi' d'a viñ:

—Ina ix vac' yopisio viñaj Jacob d'a ib'añ, masanil eb' iñtilal ol ochcan schecab'oc viñ. Añeja' toxo ix valcani to te vach' ol yac' ixim strigo viñ yed' svino. Mañxalaj tas vach' ach vutan ach vuninal, xchi viñ.

³⁸ Ix teviñejoch viñaj Esaú chi' icha tic:

—Mamin, ¿mañxom val junoc vach' lolonel syal alancan d'a vib'añ jun? Alcan junocxo a vach' lolonel d'ayin, xchi viñ.

Ix elxi veq'uec'oc yav viñ yoq'ui.

³⁹ Yuj chi' ix yalan viñaj Isaac chi' d'a viñ icha tic: Te najat tzach elcan d'a sat lum luum yax sat yed' b'aj syac' ñab'.

⁴⁰ Añej q'uen espada ol ac'och yipoc a c'ool, checab' ol ach ajcan d'a viñ uc'tac chi'. Axo yic ayxo ip jun, ol a col a b'a d'a viñ, xchi viñ.

Ix el viñaj Jacob d'a viñaj Esaú

⁴¹ Atax ta' ix chichoncanoch sc'ool viñaj Esaú d'a viñaj Jacob chi' yuj tas ix alchajcan d'a yib'añ viñ yuj smam chi'. Yuj chi' ix snaan viñaj Esaú chi' icha tic: Toxo ol cham viñ in mam tic, ol lajvoc chi' ol in milancham jun vuc'tac chi', xchi viñ.

⁴² Axo yic ix yab'an ix Rebeca tas van yalan viñaj Esaú chi', ix yavtancot viñaj Jacob chi' ix, ix yalan ix d'a viñ icha tic:

—Ach vune', a viñaj Esaú viñ uc'tac, sgana viñ ol ach smilchamoc yic syaq'uec' spac viñ d'ayach.

⁴³ Yuj val chi', ab' val tas svala': Elañ d'a tic, tzach b'atcan d'a Harán, tzach aj yed' viñaj Labán viñ in nulej. ⁴⁴ Tzach canñej yed' viñ junoc tiempoal masanto tz'ec' yoval sc'ool viñ uc'tac tic. ⁴⁵ Axo yic ol sat d'a sc'ol viñ, ol valanb'at ab'i, ichato chi' ol ach paxta. Max yal in c'ool to junñej c'ual tzex cham e chavañil, xchi ix.

⁴⁶ Ix lajvi chi', ix yalan ix Rebeca d'a viñaj Isaac icha tic:

—Tzin te cus yuj eb' ix hitita, eb' ix yetb'eyum viñaj Esaú tic. Yuj chi' tato syic'laj sb'a viñaj Jacob

tic yed' junoc eb' ix hitita cajan d'a Canaán tic, vach' ama tato tzin chami, xchi ix.

28

¹ Yuj chi' ix avtajcot viñaj Jacob yuj viñaj Isaac chi', ix och ijan viñ yalancan vach' lolonel d'a yib'añ viñ, ix yalancan jun checnab'il viñ d'a viñ icha tic: Malaj b'aq'uiñ ol ic' junoc ix etb'eyum d'a scal eb' ix aj Canaán tic. ² A d'a yol yic Padán-aram d'a spat viñ a mam icham aj Betuel tzach b'ati, tzic' a b'a yed' junoc eb' ix yisil viñaj Labán, snulej ix a nun. ³ Axo Dios Syal Yuj Masanil, ol yac' svach'c'olal d'a ib'añ, mañ jantacoc ol aj sb'isul iñtilal. A d'a scal eb' iñtilal chi' tziytum nación ol pitzvoc. ⁴ Ol yac' svach'c'olal Dios d'ayach yed' masanil eb' iñtilal icha ix aj yac'ancan sti' yac'an d'a viñaj Abraham viñ co mam, yic vach' ol och jun luum b'aj ayoñ ec' tic icoc. A val Dios chi' aljinaccan d'a viñ co mam chi', xchi viñaj Isaac d'a viñaj Jacob chi'.

⁵ Ix lajvi chi', ix chechajcanb'at viñaj Jacob yuj viñaj Isaac d'a Padán-aram. Ix b'atcan viñ d'a spat viñaj Labán, yuninal viñaj Betuel arameo, snulej ix Rebeca, ix snun viñ yed' viñaj Esaú.

Ix och junxo yetb'eyum viñaj Esaú

⁶ Axo ix yab'an viñaj Esaú to ix yal vach' lolonel viñaj Isaac d'a yib'añ viñaj Jacob, ix schecanpaxb'at viñ d'a Padán-aram yic tz'och ix yetb'eyum viñ ta'. Ix yab'an viñ to ayic ix yalan vach' lolonel viñaj Isaac chi' d'a viñ, ix yalan viñ to max yal yic'lan sb'a viñ yed' eb' ix aj Canaán chi'. ⁷ Ix sc'anab'ajej viñaj Jacob sb'atcan d'a Padán-aram

icha ix aj yalan viñ smam yed' ix snun. ⁸ Icha chi' ix aj snachajel yuj viñaj Esau' to a viñ smam viñ chi' max scha sc'ol eb' ix aj Canaán viñ. ⁹ Yuj chi', ix b'at viñ yil viñaj Ismael aton viñ yuc'tac viñ smam viñ chi'. Ix yic'an jun ix yisil viñaj Ismael chi' viñ, Mahalat sb'i ix, ix och ix yetb'eyumoc viñ yed' eb' ix aytaxoneq'ui. A ix Mahalat chi' ay jun viñ snulej ix scuchan Nebaiot.

Ix sch'ox sb'a Dios d'a viñaj Jacob

¹⁰ Ayic ix el viñaj Jacob d'a Beerseba, ix b'at viñ d'a sb'eal Harán. ¹¹ Ix c'och viñ d'a jun lugar, yujto toxo ix em c'u, yuj chi' ata' ix vaycan viñ d'a jun ac'val chi'. Ayic toxo svay viñ, ix yic'ancot jun q'ueen viñ sc'añ jolomoc, ix ec' jichan viñ. ¹² A d'a jun ac'val chi', ix och jun svayich viñ, ix yilan viñ to ay jun b'e icha c'ooch. Scha q'ue d'a sat lum tic, masanto sq'uec'och d'a satchaañ. Ix yilan viñ to a eb' yángel Dios sq'uei, tz'emta eb' d'a jun b'e chi'. ¹³ Ix yilanpax viñ to a Jehová liñanec' b'aj sq'uec'och jun b'e chi', ix yalan icha tic: A in ton Jehová sDiosal in viñ a mam icham aj Abraham yed' viñaj Isaac a mam. Ol vac' jun lum b'aj jichan ach ec' tic d'ayach yed' d'a masanil eb' iñtilal. ¹⁴ A iñtilal chi' mañ jantacoc ol aj sb'isul icha spococal lum lum. Ol pucaxcanb'at eb' d'a stojolal b'aj sjavi c'u yed' b'aj tz'em c'u, d'a stojolal norte yed' d'a sur. Masanil nación d'a yolyib'añq'uinal tic, ol scha svach'ilal eb' uuj yed' pax yuj iñtilal. ¹⁵ Ayinñej och ed'oc, ol ach in tañvejñej b'aj ol ach b'atoc, ol ach vic'an meltzaj d'a jun lum tic junelxo. Mañ ol ach vactejcanlaj, palta ol vaq'ucl'och b'aj ix vac' in ti' d'ayach, xchi.

¹⁶ Ayic ix el svayañ viñ, ix snaan viñ icha tic: D'a val yel ayec' Jehová d'a jun lugar tic, mañ vojtaocolaj, xchi viñ. ¹⁷ Ix xiv chaañ viñ, ix snaan viñ: Te ay smay jun lugar tic, spat Dios yaji, spuertail pax satchañ yaji, xchi viñ.

¹⁸ Ayic ix sach'i d'a junxo c'u, ix pet q'ue vaan viñ, ix yic'ancot q'uen q'ueen ix yac'och viñ sc'añ jolomoc chi, ix yac'ancanq'ue liñan q'uen viñ, ix can q'uen yecheloc, ix secanq'ue aceite viñ d'a yib'añ q'ueen. ¹⁹ A d'a jun lugar chi', ata' ay jun choñab' yictax peca', Luz sb'i, axo viñaj Jacob ix q'uexan sb'i, ix yac'an viñ scuch Betel.^{28.19}

²⁰ Ata' ix yac'can sti' viñaj Jacob, ix yalan viñ icha tic: Tato a Dios ol in tañvanoc, ol ochñej ved'oc b'aj van in b'at tic, ol yac'ñej in vael yed' in pichul, ²¹ vach' in c'ool ayic ol in meltzajpaxcot d'a spat in mam, tato icha chi' a Jehová tic ol och in Diosaloc. ²² A b'aj ix vavejcan q'uen q'ueen tic, icha spat Dios tz'ajcani, ol viq'uel sdiezmoal masanil tas ol yac' d'ayin, ol vac'an d'ay, xchi viñaj Jacob chi'.

29

Ix c'och viñaj Jacob d'a Harán

¹ Icha chi' ix aj sb'atcan viñaj Jacob, ix c'ochcan viñ d'a slum eb' viñ cajan d'a stojolal b'aj sjavi c'u.

² Ayic ix c'och viñ ta', ix yilanb'at jun a' uc'b'ila' viñ. A d'a slac'anil a' chi', ayec' ox umañ noc' calnel, yujto a a' syuc' noc', ay jun nivan q'uen ayoch smaculoc sti' a'. ³ Ayic smolb'an sb'a masanil noc' calnel chi' ta', axo eb' viñ stañvan noc' tz'ic'anel q'uen smacul sti' a' chi', syac'an a' eb' viñ yuc' noc',

^{28.19} **28:19** A d'a hebreo a Betel syalec'ochi “Spat Dios”.

slajvi chi' smacanxican sti' a' eb'. ⁴ Ix sc'anb'an viñ d'a eb' tañvum calnel chi' icha tic:

—¿B'ajtil ayex ex vetanimail? xchi viñ.

—A d'a Harán ayon, xchi eb' viñ.

⁵ —¿Eyojtac am viñaj Labán yixchiquin viñaj Nacor? xchi viñ.

—Cojtacton viñ, xchi eb'.

⁶ —¿Vach' am sc'ol viñ eyila'? xchi viñ.

—Vach' sc'ol viñ. Ina a ix Raquel yisil viñ van scot yed' noc' scalnel chi', xchi eb' viñ.

⁷ Ix yalan viñaj Jacob chi' d'a eb' viñ:

—Ayto c'u, ¿tas yuj mañ toñejoc tzeyac' yuc'a' noc' e calnel tic, tze tañvan va jab'ocxo noc'? xchi viñ d'a eb' viñ.

⁸ Ix yalan eb' viñ:

—Max yal-laj, yovalil sco tañvej smolb'an sb'a noc' smasanil, ichato chi' ol quic'anel q'uen nivan smacul sti' a' tic, yic syal yuc'an a' noc' smasanil, xchi eb'.

⁹ Vanto slolon viñaj Jacob chi' yed' eb' viñ, ix ja ix Raquel yed' noc' yic viñ smam, yujto a ix stañvan noc'. ¹⁰ Ayic ix yilan viñ sja ix yed' noc' yic viñ smam chi', aton viñ snulej ix snun viñ, elañchamel ix b'at lemnaj viñ, ix yic'anel q'uen smacul sti' a' a' chi' viñ, ix yac'an yuc' a' noc' calnel chi' viñ. ¹¹ D'a elañchamel ix yac'an stzatzil sc'ol ix Raquel chi' viñ, ix tz'ub'elta sti' ix viñ, ix oc'q'ue viñ. ¹² Ix och ijan viñ yalan icha tic: Yune' in ix Rebeca, ix yanab' viñ a mam, xchi viñ. Axo ix yab'an ix Raquel icha chi', ix b'at lemnaj ix yal d'a viñ smam chi'.

¹³ Axo ix yab'an viñaj Labán sb'inaj viñaj Jacob yune' yanab', ix b'at lemnaj viñ schacot viñ. Ix

och lac'naj viñ d'a viñ, ix tz'ub'anelta sti' viñ, ix yic'anb'at viñ viñ d'a spat chi'. Ix och ijan viñaj Jacob chi' yalani tas ix aj scoti. ¹⁴ Ix yalan viñaj Labán chi' d'a viñ icha tic: Val yel te a oñto och ed'oc, xchi viñ.

Ix can viñaj Jacob scaj ix Raquel

Jun ujal ix can viñ yed' viñaj Labán chi'. ¹⁵ Ayic ix ec' jun uj chi', ix yalan viñaj Labán chi' d'a viñ icha tic:

—A ticnaic vach'chom ayto cuj co b'a, palta max yal-laj nab'añej ol ach munlaj d'ayin. Al d'ayin jantac ol ach in tupu', xchi viñ. ¹⁶ Ay chavañ yisil viñaj Labán chi': A ix b'ab'el, Lea sb'i ix, axo ix schab'il Raquel. ¹⁷ A ix Lea chi', icha yilji taxon eb' ix ix yilji ix, añej yol sat ix vach' yilji. Axo pax ix Raquel jun, te vach' yilji sat ix yed' snivanil smasanil. ¹⁸ Axo viñaj Jacob chi', ix can sgana viñ d'a ix Raquel chi', yuj chi' ix yal viñ icha tic:

—Tzin can uqueoc ab'il in caj ix Raquel, ix chab'il isil tic, xchi viñ.

¹⁹ Ix yalan viñaj Labán chi':

—Canañ, vach' ol vac' ix d'ayach, ¿tas gana ch'oc b'aj svac' ix? xchi viñ.

²⁰ Icha chi' ix aj scajan uque' ab'il ix viñ. Maj yab' viñ yec' jun tiempoal chi', yujto te ay sgana viñ d'a ix. ²¹ Axo yic ix ec' uque' ab'il chi', ix yalan viñ d'a viñaj Labán chi' icha tic:

—A ticnaic, ix lajvi co trato yic tzin caj ix. Ac' ix vetb'eyumoc yic svic'an in b'a yed' ix, xchi viñ.

²² Axo viñaj Labán chi' ix avtancot masanil eb' cajan d'a slac'anil chi', ix yac'anoch sq'uiñal snup-najel ix yisil viñ chi'. ²³ Ayic toxo ix q'ue ac'val ix

yic'ancot ix Lea viñaj Labán d'a viñaj Jacob chi', ix vay viñ yed' ix. ²⁴ Ix ac'ji jun scriada ix yuj viñaj Labán chi', a ix chi' Zilpa sb'i ix. ²⁵ Ayic ix sacb'i, ix yilanelta viñaj Jacob chi' to a ix Lea ix vay yed' viñ, ix b'at yalan viñ d'a viñaj Labán chi' icha tic:

—¿Tas yuj icha tic ix in utej? A ix Raquel ix in caj d'ayach, ¿tas yuj tzin ixtej? xchi viñ.

²⁶ Ix yalan viñaj Labán chi' d'a viñ icha tic:

—A co b'eyb'al d'a co cal tic, max yal-laj to a ix tzac'anto sb'ab'laj och viñ yetb'eyum d'a ix b'ab'el.

²⁷ C'anab'ajejcan jun semana sq'uiñ nupnajel yic ix Lea tic, ol ic'anpax ix Raquel chi' tato tzac' a ti' a cajan uqueocxo ab'il ix d'ayin, xchi viñaj Labán chi'.

²⁸ Ix schaan sc'ol viñaj Jacob jun lolonel chi'. Ix sc'anab'ajan jun semana q'uiñ nupnajel viñ yed' ix Lea chi'. Ix lajvi chi', ix yac'anpax ix Raquel viñaj Labán chi' yic tz'och ix yetb'eyumoc viñ. ²⁹ Ix yac'anpax jun ix scriada ix Raquel chi' viñ aton ix Bilha. ³⁰ Ix yic'lan sb'a viñaj Jacob yed' ix Raquel chi', yelxo val xajanab'il ix aj ix yuj viñ d'a yichañ ix Lea chi'. Yuj chi' uqueto ab'il ix scaj ix viñ.

Eb'yuninal viñaj Jacob

³¹ Ayic ix yilan Jehová to chab'c'olab'il ix Lea chi', ix yac'an svach'c'olal d'a yib'añ ix yic tz'aj yune' ix. Axo pax ix Raquel, malaj yune' ix. ³² Axo ix Lea chi', ix och ix yab'ixal, ix alji jun yune' ix, Rubén^{29.32} ix yac' ix sb'iej, ix yalan ix: A Jehová ix yila' to paticab'il in el yuj viñ vetb'eyum, axo ticnaic xajan ol in yil viñ, xchi ix.

29.32 **29:32** A jun b'i scuch Rubén, a d'a hebreo syalelc'ochi “il jun vune”.

³³ Ix lajvi chi' ix alji junxo yune' ix, Simeón^{29.33} ix yac' ix sb'iej, ix yalan ix icha tic: Ix yab' Jehová to chab'c'olab'il vaji, yuj chi' ix yac' junxo vune' tic, xchi ix.

³⁴ Ix aljipax junxo yune' ix, Leví^{29.34} ix yac' ix sb'iej, ix yalan ix: A ticnaic junxoñej ol aj viñ vetb'eyum tic ved'oc, yujto oxvañxo vune' yed' viñ, xchi ix.

³⁵ Ix alji junxo yune' ix, Judá^{29.35} ix yac' ix sb'iej, ix yalanpax ix: A ticnaic, svic'chaañ sb'i Jehová, xchi ix. Axoñej chi', ix och vaan yilan sat unin ix.

30

¹ Axo ix Raquel chi' ix pitzvichañ ajc'olal d'a spensar ix, ix och ix ajc'olal d'a ix Lea chi' yujto malaj yune' ix, ix yalan ix d'a viñ yetb'eyum chi' icha tic:

—Ac' vune'. Tato maay, tic tzin chami, xchi ix.

² Yuj chi' ix cot yoval viñaj Jacob, ix yalan viñ d'a ix icha tic:

—¿Tocval Dios in? A Dios chi' max ac'anlaj une' chi', xchi viñ. ³ Ix yalanxi ix d'a viñ:

—Vayañ yed' ix in criada Bilha, ayic ol aljoc yune' ix chi', icha val vune' ol ajoc, xchi ix.

⁴ Ix yac'an ix scriada ix chi' d'a viñ, ix yic'lan sb'a viñ yed' ix. ⁵ Axo ix alji jun yune' ix Bilha chi', ⁶ ix yalan ix Raquel icha tic: Dan^{30.6} ol sb'iej viñ unin

29.33 29:33 A jun b'i scuch Simeón, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “syab'i”. **29.34 29:34** A jun b'i scuch Leví, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “junxoñej tz'aji”. **29.35 29:35** A jun b'i scuch Judá, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “tz'ic'jichañ”. **30.6 30:6** A jun b'i scuch Dan, a d'a hebreo syalelc'ochi “sch'olb'itaji”.

tic, yujto ix yab' in lesal Dios, ix in sch'olb'itani, yuj chi' ix yac' jun unin tic d'ayin, xchi ix.

⁷ Ix lajvi chi', ix alji junxo yune' ix Bilha yed' viñaj Jacob chi'. ⁸ Ix yalanxi ix Raquel chi': A jun unin tic Neftalí^{30.8} ol sb'iej, yujto ix in telaj in b'a yed' ix in nulej ix Lea, axo ticnaic ix can ix yalañ vuuj, xchi ix.

⁹ Axo yic ix yilan ix Lea to mañxalaj yune' ix, ix yac'anpax ix scriada ix, aton ix Zilpa d'a viñaj Jacob chi'. ¹⁰ Ix alji jun yune' ix yed' viñ. ¹¹ —Vach' vico' yuj chi' Gad^{30.11} svac' sb'iej viñ unin tic, xchi ix Lea chi'.

¹² Ix lajvi chi', ix alji junxo yune' ix Zilpa chi' yed' viñaj Jacob chi'. ¹³ Ix yalanpax ix Lea chi' icha tic: Te tzalajc'olal vico', axo eb' ix vetixal ol alanoc to ay in tzalajc'olal, yuj chi' Aser^{30.13} ol sb'iej viñ unin tic, xchi ix.

¹⁴ Ay jun c'u ix b'at viñaj Rubén b'eyelec' d'a caltac te', ayic van sjochchaj ixim trigo. Ata' ix ilchaj juntzañ sat añc'ultac yuj viñ to sloji, mandrágora^{30.14} sb'i. Ix yic'anb'at añ viñ d'a ix Lea, aton ix snun viñ. Axo yic ix yilan añ ix Raquel chi', ix yalan ix d'a ix Lea icha tic:

—Tzin tevi d'ayach to tzac' junoc añ mandrágora ix yic'cot viñ une' chi' d'ayin, xchi ix.

¹⁵ Ix yalan ix Lea chi' icha tic d'a ix:

30.8 **30:8** A jun b'i scuch Neftalí, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “telajb'ail”. **30.11** **30:11** A jun b'i scuch Gad, a d'a hebreo syalelc'ochi “vach' vico”. **30.13** **30:13** A jun b'i scuch Aser, a d'a hebreo syalelc'ochi “tzalajc'olal”. **30.14** **30:14** Syac'och eb' anima d'a sc'ool tato a eb' ix ix max unevilaj sloan sat añ mandrágora tob' tz'alji yune' eb' ix.

—¿Tom mañ c'ocb'iloc ix iq'uec' viñ vetb'eyum, axo ticnaic, snib'ej a c'ol tza c'anec' añ mandrágora ix yic'cot viñ vune' tic? xchi ix.

—Ac' añ d'ayin, tato icha chi' syal svay viñaj Jacob ed'oc d'a jun ac'val tic, xchi ix Raquel chi'.

¹⁶ Axo yic van sq'uic'b'i ix jax viñaj Jacob d'a smunlajel, ix b'at ix Lea schacot viñ, ix yalan ix d'a viñ icha tic:

—A ticnaic ol ach vay ved'oc, d'a val yel ix vac' añ mandrágora ix yic'cot viñ vune' d'a ix in nulej ix Raquel a tojoloc, xchi ix.

Yuj chi' ix vay viñaj Jacob chi' yed' ix d'a jun ac'val chi'. ¹⁷ A Dios ix ab'an slesal ix, yuj chi' ix alji junxo yune' ix yed' viñ, yoil uninxo. ¹⁸ Ix yalan ix: Isacar^{30.18} ol sb'iej viñ unin tic, yujto ix spactzitej Dios d'ayin, yujto ix vac' ix in criada d'a viñ vetb'eyum, xchi ix.

¹⁹ Ix lajvi chi', ix alji junxo yune' ix yed' viñaj Jacob chi', aton svaquil unin eb'. ²⁰ Ix yalan ix: Ix yac' Dios jun silab' mañxo jantacoc svach'il d'ayin, yuj chi' ol in sxajanej viñ vetb'eyum tic. Svaquilxo jun unin tic svil yed' viñ, yuj chi' Zabolón^{30.20} ol sb'iej, xchi ix. ²¹ Yicxo slajvub'al ix yilan sat jun ix unin ix, Dina ix yac' ix sb'iej.

²² Axo ix Raquel chi', ix nachajcot ix yuj Dios, ix ab'ji slesal ix yuuj, ix javi yune' ix. ²³ Ayic ix alji jun sb'ab'el unin ix, ix yalan ix: A in q'uixvelal, toxo ix yiq'uel Jehová, yujto toxo ix yac' jun vune' tic. ²⁴ Tzoc val el d'a sc'ool syac'pax junocxo vune',

30.18 30:18 A jun b'i scuch Isacar, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “spac”. **30.20 30:20** A jun b'i scuch Zabolón, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “xajanab'il”.

xchi ix. Yuj chi' José^{30.24} ix sb'iej jun unin chi' yuj ix.

Ix och oval d'a scal viñaj Jacob'R'yed' viñaj Labán

²⁵ Ayic toxo ix alji viñaj José, ix yalan viñaj Jacob d'a viñaj Labán icha tic:

—A ticnaic, cha in pax d'a in choñab'. ²⁶ Ac' eb' vuninal yed' eb' ix vetb'eyum, c'ocb'ilocxob' in cajan eb' ix d'ayach, smojxo val tzin paxi. Ojtac val tas ix aj in munlaj d'ayach, xchi viñ.

²⁷ Axo ix yalan viñaj Labán chi' d'a viñ icha tic:

—Maay, tzin tevi d'ayach to vach'ñej ajec' ved'oc, yujto ix in naeli to uujñej ay svach'c'olal Jehová d'a vib'añ. ²⁸ Al d'ayin jantac val tzach in tupu', xchi viñaj Labán chi'.

²⁹ Ix yalanxi viñaj Jacob chi':

—Ojtac val tas ix aj in munlaj ed'oc yed' tas ix aj vilan noc' a molb'etzal noc' tic. ³⁰ Ojtac to jayvaññej noc' a molb'etzal noc' tic ayic in janac, axo ticnaic toxo ix q'uib' sb'isul noc'. Atax val yic in janac chi' syamannacoch Jehová yac'an svach'c'olal d'a ib'añ. Axo ticnaic, ¿b'aq'uiñ ol in chael yich vilan vic yed' eb' ix vetb'eyum tic yed' eb' vuninal? xchi viñ.

³¹ —¿Jantac a tojol tza c'ana'? xchi viñaj Labán chi'.

—Malajocab' in tojol tzac'a, añejto svil jab'ocxo noc' a calnel tic, tato ol scha a c'ol tas ol vala'.

³² Cha in och d'a scal noc' a calnel yed' noc' a chiva ticnaic, yic tzin sic'anel masanil noc' tz'ib'iltac, noc' jasquiltac stz'ib'ul, noc' yunetac q'uiq'uc'. A

30.24 **30:24** A jun b'i scuch José, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “tz'ac'ji stz'acub”.

noc' chi' ol och in tojoloc. ³³ Yuj chi' jun, ayic tzach c'och il noc' a noc' chi', noc' svic' in tojoloc chi', icha chi' ol aj ilancot in tojolal. Tato a d'a scal noc' vic chi' ay noc' chiva, ma noc' calnel chi' mañ tz'ib'iltacoc, mato mañ q'uiq'uic'oc, van ach velc'an syal chi', xchi viñ.

³⁴ —Vach'ocab'i. Scha in c'ol tas tzal chi', xchi viñaj Labán chi'.

³⁵ Añejtona' d'a jun c'ual chi' ix sic'anel masanil noc' mam chiva tz'ib'iltac viñaj Labán chi' yed' noc' jasquiltac stz'ib'ul, noc' nun chiva soman jab'oc saquil yed' masanil noc' calnel q'uiq'uic' yilji, ix yac'an noc' viñ d'a eb' yuninal. ³⁶ Ix yic'anb'at noc' eb' yuninal viñ chi' d'a najat, oxe' c'ual stec'nab'il b'aj ix can viñaj Jacob chi'. Ix canñej viñ stañvej juntzañxo noc' scalnel viñaj Labán chi'.

³⁷ Elañchamel ix sna viñaj Jacob chi', ix stzepel sc'ab'tac te te' scuch álamo viñ, te' almendro yed' te' castaño. Tz'ib'iltac ix yutej te' viñ sjosan stz'umal. Ay sac yed' q'uiq'uic' ix aj yilji te' yuj viñ. ³⁸⁻³⁹ Ix yac'anoch juntzañ te' c'ab'tac te' chi' viñ d'a yichañ noc' calnel chi', b'aj syuc'a' noc', aton ta' stajni noc'. D'a yichañ noc' aypaxoch te te' tz'ib'iltac yilji chi', yuj chi' ayic tz'aj yune' noc', tz'ib'iltac yilji yune' noc' chi'. ⁴⁰ A masanil noc' tz'ib'iltac tz'aj chi', ix sic'anel noc' viñ d'a scal noc' yic viñaj Labán chi'. Icha chi' ix yutej viñ sic'anel noc' scalnel chi' d'a scal noc' yic viñaj Labán chi'. ⁴¹ Masanil noc' te vach', ayic stajni noc', syac'anoch te te' viñaj Jacob chi' d'a yichañ noc' b'aj xid'ec' noc' yuc'a', yic vach' syil te te' chi' noc' ayic stajni noc' chi'. ⁴² Axo yic sjavi noc' yatac val ay, max yaq'uem te te' chi'

viñ d'a yichañ noc'. Yuj chi', a noc' tz'ontac yic viñaj Labán chi', axo noc' vach' yic viñaj Jacob chi'.
⁴³ Icha chi' ix aj yoch viñaj Jacob chi' b'eyumal. Mañ jantacoc noc' svacax viñ, noc' scalnel viñ yed' noc' schiva viñ. Mañ jantacoc noc' scamello viñ yed' noc' sb'uru viñ yed' pax eb' viñ schecab' viñ yed' eb' ix schecab' viñ.

31

Ix sna viñaj Jacob'R'tas ol aj yel d'a viñaj Labán

¹ Ayic ix yab'an viñaj Jacob to a eb' viñ yuninal viñaj Labán, vanxo yalanq'ue eb' viñ icha tic: B'eyumxo viñaj Jacob tic yuj jantac tas ix yiq'uec' d'a viñ co mam, xchi eb' viñ. ² Ix nachajel yuj viñaj Jacob chi' to mañxo vach'oc snaan viñaj Labán chi' d'a spatic icha d'a yalañtaxo. ³ Axo Jehová ix alan d'a viñ icha tic: Meltzajañ d'a slum a mam icham b'aj ayec' eb' a c'ab' oc, ol in b'atñej ed'oc, xchi d'a viñ.

⁴ Ix lajvi chi' ix yac'anb'at sti' viñ d'a eb' ix yetb'eyum, aton ix Raquel yed' ix Lea, yic vach' scot eb' ix, sja eb' ix b'aj stañvi calnel viñ. ⁵ Ayic ix ja eb' ix, ix yalan viñ d'a eb' ix:

—Ex vetb'eyum, a ticnaic toxo ix vila' to a viñ e mam, chucxolaj in yilan viñ, mañ ichoc d'a yalañtaxo, palta a sDiosal viñ in mam, ayñej val och ved'oc. ⁶ A ex tic eyojtac val to ix in munlaj d'a viñ e mam d'a svach'ilal d'a smasanil in c'ool. ⁷ Axo viñ icha val to tzin yixtej viñ, lajuñelxo ix sq'uex in tojol viñ, palta a Dios jun, max in xcha ixtajoc. ⁸ Ayic ix yalan viñ e mam chi': Ol ach in tup d'a noc' calnel, noc' tz'ib'iltac, xchi viñ, axo yic ix alji yune' noc', nab'a tz'ib'iltac yune' noc' ix alji.

Ayic ix yilan viñ to icha chi', ix yalanxi viñ: A noc' jasquiltac stz'ib'ul ol vac' a tojoloc, xchi viñ, axo ix alji yune' noc', nab'a jasquiltac stz'ib'ul noc' yune' tz'alji. ⁹ Icha chi' ix aj yic'jiec' noc' smolb'etzal noc' viñ e mam chi' yuj Dios, ix yac'an d'ayin.

¹⁰ A junel ay jun in vayich, a ix vilani to van stajni noc'. Ix vilani to a noc' mam chiva ix tajni yed' noc' nunab'il chi', nab'a tz'ib'iltac noc', ay pax noc' jasquiltac stz'ib'ul. ¹¹ Axo d'a jun in vayich chi', ix in yavtej Jun yángel Dios, ix in tac'vi d'ay: Oy, ina vajec' tic, xin chi' d'ay. ¹² Ix yalan d'ayin icha tic: Scham val ilani to a noc' smam stajni yed' noc' snun, tz'ib'iltac noc', jasquiltac pax stz'ib'ul noc', yujto ix vil masanil tas ix ach utaj yuj viñaj Labán. ¹³ A in Dios in tic, ix in ch'ox in b'a d'ayach d'a Betel, b'aj ix a seccanq'ue aceite d'a yib'añ q'uen q'ueen ix ac'canq'ue liñan, aton b'aj ix ac'can a ti' d'ayin. A ticnaic, actejcan jun lugar tic, tzach pax d'a a luum b'aj aljinac ach, xchi Dios d'ayin, xchi viñaj Jacob chi' d'a eb' ix yetb'eyum chi'.

¹⁴ Ix tac'vi ix Raquel yed' ix Lea chi' d'a viñ icha tic:

—A oñ tic, mañxo jab'oc tas ol quic' d'a viñ co mam. ¹⁵ Yujto icha comon anima caj d'a viñ. Ina ix oñ schoñel viñ, ix slajanel co tojol chi' viñ, aton ix ac' d'a viñ yic ix quic'lan co b'a ed'oc. ¹⁶ D'a val yel masanil b'eyumal ix yiq'uec' Dios d'a viñ co mam chi', quicxo yed' eb' cune'. Yuj chi' jun, masanil tas toxo ix yal Dios d'ayach, yic'ocab'i, xchi eb' ix.

Ix el viñaj Jacob d'a Padán-aram

17-18 Ix yac'an lista sb'a viñaj Jacob yic spaxta viñ d'a Canaán b'aj ayec' cajan viñ smam viñ, aton viñaj Isaac. Ix yac'anq'ue eb' yuninal viñ yed' eb' ix yetb'eyum viñ d'a yib'añ noc' camello. Ix yic'ancot masanil tastac viñ, ix b'at viñ yed' masanil noc' noc' ix yic' d'a spatic smunlajel d'a Padán-aram chi'. ¹⁹ Yacb'an ayb'at viñaj Labán chi' d'a junxo lugar joxoj canel, axo ix Raquel ix elc'ancot sdiosal viñ ayoch d'a yol spat. ²⁰ Añeja' d'a jun tiempoal chi' ix el viñaj Jacob d'a elc'altac, majxo yalcan quilcob'a viñ d'a viñaj Labán arameo chi'. ²¹ Icha chi' ix aj yic'ancot masanil tastac viñ. D'a elañchamel ix ec'ta viñ b'aj ay a' nivan Éufrates, ix cotñej viñ d'a yichañ masanto ix javi viñ d'a juntzañ tzalquixtac d'a yol yic Galaad.

Ix cot viñaj Labán d'a spatic viñaj Jacob

²² Schab'jialxo scot viñaj Jacob chi', ix yab'an viñaj Labán to ix cot viñ. ²³ Axo viñaj Labán chi' ix ic'ancot eb' sc'ab' yoc yed'oc, ix cot eb' syam viñ. Yicxo svac'jial chi' ix javi eb' d'a spatic viñ d'a juntzañ tzalquixtac d'a yol yic Galaad. ²⁴ A d'a jun ac'val chi', ix sch'ox sb'a Dios d'a viñaj Labán chi' d'a svayich. Ix yalan Dios d'a viñ icha tic: Scham val a naani tas ol al d'a viñaj Jacob chi'. Mañ comonoc ol ach lolonoc, xchi d'a viñ.

²⁵ Axo d'a junxo c'u, ix yamchaj viñaj Jacob yuj viñaj Labán chi' d'a tzalquixtac d'a yol yic Galaad, d'a scampamento viñ. Ata' ix sb'opax scampamento viñaj Labán chi' yed' eb' viñ yed'nac chi'. ²⁶ Ix och ijan viñaj Labán chi' yalanoch d'a sat viñaj Jacob chi' icha tic:

—¿Tas ix a c'ulej? ¿Tas yuj ix in ac'can mu-sansatil? Elelalxoñej ix utej ic'ancot eb' ix visil, ichato d'a scal oval ix yamchaj eb' ix uuj. ²⁷ Majxo alcan jab'oc d'ayin. Mañxo jab'oc ix vab'i, tato maay, ix am ex in taq'uejcot d'a tzalajc'olal, ix am och son yed' yunetac tañb'il yed' arpa ayic ex coti. ²⁸ Maj in tz'ub'canelta sti' eb' ix visil yed' eb' viñ vi in chiquin. Ichato malaj jab'oc a pensar, yuj chi' icha chi' ix utej a b'a. ²⁹ A in tic syal vac'an chucal d'ayex, tato syal in c'ool, palta a q'uiq'ui d'ac'val ix sch'ox sb'a sDiosal viñ a mam d'ayin, ix yalani: Scham val a naani tas ol al d'a viñaj Jacob chi'. Mañ comonoc tzach loloni, xchi d'ayin. ³⁰ Tato tza te naejb'at b'aj ay viñ a mam, yuj chi' icha chi' ix a c'ulej, palta ¿tas yuj ix elq'uejcot juntzañ in diosal? xchi viñaj Labán chi'.

³¹ Ix tac'vi viñaj Jacob chi' icha tic:

—Ix in el d'ayach d'a elc'altac yujto ix in xivi. A ix aj in naani, talaj tzac' plural ic'ancanec' eb' ix isil tic d'ayin. ³² Tato a junoc eb' ayec' d'a tic b'aj ayec' a diosal chi', syalñej schami. A eb' ayec' qued'oc tic syal yac'an testigoal eb'. Say ila', tato ay jab'oc a tastac ix vic'coti, syal ic'anpaxoc, xchi viñaj Jacob chi'.

Palta mañ yojtacoc viñaj Jacob chi' tato a ix Raquel ix elc'ancot sdiosal viñ smam chi'.

³³ Ix ochb'at viñaj Labán d'a yol smantiado viñaj Jacob chi', ix ochpax viñ d'a smantiado ix Lea yed' d'a yic eb' ix chavañ criada, palta malaj tas ix ilchaj yuj viñ. Ix lajvi yelta viñ d'a yol smantiado ix Lea chi', ix ochxi viñ d'a yic ix Raquel. ³⁴ Axo ix ix c'ub'an el juntzañ yechel chi' d'a yalañ stz'um noc' camello, ix emcan c'ojan ix d'a yib'añ. Ix ec'chaj

viñaj Labán say d'a masanil mantiado, palta maj ilchajlaj sdiosal viñ chi' yuuj.

³⁵ Ix yalan ix Raquel d'a viñ icha tic:

—Mamin, mocab' cot oval d'ayin, yujto max yal-laj in q'ue van d'a ichañ, yujto a ticnaic ya'ay in yuj sb'isul uj, xchi ix, toñej ix tz'ac yal ix.

Axo viñaj Labán jun, ix ec'chaj viñ say sdiosal chi', palta maj ilchajlaj. ³⁶ Yuj chi' ix cot yoval viñaj Jacob, ix yalan viñ:

—¿Tas val in mul ix och d'ayach? ¿B'ajtil ay in mul chi' yuj chi' tzac' val och d'a a c'ool in a sayaneq'ui? ³⁷ Masanil in c'ael tza say ila', ¿tas junoc ic ix ilchaj uj ticnaic? Ch'ox d'a yichañ eb' viñ ed'nac tic yed' d'a yichañ pax eb' viñ ved'nac tic, yic vach' a eb' viñ syal yalani mach oñ yel scala'. ³⁸ A d'a 20 ab'il ix in munlaj ed'oc, malaj val junoc noc' a calnel, malaj val junoc noc' smam a chiva ix in chib'ati, malaj val noc' snun toñej ix ec' sti'. ³⁹ Malaj b'aj ix vic'cot jilipoc noc' a calnel ix chiji yuj noc' oques d'ayach, yujto a noc' satb'ati tzin tupoch noc' d'ayach. Vach'chom c'ualil ma d'ac'valil ix b'at noc' yuj elc'um, ina to ix a c'an stojol noc' d'ayin. ⁴⁰ A d'a c'ualil, tzin te tz'a yuj c'ac', axo d'ac'valil, tzin potzel yuj siic, max ochlaj in vayañ tz'ec' ac'val. ⁴¹ 20 ab'il ix in ec' ed'oc, palta ix vac'ñej techajoc. 14 ab'il ix in caj eb' ix isil tic, axo vaquexo ab'il jun, ix in munlaj yuj noc' a molb'etz, aton noc' ix ac' in tojoloc. Cotac scal ix in a q'uexañ tiej yuj in tojol. ⁴² Ta val mañ ayoc och Dios ved'oc, aton sDiosal viñ in mam icham aj Abraham, aton Dios b'aj slesalvipax viñ in mam aj Isaac, val yel, malaj am jab'oc tas d'a yol in c'ab' tzin paxta. Palta a Dios ix ilan in yaelal yed'

tas ix aj yelc'och in munlajel, yuj chi' aton ix ach cachanoch vaan q'uiq'ui d'ac'val chi'.

Strato viñaj Jacob yed' viñaj Labán

⁴³ Ix yalan viñaj Labán d'a viñaj Jacob chi' icha tic:

—Visil eb' ix tic, vi in chiquin pax eb' tic yed' noc' calnel tic, vic noc' smasanil. Masanil tas ayec' tic, vico'. Palta jun, ¿tasto val svutej eb' ix visil yed' yune' eb' ix? ⁴⁴ Yuj chi', cotañ co b'o junoc co trato ticnaic yic ch'oxnab'il tz'ajcan d'a co cal co chavañil, xchi viñaj Labán chi'.

⁴⁵ Ix yic'ancot jun q'uen q'ueen viñaj Jacob chi', ix yac'anq'ue liñan q'uen viñ yic ch'oxnab'il tz'aj q'ueen. ⁴⁶ Ix yalan viñ d'a masanil eb' schecab' icha tic:

—Molb'ejec q'uen q'ueen, xchi viñ.

Masanil eb' ix molb'an q'ueen. Jun val juyañ ix yutej q'uen eb', ix va eb' d'a stz'ey q'ueen. ⁴⁷ Ix yac'anoch viñaj Labán chi' sb'iej jun juyañ q'uen chi' d'a sti' eb' syala': Jegar Sahaduta^{31.47} Axo pax viñaj Jacob chi' jun, Galaad ix yac' viñ scuch jun q'uen chi' d'a sti'.

⁴⁸ Ix lajvi chi' ix yalan viñaj Labán chi' icha tic:

—A ticnaic, a jun juyañ q'ueen tic testigo tz'ajcan kuj co chavañil, xchi viñ. Yuj chi' Galaad sb'i jun lugar chi'. ⁴⁹ Mizpa^{31.49} ix sb'iejpaxi yujto ix yal viñaj Labán chi' icha tic:

31.47 31:47 A jun lolonel Jegar Sahaduta, a d'a arameo ay, axo pax d'a hebreo Galaad. A chab' lolonel tic lajan syalec'ochi. A syalelc'ochi “jun juyañ yic ch'oxnab'il”. **31.49 31:49** A jun lolonel Mizpa, a d'a hebreo syalelc'ochi “ilvajum”.

—A Jehová tzoñ ilan co chavañil yic mañxo ol yal quil-lan co b'a junjun oñ. ⁵⁰ Tato ol ixtej eb' ix visil tic, mato ol a say juntzañocxo eb' ix ol och etb'eyumoc, vach'chom malaj mach tz'ac'an testigoal, palta a Dios testigo, xchi viñ.

⁵¹ Ix yalanpax viñ d'a viñaj Jacob chi':

—Ina q'uen b'ul q'uen tic yed' q'uen ix q'uecan liñan, aton val q'uen ix vac'can d'a co cal co nañal co chavañil. ⁵² A val q'uen tic tz'ac'an testigoal d'ayoñ to mañxo ol yal co c'axpitan jun mojon tic yic scac'an chucal d'ayoñ junjun oñ. ⁵³ Aocab' sDiosal viñaj Abraham a mam icham yed' pax sdiosal viñaj Nacor in mam icham, aocab' tzoñ ilan co chavañil, xchi viñaj Labán chi'.

Ix lajvi chi' ix yac'an sti' viñaj Jacob chi' d'a sb'i Dios, aton Dios b'aj syaq'uem sb'a viñaj Isaac, viñ smam viñ. ⁵⁴ Ix yac'an juntzañ silab' viñ d'a Dios d'a schon jun tzalan chi', ix yavtancot eb' ajun yed'oc chi' vael. Masanil eb' ix va'i, a d'a chon tzalan chi' ix ec' ac'val yuj eb'.

⁵⁵ Axo yic ix sacb'i d'a junxo c'u, ix q'ue vaan viñaj Labán chi', ix tz'ub'ancan sti' eb' yixchiquin viñ yed' eb' ix yisil viñ, ix yalancan vach' lolonel viñ d'a yib'añ eb', ix meltzaj viñ d'a spat yed' eb' ajun yed'oc.

32

Scha sb'a viñaj Jacob yed' viñaj Esaú

¹ Ix lajvi chi', ix b'eycot viñaj Jacob chi'. Axo ix aji, ix schalaj sb'a viñ yed' juntzañ eb' yángel Dios. ² Ayic ix yilan eb' ángel chi' viñ, ix yalan viñ: Scampamento eb' yejército Dios jun tic, xchi viñ.

Yuj chi' Mahanaim^{32.2} ix yac' viñ sb'iej jun lugar chi'.

³ Ix schecancot juntzañ eb' schecab' viñ d'a lum Seir, d'a yol yic Edom, yic scot eb' yal d'a viñ yuc'tac viñ, aton viñaj Esaú to vanxo scot viñ d'a yol b'e.

⁴ Ix yalan viñ d'a eb' schecab' chi' icha tic: Alec d'a viñ vuc'tac aj Esaú icha tic: A viñ uc'tac aj Jacob syac'och sb'a viñ d'a yalañ a mandar. Tzeyalan-paxi to a yed' viñaj Labán ix in ec' jun tiempoal tic.

⁵ A ticsaic ay noc' in vacax, noc' in calnel, noc' in chiva, noc' in b'uru. Ay eb' viñ in checab' yed' eb' ix in checab'. Svalb'at jun ab'ix tic d'ayach mamin vuc'tac, yujto tzin nib'ej tzin och junc'olal ed'oc, xchicot viñaj Jacob, xe chi d'a viñ. ⁶ Axo yic ix jax eb' viñ checab' chi', ix yalan eb' viñ d'a viñaj Jacob icha tic:

—Toxo ix oñ xid'ec' d'a viñ uc'tac, tic van sja viñ ul ach scha'a. Chañe' ciento val vinac yed'nac viñ, xchi eb' viñ schecab' viñ chi'.

⁷ Ayic ix yab'an juntzañ chi' viñaj Jacob chi', ix xiv chañ viñ, ix te och viñ ilc'olal. Ix lajvi chi' ix spojan b'at eb' anima viñ yed'nac. Cha macañ ix yutej viñ yed' noc' vacax, noc' calnel yed' noc' camello. ⁸ Yujto ix sna viñ: Tato sjavi viñaj Esaú d'a junoc macañ, yacb'an syac' oval viñ yed'oc, axo junxo macañ syal yeli, xchi viñ. ⁹ Ix lajvi chi' ix lesalvi viñ icha tic: Ach Jehová in Diosal, sDiosal ach viñ in mam icham aj Abraham yed' viñ in mam aj Isaac. A ach ix ala' to tzin meltzajcot d'a in luum, d'a scal eb' in c'ab' voc. Ix alani to ayachñej och ved'oc yic vach'ñej tzin elc'ochi. ¹⁰ Te mañ in mojoc to tzin a xajanej, mañ in mojoc pax

32.2 **32:2** Mahanaim, syalelc'ochi “chab' campamento”.

to ayñejoch a vach'c'olal ved'oc. Ayic vec'nacb'at d'a yol a' Jordán, añej jun in c'ococh ved'nac, axo ticnaic, chab'xo campamentoal ix in elc'ochi, te ayxo tastac d'ayin. ¹¹ Tzin tevi d'ayach to tzin a col d'a yol sc'ab' viñ vuc'tac chi'. Tzin te xivi, q'uinaloc sja viñ d'ayin, smilancham eb' ix ix yed' eb' unin tic viñ. ¹² A ach ix ala' to vach'ñej ol in elc'och uuj. Ix alanpaxi to mañ jantacoc ol ajelc'och sb'isul viñtilal, icha val yarenail a' mar to max yal sb'ischaji, xchi viñ d'a slesal chi'.

¹³ A d'a jun ac'val chi', ix vaycan viñ ta'. Ayic ix sacb'i, a d'a scal masanil tas yed'nac viñ, ix siq'uel tastac viñ yic siej viñ d'a viñ yuc'tac chi': ¹⁴ 200 noc' nun chiva yed' 20 noc' mam chiva. 200 noc' nun calnel yed' 20 noc' ch'ac calnel. ¹⁵ 30 noc' nun camello yed' noc' yune' toto ix alji, 40 noc' nun vacax yed' lajuñvañ noc' toro, 20 noc' nun b'uru yed' lajuñvañ noc' mam b'uru. ¹⁶ D'a elañchamel ix yac' viñaj Jacob junjun macañ noc' d'a eb' viñ schecab', macquiltac ix yutej viñ, ix yalan viñ d'a eb' icha tic:

—B'ab'lajañec yed' junjun macañ noc', najtic tzeyutej scal junjun macañ, xchi viñ.

¹⁷ A d'a viñ ed'jinac noc' b'ab'el, ix yal viñ icha tic:

—Ayic ol a chaan a b'a yed' viñ vuc'tac chi', tato sc'anb'ej viñ: ¿Mach a patrón? ¿B'ajtil tzach b'ati? ¿Mach yic noc' noc' ed'nac tic? tato xchi viñ d'ayach, ¹⁸ tzalan d'a viñ icha tic: Mamin Esaú, a juntzañ tic silab' viñaj Jacob a checab' d'ayach. Tzac'anpax viñ vuuj, xa chi, xchi viñaj Jacob chi'.

¹⁹ Icha chi' ix aj yalan viñ d'a viñ ed'jinac noc' schab'il macañ yed' d'a viñ ed'jinac noc' yoxil

macañ. Icha chi' ix aj yalan viñ d'a masanil eb' viñ ed'jinac junjun macañ noc' noc' chi':

—Ayc ol e chalan e b'a yed' viñaj Esaú chi', jun lajanřej ol eyutej eyalani. ²⁰ Tzeyalani: Tzac'an viñaj Jacob a checab' cuuj, xe chi, xchi viñ d'a eb' viñ schecab' chi'.

Icha tic ix yutej snaan viñaj Jacob chi': Tecan ol emta yoval sc'ol viñaj Esaú yuj in silab' ix vac' b'ab'laj d'a vichañ, ol vilan val och in b'a yed' viñ. Tato icha chi' tecan ol in scha viñ d'a vach'il, xchi viñ. ²¹ Yuj chi', ix schec b'ab'laj masanil silab' viñaj Jacob chi'. Axo viñ jun, ixto can junxo ac'val viñ d'a scampamento chi'.

Ix yac' oval viñaj Jacob yed' jun ángel

²²⁻²³ A d'a jun ac'val chi' ix q'ue van viñaj Jacob, ix yic'anb'at eb' ix yetb'eyum viñ schavañil yed' eb' ix chavañ criada yed' uxluchvañ yuninal viñ, ix ec'ta eb' d'a sjayil jun a' scuchan Jacob yed' masanil tastac yed'nac. ²⁴ Axo yic ix can viñ sch'ocojil, ix yac'an oval viñ yed' jun vinac masanto ix sacb'i. ²⁵ Axo jun vinac chi', ix yila' to max ac'ji ganar viñaj Jacob chi' yuuj, yuj chi' ix mac'jiel yacañil xub' viñaj Jacob chi' yuuj. Ix el chinnaj xub' viñ chi' ayic ix yac'an oval eb'. ²⁶ Ix yalan jun vinac chi' d'a viñ icha tic:

—Actej in eli yujto vanxo sacb'i, xchi.

Ix yalan viñaj Jacob d'ay icha tic:

—Mañ ol ach vactejeli, tato mañ ol alcan junoc vach' lolonel d'a vib'añ, xchi viñ.

²⁷ —¿Tas a b'i? xchi jun vinac chi' d'a viñ.

—Jacob in b'i, xchi viñ.

²⁸ Ix yalan d'a viñ icha tic:

—A ticnaic mañxo Jacob-oc ol a b'iej, palta Israelxo,^{32.28} yujto ix yal ac'an oval yed' Dios yed' pax anima, xchi.

²⁹—A ticnaic al d'ayin tas a b'i ach tic, xchi viñaj Jacob chi'.

Axo ix yalan jun vinac chi' icha tic:

—¿Tas yuj tza c'anb'ej in b'i? xchi.

Ata' ix yalcan vach' lolonel d'a yib'añ viñaj Jacob chi'. ³⁰ Yuj chi' Peniel^{32.30} ix sb'iejcan jun lugar chi' yuj viñaj Jacob chi', ix yalan viñ icha tic: Ix vil sat Dios, palta ina pitzan into, xchi viñ.

³¹ Vanxo yec'b'at viñaj Jacob d'a Peniel chi', ix javi c'u. Yujto ix el chinnaj xub' viñ, yuj chi' tz'em sb'ey viñ. ³² Yuj chi' a eb' yiñtilal Israel, max schilaj sch'añal sc'ojnub' xub' noc' noc' eb', yujto a d'a xub' viñaj Jacob chi' yab'nac syail.

33

Ix och viñaj Jacob junc'olal yed' viñ yuc'tac

¹ Axo ix yilan viñaj Jacob to van sja viñaj Esaú yed' 400 svinac, ix spojanec' eb' unin viñ d'a scal eb' ix ix, aton ix Lea yed' ix Raquel yed' pax eb' ix chavañ scriada eb' ix. ² A eb' ix criada chi', ix b'ab'laj b'at eb' ix yed' yune' chi'. Ichato chi' ix b'at ix Lea yed' eb' yico'. Tzac'anto ix b'at ix Raquel yed' viñaj José. ³ D'a elañchamel ix b'ab'laj b'at viñaj Jacob d'a yichañ eb' ix. Uquel ix em ñojnaj viñ masanto ix c'och viñ d'a yichañ viñ yuc'tac chi'. ⁴ Ix javi lemnaj viñaj Esaú chi', ix och lac'naj

^{32.28} **32:28** A Israel, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel “syac' oval yed' Dios”. ^{32.30} **32:30** Peniel, a d'a hebreo syalelc'ochi “sat Dios”.

viñ d'a sjaj viñ yuc'tac chi', ix och tz'ub'naj viñ d'a sti' viñ, ix oc' eb' viñ schavañil. ⁵ Ix lajvi chi' ix yilanoch eb' ix ix yed' eb' unin viñaj Esaú chi', ix sc'anb'an viñ icha tic:

—A juntzañ eb' tic, ¿mach ay yic eb'? xchi viñ.

—Vuninal eb', ix yac' Dios d'ayin yuj svach'c'olal, xchi viñaj Jacob chi'.

⁶ Ichato chi' ix snitzancot sb'a eb' ix criada yed' eb' yune' d'a yichañ viñaj Esaú chi', ix em ñojan eb' d'a sat luum. ⁷ Ix snitzanpaxcot sb'a ix Lea yed' eb' yune', ix empax ñojan eb'. Tzac'anto ix javi viñaj José yed' ix snun, aton ix Raquel, ix empax ñojan eb'. ⁸ Ix sc'anb'an viñaj Esaú d'a viñaj Jacob chi' icha tic:

—¿Tas tza na d'a yib'añ juntzañ noc' noc' ix in cha d'a yol b'e? xchi viñ.

—Ic yaj noc' smasanil yic tz'och junc'olal d'a co cal, xchi viñaj Jacob chi'.

⁹ —Maay vuc'tac, te tzijtum pax noc' vico', canocab' noc' ed'oc, xchi viñ.

¹⁰ Palta ix och ijan viñaj Jacob chi' yalan d'a viñ icha tic:

—Maay vuc'tac, tato vach' in d'a ichañ, cha juntzañ silab' svac' tic d'ayach, icha val to a Dios svilochi ayic tzach vilan tic, yujto d'a vach'c'olalil ix in a cha'a. ¹¹ Tzin tevi d'ayach to tza cha juntzañ silab' ix vic'cot d'ayach, yujto a Dios ix el d'a sc'ol yac'an in b'eyumal tic, malaj jab'oc tas syac' palta d'ayin, xchi viñaj Jacob chi'.

Ix ochñej tean viñ d'a viñ yuc'tac chi', yuj chi' ix scha noc' silab' chi' viñ. ¹² Ix yalan viñaj Esaú chi' icha tic:

—A ticnaic, coyec. A in tzin b'ab'laj d'a eyichañ, xchi viñ.

¹³ Ix tac'vi viñaj Jacob chi':

—Ach vuc'tac, ojtac to a eb' unin, c'un sc'unb'i eb', tzin naanpax yuj noc' calnel yed' noc' vacax nenetacto yune', tato tzin pech noc' ay smay junñej c'ual scham noc' smasanil. ¹⁴ Yuj chi' vach' tzach b'ab'laj vuuj. A inxo tic, c'ojanc'olalñej ol in b'atoc, icha syal sb'ey eb' unin yed' noc' noc' tic. Olxo ach vilc'och d'a Seir, xchi viñ.

¹⁵ —Yic'ocab' icha tzal chi'. Syal scan jayvañoc eb' viñ in checab' tic yic scolvaj ed'oc, xchi viñaj Esaú chi'.

Palta ix yalan viñaj Jacob chi' icha tic:

—Maay, yuj val dios, mañ ac' pensar vuuj, xchi viñ.

¹⁶ A d'a jun c'u chi', ix meltzaj viñaj Esaú d'a lum Seir. ¹⁷ Axo viñaj Jacob, ix jacan viñ d'a jun ac'lic. Ata' ix sb'o spat viñ, ix sb'oanpax juntzañ yunetac lechpat viñ b'aj ix och noc' smolb'etzal noc'. Yuj chi' Sucot ix yac' viñ sb'iej jun lugar chi'.^{33.17}

¹⁸ Ayic ix paxta viñaj Jacob d'a Padán-aram masanto ix javi viñ d'a yol yic Canaán, malaj tas ix ic'an viñ, vach' sc'ol viñ ix jaxi. Ix sb'oan scampamento viñ d'a yichañb'at choñab' Siquem.

¹⁹ 100 q'uen plata ix yac' viñ yic smanan jun lum lum chi' viñ d'a eb' yuninal viñaj Hamor, viñ ix ic'anel yich choñab' Siquem. Ata' ix sb'oq'ue scampamento viñ. ²⁰ Ix lajvi chi' ix sb'oanq'ue jun altar viñ, El-Elohe-Israel^{33.20} ix yac' viñ sb'iej.

33.17 **33:17** Sucot, a d'a hebreo syalelc'ochi “chej pat”.

33.20 **33:20** El-Elohe-Israel, a d'a hebreo syalelc'ochi “Dios, sDiosal Israel”.

34

A yab'ixal ix Dina

¹ A ix yune' ix Lea yed' viñaj Jacob, aton ix Dina, ix b'at ix paxyal d'a scal eb' ix ix d'a Siquem chi'.

² A viñaj Hamor heveo, yajal yaj d'a jun choñab' chi'. Ay jun yuninal viñ scuchan Siquem. Ayic ix yilanoch ix Dina viñaj Siquem chi', ix ixtaj ix yuj viñ d'a ac'b'il puralil. ³ Yujto te ay sgana viñ d'a ix, yuj chi' ix montaj ix yuj viñ d'a vach'il. ⁴ Ix yalan viñ icha tic d'a viñ smam chi':

—Mamin, octom b'at a c'an jun ix cob'es tic. In gana svic' in b'a yed' ix, xchi viñ.

⁵⁻⁸ Vach'chom ix yab' viñaj Jacob to toxo ix ixtaj ix yisil viñ yuj viñaj Siquem chi', malaj tas ix yal viñ masanto ix jax eb' yuninal viñ tañvoj calnel. A ix yab'an eb' viñ yuninal viñ chi' tas ix uji, ix meltzajcot eb' viñ, ix te cus eb' viñ. Ix cotpax yoval eb' viñ, yujto te q'uixvelal ix utaj eb' yirñtilal viñaj Israel, aton viñaj Jacob, yuj viñaj Siquem chi', yujto ix ixtaj ix yisil viñ. Mañ vach'oc tas ix sc'ulej viñaj Siquem chi'. Axo viñaj Hamor chi' ix b'at lolon yed' viñaj Jacob chi'. Ix lolonpax viñ yed' eb' yuninal viñ, ix yalan viñ:

—A viñ vuninal aj Siquem te ay val sgana viñ d'a ix eyanab', yuj chi' elocab' d'a e c'ool yic syic'laj sb'a ix yed' viñ. ⁹ Ichato ol co c'ab'coquej co b'a. Ol quic'laj co b'a yed' eb' ix eyisil, a ex xo ol eyic'laj e b'a yed' eb' ix quico'. ¹⁰ Cajnajañec d'a co cal tic, colan tzex aj d'a sat co luum tic, aq'uecoch e choñ, manec e luum, xchi viñaj Hamor chi'.

¹¹ Ix yalanpax viñaj Siquem chi' d'a viñ smam ix Dina chi' yed' d'a eb' viñ snulej ix:

—Yalřej tas tze c'an d'ayin ol vac' d'ayex.
 12 Vach'chom nivan tas svac' d'a yib'añ tas syac'taxon eb' anima yed' pax tziytumoc silab' syal vac'ani, palta malaj tz'ochi, ařej tato scha e c'ool svic' in b'a yed' ix, xchi viñaj Siquem chi'.

13 Yujto toxo ix yixtej ix yanab' eb' viñ chi' viñ, ix tac'vi eb' viñ d'a chab'satil d'a viñ yed' d'a smam viñ chi'. 14 Ix yalan eb' viñ icha tic:

—Max yal cac'an ix canab' tic d'a junoc vinac to mañ ac'b'iloc circuncidar, q'uixvelal tzoñ ajcan icha chi'. 15 Ařej tato scha e c'ol icha caj a oñ tic, tecan am scac' ix d'ayex, yujto a oñ tic, circuncidado oñ. Tato syal e c'ool tzex ac'ji circuncidar yed' masanil eb' viñ vinac ay d'a e cal chi', 16 ichato chi' syal eyic'an eb' ix quisil a oñ tic, syalpax quic'an eb' ix eyico'. Ichato chi' syal caj d'a e cal, junxořej choñab'il tzoñ aj eyed'oc. 17 Tato max scha e c'ol tze c'anab'ajej jun circuncisión chi' jun, ol oñ el d'a tic, ol quic'anb'at ix canab' tic qued'oc, xchi eb' viñ.

18 Yuj chi' ix scha sc'ool viñaj Hamor yed' viñ yuninal tas ix yal eb' viñ chi'. 19 Majxo ec' val nivan tiempo, yujto ay sgana viñ d'a ix yisil viñaj Jacob chi'. A viñaj Siquem chi' ařej viñ nivan yelc'och d'a scal eb' yuninal viñaj Hamor yed' d'a scal eb' sc'ab'yoc. 20 D'a elañchamel ix b'at viñ yed' viñ smam chi' d'a spuertail choñab' b'aj smolb'ej sb'a eb' anima, ix och ijan eb' yalan icha tic d'a eb' viñ vinac:

21 —A juntzañ vinac tic vach' spensar eb', ol cajnaj eb' d'a co cal tic, ol yac'anoch schoñ eb' d'a co choñab' tic. Te ay lum luum b'aj vach' yaj eb' viñ. Syal quic'an co b'a yed' eb' ix yisil eb' viñ,

syalpax yic'an sb'a eb' viñ yed' eb' ix quico'. ²² Añej to snib'ej eb' viñ to co masanil a oñ vinac oñ tic, sco cha jun circuncisión icha yaj eb' viñ, icha chi' junñej choñab'il tzoñ aj yed' eb' viñ. ²³ A masanil stastac eb' viñ yed' masanil noc' smolb'etzal noc' eb' viñ, quicxo smasanil, añej tato sco tac'vej d'a eb' viñ, yic vach' scan eb' viñ d'a co cal, xchi viñaj Hamor yed' viñaj Siquem chi'.

²⁴ Masanil eb' viñ tz'acanco spensar ix scha sc'ol eb' viñ tas ix yal eb' chavañ chi', yuj chi' ix ac'ji circuncidar eb' viñ masanil. ²⁵ Axo viñaj Simeón yed' viñaj Leví, yuninal viñaj Jacob, snulej ix Dina chi', ix b'at eb' viñ d'a choñab' chi' d'a schab'jial. Yacb'an yato ay eb' viñ vinac chi' yuj b'aj ix ac'ji circuncidar chi', ix c'och eb' viñ chavañ chi' d'a yol choñab' chi'. Ix och ijan eb' viñ smilancham eb' viñ ya yaj chi' smasanil d'a q'uen espada, yujto mañ naanoc yuj eb' aj choñab' chi'. ²⁶ Ix miljicham viñaj Hamor yed' viñaj Siquem yuj eb'. Ix lajvi chi' ix yic'anelta ix Dina eb' viñ d'a yol spat viñaj Siquem chi', ix paxta eb' viñ. ²⁷ Ix lajvi chi' ix c'och masanil eb' viñ yuninal viñaj Jacob chi', ix yic'anelta masanil tastac ay d'a eb' chamnac chi' eb' viñ. Icha chi' ix aj spactzitan eb' viñ yuj b'aj ix ixtaj ix yanab' chi'. ²⁸ Masanil tas ay d'a yol choñab' chi' yed' tas ayel d'a najat ix yic'b'at eb' viñ, noc' calnel, noc' vacax yed' noc' b'uru. ²⁹ Ix yelc'انب'at eb' viñ masanil tas ay d'a yoltac pat, ix ic'jipaxb'at eb' cotac unin yed' eb' ix ix yuj eb' viñ. ³⁰ Palta ix yalan viñaj Jacob d'a viñaj Simeón yed' d'a viñaj Leví chi' icha tic:

—Tic val a ex tzeyac' somchajel in c'ool. A ticnaic, masanil eb' viñ cajan d'a juntzañ lugar

tic, aton masanil eb' viñ cananeo yed' eb' viñ ferezeo, ol te och chian sc'ool eb' viñ d'ayoñ. Tecan ol smolb'ej sb'a eb' viñ, ol yac'an oval eb' viñ qued'oc. Jayvaññej co vinac ayec' qued'oc, tecan ol oñ smilcham eb' viñ co masanil, xchi viñaj Jacob chi'.

³¹ Ix tac'vi eb' viñ icha tic:

—¿Tom ay sleyal syixtej ix canab' tic viñ, syutan ix viñ icha junoc ix ajmul ix? xchi eb' viñ.

35

Yac'nac svach'c'olal Dios'R'd'a yib'añ viñaj Jacob

¹ Ix yalan Dios d'a viñaj Jacob: Elañ d'a tic, ixic cajnajancan d'a Betel. Ata' tza b'oq'ue jun altar d'ayin. Ata' in ch'oxnac in b'a d'ayach ayic elnac d'a viñ uc'tac aj Esaú, xchi d'a viñ.

² Ix yalan viñaj Jacob chi' d'a eb' ix yetb'eyum yed' d'a eb' yuninal yed' d'a masanil eb' viñ ajun yed'oc:

—Iq'uequel masanil juntzañ comon dios d'a e cal, tze b'icanel e b'a, tze q'uexanel e pichul e masanil. ³ Coyec elañchamel d'a Betel. Ata' ol in b'oq'ue jun altar yic svic'chañ sb'i Dios, aton jun ix colvaj ved'oc ayic ay in och d'a ilc'olal yed' b'ajtac in eq'ui, xchi viñ.

⁴ Icha chi' ix aj yac'an juntzañ comon dios yed'nac eb' d'a viñaj Jacob yed' q'uen yuchiquin eb'. Axo viñ ix b'at mucanem d'a yich jun te' ji ayec' d'a slac'anil Siquem. ⁵ Ayic ix el eb' ta', a Dios ix ac'an xivc'olal d'a yib'añ masanil juntzañ choñab' ayec' d'a slac'anil chi', yuj chi' mañxalaj mach ix pechan eb'.

⁶ Ix c'och viñaj Jacob chi' yed' masanil eb' anima yed'nac d'a jun lugar scuch Luz, d'a yol yic Canaán. Añejtona' jun choñab' chi' scuchan Betel. ⁷ Ata' ix sb'oq'ue jun altar viñ, El-Betel^{35.7} ix sb'iejcan jun lugar chí' yuj viñ, yujto ata' ix sch'ox sb'a Dios d'a viñ ayic ix el viñ d'a viñ yuc'tac. ⁸ Añejtona' ata' ix cham ix Débora, aton ix ilannac q'uib' ix Rebeca. Ix smucanem ix eb' d'a yich jun te' ji d'a slac'anil Betel chi'. Axo viñaj Jacob chi' ix sayan sb'i jun lugar chi', Te' Ji yic Cusc'olal, xchi.

⁹ Ayic ix jax viñ d'a Canaán, spetoj viñ d'a Padán-aram, ix sch'oxanxi sb'a Dios d'a viñ, ix yalan vach' lolonel d'a yib'añ viñ. ¹⁰ Ix yalan icha tic:

A ach tic Jacob a b'i, palta a ticnaic, mañxo ichocta' ol a b'iej, Israel ol a b'iejcani, xchi d'a viñ.

¹¹ Ayic ix lajvi sq'uexan sb'i viñ chi', ix yalan d'a viñ icha tic:

A in ton Dios in Syal Vuj Smasanil, mañ jantacoc ol aj uninal yed' iñtilal. A d'ayach ol pitzvoc jun nación, tzijtum choñab'il ol ajpax elc'ochi. D'a scal iñtilal chi' ay eb' ol och reyal.

¹² A lum lum ix vala' to ol vac'can d'a viñaj Abraham yed' d'a viñaj Isaac, svalpax ticnaic to ol vac'can d'ayach yed' d'a eb' iñtilal, xchi d'a viñ.

¹³ Ix lajvi chi' ix el Dios b'aj ix lolon yed' viñ.

¹⁴ Ix sayan jun nivan q'uen viñaj Jacob chi', nivan yaj c'atan q'ueen, ix sb'oancanq'ue liñan q'uen viñ b'aj ix lolon Dios yed'oc. Ix secanq'ue aceite yed'

35.7 **35:7** El-Betel, a d'a hebreo syalelc'ochi “sDiosal Betel”.

vino viř d'a yib'ař q'ueen, yic syac' viř silab'oc d'a Dios. ¹⁵ Betel ix sb'iejcan jun lugar chi' yuj viř.

A schamel ix Raquel

¹⁶ Ix lajvi chi' ix yactancan jun lugar chi' eb'. Ayto sc'och eb' d'a Efrata, ix alji jun yune' ix Raquel. ¹⁷ Yic val ayoch ix d'a ilc'olal yuj yab'an syail, axo ix vetz'vajum ix alani: Mař ach xivoc, toxo ix alji junxo a vinac unin, xchi ix. ¹⁸ Palta ayic vanxo scham ix yuj jun unin chi', ix sayancan sb'i ix, Ben-oni ix sb'iejcani. Axo viřaj Jacob chi' jun, Benjamín^{35.18} ix yac' viř sb'iej.

¹⁹ Ata' ix chamcan ix Raquel chi'. Ix mucchajcan ix d'a sb'eal Efrata, aton jun lugar chi' scuch Belén ticnaic. ²⁰ Ix sb'oanq'ue liřan jun cimientto viřaj Jacob d'a yib'ař b'aj ix mucchaj snivanil ix chi', aton jun chi' sch'oxancan b'ajtil mucan ix.

²¹ Ix b'atřej viřaj Israel chi', ix sb'oan scampamento viř d'a yichařb'at Torre yic Edar. ²² Yacb'an cajan ec' eb' d'a jun lugar chi', axo viřaj Rubén, yuninal viřaj Israel chi' ix vay viř yed' ix Bilha, schab'il yetb'eyum viř smam chi'. Ix yab' viřaj Israel chi' tas ix sc'ulej viř yunin chi'.

A eb' yuninal viřaj Jacob

(1Cr 2.1-2)

Lajchavař eb' viř yuninal viřaj Jacob chi': ²³ A eb' viř yuninal viř yed' ix Lea: Aton viřaj Rubén, viř b'ab'el unin, viřaj Simeón, viřaj Leví, viřaj Judá, viřaj Isacar yed' viřaj Zabulón. ²⁴ Axo eb'

^{35.18} **35:18** Ben-oni, a d'a hebreo syalelc'ochi "vune' d'a scal in cusc'olal". Axo Benjamín syalelc'ochi "vuninal yic in vach' c'ab", mato "vuninal sch'oxanel vip".

viñ yuninal viñ yed' ix Raquel: Aton viñaj José yed' viñaj Benjamín. ²⁵ Axo eb' yuninal viñ yed' ix Bilha, ix scriada ix Raquel: Aton viñaj Dan yed' viñaj Neftalí. ²⁶ Axo pax eb' yuninal viñ yed' ix Zilpa, ix scriada ix Lea: Aton viñaj Gad yed' viñaj Aser. Aton eb' tic yuninal viñaj Jacob ix alji d'a Padán-aram.

Schamel viñaj Isaac

²⁷ Ix b'at viñaj Jacob yil viñ smam, aton viñaj Isaac, cajan d'a lum Mamre, d'a choñab' Arba, Hebrón pax sb'i. Ata' ec'nac viñaj Abraham yed' viñaj Isaac chi'. ²⁸ 180 ab'il sq'uinal viñaj Isaac chi' ayic ix cham viñ. ²⁹ Te ichamxo viñ, axo viñaj Esaú yed' viñaj Jacob, aton eb' viñ yuninal viñ, a eb' viñ ix mucancan viñ.

36

Aton stzolal eb' yuninal viñaj Esaú (1Cr 1.34-54)

¹ Aton yab'ixal yiñtilal viñaj Esaú, Edom pax sb'i. ² Ix yic'laj sb'a viñaj Esaú yed' eb' ix aj Canaán: Aton yed' ix Ada, yisil viñaj Elón hitita yed' pax ix Aholibama yisil viñaj Aná, yixchiquin viñaj Zibeón heveo. ³ Ix yic'anpax ix Basemat viñ, ix yisil viñaj Ismael. Ay jun viñ snulej ix Basemat chi' scuchan Nebaiot. ⁴ A yune' ix Ada yed' viñaj Esaú, aton viñaj Elifaz. Axo pax ix Basemat ix alji yune' ix, aton viñaj Reuel. ⁵ Axo pax ix Aholibama ix alji eb' yune' ix: Aton viñaj Jeús, viñaj Jaalam yed' viñaj Coré. Aton eb' yuninal viñaj Esaú tic ix aj d'a yol yic Canaán, ayic cajantoc' viñ ta'.

⁶ Ix lajvi chi', ix yic'anb'at eb' ix yetb'eyum viñaj Esaú chi' yed' eb' yuninal yed' masanil eb' cajanec' yed'oc. Ix b'at eb' d'a junxo lugar, yic tz'el viñ d'a stz'ey viñaj Jacob, viñ yuc'tac. Ix yic'anel masanil noc' smolb'etzal noc' viñ d'a Canaán chi'. ⁷ Yujto tzijtumxo tas ay d'a eb' viñ schavañil, yuj chi' max yal-laj junñej tz'aj eb' viñ, yujto max yab'laj lum luum b'aj sva noc' smolb'etzal noc' eb' viñ. ⁸ Yuj chi' ix b'at viñaj Esaú chi', ix b'at cajnaj viñ d'a tzalquixtac d'a yol yic Seir.

⁹ Aton tic yab'ixal eb' yiñtilal viñaj Esaú, aton eb' smam yicham eb' viñ edomita, eb' viñ ix cajnajec' d'a tzalquixtac d'a Seir. ¹⁰ Aton sb'i eb' yiñtilal viñaj Esaú: Viñaj Elifaz, yune' ix Ada, viñaj Reuel yune' ix Basemat. ¹¹ Aton eb' tic yuninal viñaj Elifaz: Viñaj Temán, viñaj Omar, viñaj Zefo, viñaj Gatam yed' viñaj Cenaz. ¹² Ay jun ix schab'il yetb'eyum viñaj Elifaz chi', Timna sb'i ix. Ix alji jun yune' ix, Amalec ix yac' ix sb'iej. Aton eb' tic yixchiquin ix Ada, ix yetb'eyum viñaj Esaú. ¹³ A eb' yuninal viñaj Reuel: Viñaj Nahat, viñaj Zera, viñaj Sama yed' viñaj Miza, aton eb' tic yixchiquin ix Basemat, junxo ix yetb'eyum viñaj Esaú. ¹⁴ Aholibama sb'i junxo ix yetb'eyum viñaj Esaú chi', axo eb' yune' ix aton viñaj Jesús, viñaj Jaalam yed' viñaj Coré. A ix Aholibama chi' yisil ix viñaj Aná, yixchiquin viñaj Zibeón. ¹⁵ A eb' yajalil choñab' ix el d'a scal yiñtilal viñaj Esaú, aton eb' tic: A eb' ix el d'a yiñtilal viñaj Elifaz, b'ab'el yuninal viñaj Esaú: Aton viñaj Temán, viñaj Omar, viñaj Zefo, viñaj Cenaz, ¹⁶ viñaj Coré, viñaj Gatam yed' viñaj Amalec. A juntzañ eb' viñ yajal tic ix el

d'a yiñtilal viñaj Elifaz d'a yol yic Edom. Masanil juntzañ eb' viñ tic, yixchiquin eb' viñ ix Ada. ¹⁷ A d'a scal eb' yuninal viñaj Reuel yuninal viñaj Esaú, a eb' ix och yajaliloc choñab': Aton viñaj Nahat, viñaj Zera, viñaj Sama yed' viñaj Miza. A eb' yajal tic ix el d'a yiñtilal viñaj Reuel d'a yol yic Edom. Masanil juntzañ eb' viñ tic, yixchiquin eb' viñ ix Basemat yetb'eyum viñaj Esaú. ¹⁸ A eb' yune' ix Aholibama yisil viñaj Aná, yetb'eyum viñaj Esaú, ix och yajaliloc choñab': Aton viñaj Jesús, viñaj Jaalam yed' viñaj Coré. ¹⁹ Masanil juntzañ eb' viñ yajal tic, yiñtilal eb' viñaj Esaú.

²⁰ A eb' yuninal viñaj Seir horeo, a eb' cajan d'a jun lugar chi' ayic manto c'och viñaj Esaú: Aton viñaj Lotán, viñaj Sobal, viñaj Zibeón, viñaj Aná, ²¹ viñaj Disón, viñaj Ezer yed' viñaj Disán. Aton eb' tic yajalil choñab' d'a scal eb' horeo, eb' yiñtilal Seir, d'a yol yic Edom. ²² Axo eb' yuninal viñaj Lotán, aton eb' tic: Viñaj Hori yed' viñaj Hemam. Timna sb'i ix yanab' viñaj Lotán chi'. ²³ A eb' yuninal viñaj Sobal, aton eb' tic: Viñaj Alván, viñaj Manahat, viñaj Ebal, viñaj Sefo yed' viñaj Onam. ²⁴ Eb' yuninal viñaj Zibeón, aton viñaj Aja yed' viñaj Aná. Ayic ix stañvan noc' sb'uru viñ smam viñaj Aná chi' d'a tz'inan luum, ix ilchaj jun sjaj a a' yuj viñ. ²⁵ Axo viñaj Aná chi', ay jun yuninal viñ scuchan Disón, ay pax jun ix yisil viñ scuchan Aholibama. ²⁶ A eb' yuninal viñaj Disón, aton eb' tic: Viñaj Hemdán, viñaj Esbán, viñaj Itrán yed' viñaj Querán. ²⁷ A eb' yuninal viñaj Ezer, aton eb' tic: Viñaj Bilhán, viñaj Zaaván yed' viñaj Acán. ²⁸ A eb' yuninal viñaj Disán, aton viñaj Uz yed' viñaj

Arán.

²⁹⁻³⁰ A eb' yajalil choñab' d'a scal eb' horeo d'a yol yic Seir, aton eb' tic: Viñaj Lotán, viñaj Sobal, viñaj Zibeón, viñaj Aná, viñaj Disón, viñaj Ezer yed' viñaj Disán.

³¹ Aton eb' viñ tic ix yac' yajalil d'a Edom, ayic mantalaj sreyal eb' israel. ³² A viñaj Bela, yuninal viñaj Beor aj Dinaba, ix yac' reyal viñ d'a Edom. ³³ Ayic ix cham viñ, ix ochcan viñaj Jobab yuninal viñaj Zera aj Bosra reyal sq'uexuloc viñ. ³⁴ Ayic ix cham viñaj Jobab chi', axo viñaj Husam aj Temán, ix ochcan reyal sq'uexuloc viñ. ³⁵ Ayic ix cham viñaj Husam chi', axo viñaj Hadad yuninal viñaj Bedad aj choñab' Avit ix ochcan reyal sq'uexuloc viñ. Aton viñ ix ac'an ganar eb' aj Madián d'a yol yic Moab. ³⁶ Ayic ix cham viñaj Hadad chi', axo viñaj Samla aj Masreca ix ochcan reyal sq'uexuloc viñ. ³⁷ Ayic ix cham viñaj Samla chi', axo viñaj Saúl aj choñab' Rehobot ix ochcan reyal sq'uexuloc viñ. A jun choñab' Rehobot chi', a d'a sti' a' nivan Éufrates ay. ³⁸ Ayic ix cham viñaj Saúl chi', axo viñaj Baal-hanán yuninal viñaj Acbor ix ochcan reyal sq'uexuloc viñ. ³⁹ Ayic ix cham viñaj Baal-hanán chi', axo viñaj Hadad aj Pau ix ochcan reyal sq'uexuloc viñ. Axo ix yetb'eyum viñaj Hadad chi', Mehetabel sb'i ix, yune' ix ix Matred, yixchiquin viñaj Mezaab.

⁴⁰⁻⁴³ Aton sb'i eb' yajalil choñab' ix el d'a yirñtilal viñaj Esaú tic: Viñaj Timna, viñaj Alva, viñaj Jetet, viñaj Aholibama, viñaj Ela, viñaj Pinón, viñaj Cenaz, viñaj Temán, viñaj Mibzar, viñaj Magdiel yed' viñaj Iram. Añejtona' a sb'i eb' ix och d'a junjun

lugar b'aj ix ec' eb'. A viñaj Esaú chi' Edom pax sb'i viñ, aton smam yicham eb' edomita.

37

¹ A viñaj Jacob ix canñej cajan viñ d'a Canaán b'aj ec'nac cajan smam. ² Aton yab'ixal viñaj Jacob tic.

Svayich viñaj José

A viñaj José yuninal viñaj Jacob, 17 ab'il sq'uinal viñ, tañvoj calnel syac' viñ yed' eb' viñ yuc'tac. A eb' viñ yuc'tac viñ chi', aton eb' viñ yune' ix Bilha yed' ix Zilpa, eb' ix chab'il yetb'eyum viñaj Jacob. A viñaj José chi' tz'ic'ancot ab'ix d'a viñ smam tato mañ vach'oc syutej sb'a eb' viñ yuc'tac viñ chi'.

³ Te xajan viñaj José chi' yuj viñ smam d'a yichañ juntzañxo eb' viñ yuc'tac chi', yujto yolxo yichamvinaquil ix alji viñ. Yuj chi' ix sb'o jun spichul viñ, tz'ib'iltac yilji. ⁴ A ix yilan juntzañxo eb' viñ yuc'tac viñ chi' to yelxo val te xajan viñaj José chi' yuj viñ smam chi', ix te chichon sc'ol eb' viñ d'a viñ, te chuc slolon eb' viñ d'a viñ.

⁵⁻⁸ Ay jun svayich viñaj José chi' ix ochi, ix yalan viñ d'a eb' viñ yuc'tac chi' icha tic:

—Ab'ec val in vayich. Ix in vayichej to van co jochvi trigo, junjun oñ qued' junjun manoja quico'. D'a jun rato chi' ix q'ue liñan ixim vico' yed' ixim eyic chi', axo ixim eyic chi' ix em ñojan ixim d'a spatic yichañ ixim vic chi', xchi viñ.

Ix tac'vi eb' viñ yuc'tac viñ chi' icha tic:

—¿Am syalelc'och jun tzal chi' to ol ach och co reyaloc? ¿A ach am ol ala' tas ol co c'ulej? xchi eb' viñ. Ix te cot yoval eb' viñ yuj svayich viñ ix yal chi'.

⁹ Ix lajvi chi' ix och junxo svayich viñaj José chi', ix yalanxi viñ d'a eb' viñ yuc'tac chi' icha tic:

—Ay val junxo in vayich ix ochi. A d'a jun in vayich chi' ix vila', to a c'u yed' q'uen uj yed' uxluche' c'anal ix em ñojan d'ayin, xchi viñ.

¹⁰ Ayic ix yalan svayich viñ chi' d'a viñ smam yed' d'a eb' viñ yuc'tac chi', ix cot yoval viñ smam viñ chi, ix yalan viñ d'a viñ icha tic:

—¿Tas syalelc'och jun a vayich chi? ¿Tom ol in em ñojan yed' ix a nun yed' eb' viñ uc'tac tic d'a ichañ? xchi viñ.

¹¹ Icha chi' ix aj sq'ue vaan schichonc'olal eb' viñ yuc'tac viñ chi' d'a spatic, palta axo viñ smam viñ chi', ix snaub'tañej val viñ tas val syalelc'och jun svayich viñ chi'.

Ix choñjib'at viñaj José yuj eb' viñ yuc'tac

¹² Ay jun c'ual ix b'at eb' viñ yuc'tac viñaj José chi' d'a Siquem say b'aj vach' sva noc' scalnel viñ smam eb' viñ chi'. ¹³ Ix lajvi chi', ix yalan viñaj Israel d'a viñaj José chi' icha tic:

—A ticnaic a eb' viñ uc'tac, a d'a Siquem ayec' eb' viñ tañvoj calnel, tzin nib'ej tzach b'at il eb' viñ, xchi viñ.

—Inye, ol in b'atoc, xchi viñaj José chi'.

¹⁴ —Vach' jun, ixic, yic vach' tzila' chajtil yaj eb' viñ yed' noc' calnel chi', tzul alan vab'i, xchi viñ smam viñ chi'.

D'a sch'olanil lum Hebrón ayec' viñaj José chi' ayic ix checjib'at viñ yuj viñ smam. Axo yic ix c'och viñ d'a yol yic Siquem, ¹⁵ ix ec'chaj viñ sayec' eb' viñ yuc'tac chi' ta'. Ay jun viñ vinac ix schalaj sb'a viñ yed'oc, ix sc'anb'an viñ vinac chi' icha tic:

—¿Tas tzec' a saya'? xchi viñ d'a viñaj José chi'.

16 —To tzin ec' in say eb' viñ vuc'tac. ¿Maj am ila' b'ajtil stañvej noc' calnel eb' viñ? xchi viñaj José chi'.

17 —Toxo ix b'at eb' viñ d'a tic. Ix vab' yalan eb' viñ: Vach' tzoñ b'at d'a Dotán, xchi eb' viñ ix vab'i, xchi viñ vinac chi'.

Ix b'atrñej viñaj José chi', ix ilchaj eb' viñ yuc'tac viñ chi' yuj d'a Dotán chi'. 18 Ayic ix yilanb'at viñ eb' viñ d'a najat, ayto val sc'och viñ d'a eb' viñ, ix slajtian sb'a eb' viñ tas syutej eb' viñ smilancham viñ. 19 Ix yalan eb' viñ icha tic:

—Ina sja viñ svayichani. 20 Co mileccham viñ, ol co julancanb'at viñ d'a yol junoc jul, ol calani to a am junoc noc' noc' chium anima ix chianb'at viñ. Ol quilan b'ian tas ol aj yelc'och juntzañ svayich viñ chi', xchi eb' viñ.

21 Ayic ix yab'an juntzañ lolonel chi' viñaj Rubén, ix snaan viñ tas vach' syutej scolanel viñaj José chi' d'a yol sc'ab' eb' viñ, ix yalan viñ icha tic:

—Maay, mañ co milecchamlaj viñ. 22 Mocab' och schamel viñ chi' co muloc. Añejto scaqu'em viñ d'a yol junoc yed'tal a' joyb'il d'a tz'inan lum tic. Mocab'a junoc oñ tz'och co c'ab' d'a viñ, xchi viñ.

Ix yal jun lolonel chi' viñaj Rubén chi', yujto snib'ej viñ scolcan viñaj José chi', yic vach' syac' meltzaj viñ viñ d'a viñ smam. 23 Axo ix c'och viñaj José b'aj ayec' eb' viñ yuc'tac chi', elañchamel ix tzac'jicot viñ yuj eb' viñ. Ix yic'anel spichul viñ eb' viñ ayochi, aton jun tz'ib'iltac yilji. 24 Ix lajvi chi' ix ac'jiem viñ yuj eb' d'a yol jun yed'tal a' jul yich, malaj a a' d'a yool. 25 Ix lajvi chi' ix em c'ojan eb' viñ vael.

Yacb'an chi' jun, ix yilan eb' viñ scot jun riilañ eb' viñ ismaelita ix cot d'a Galaad. A perfume, bálamo yed' mirra ayoch yib'añ scamello eb' viñ, sb'at eb' viñ schoñ d'a Egipto. ²⁶ Ix yalan viñaj Judá d'a eb' yuc'tac chi' icha tic:

—¿Tas scac' ganar sco milancham viñ cuc'tac tic, sco c'ub'aneli to maj quila' b'aj ix cham viñ? ²⁷ Vach' ama to sco choñb'at viñ d'a eb' viñ ismaelita van sja tic. Mocab' co milcham viñ yujto cuc'tac co b'a yed' viñ, xchi viñ.

Ix schaan sc'ol eb' viñ chi' tas ix yal viñaj Judá chi'.

²⁸ Axo yic ix ec' eb' viñ aj Madián chi', elañchamel ix ic'chajq'ueta viñaj José d'a yol jun jul chi', ix schoñanb'at viñ eb' viñ d'a eb' viñ choñvajum chi'. 20 siclo plata ix yac' eb' viñ d'a eb' viñ stojoloc. Icha chi' ix aj yic'chajb'at viñaj José chi' d'a Egipto.

²⁹ Ayic ix jax viñaj Rubén chi', ix b'at viñ yil d'a sti' jun jul chi', mañxalaj viñaj José chi' ayeq'ui. Ix sñic'chitanb'at sjaj spichul viñ yuj scusc'olal. ³⁰ Ix b'at lemnaj viñ d'a eb' viñ yuc'tac chi', ix yalan viñ icha tic:

—Mañxo ayoquem viñ cuc'tac d'a jun jul chi'. ¿Tas vach' tzin c'ulej ticnaic? xchi viñ.

³¹ A d'a jun rato chi', ix smilancham jun noc' yune' chiva eb' viñ. Ix yic'anelta schiq'uil noc' eb' viñ, ix sb'oñanoch eb' viñ d'a spichul viñaj José chi'. ³² Ix yac'anb'at jun pichul chi' eb' viñ d'a viñ smam, ix yalanb'at eb' viñ icha tic: Ix ilchaj jun pichul tic cuuj, ilnab'i talaj a spichul viñ uninal, xchib'at eb' viñ.

³³ Ayic ix yilan viñaj Jacob, to aton spichul viñaj José, ix yalan viñ icha tic: Ay... aton val spichul viñ vuninal tic. Ay am val junoc noc' schi'an anima ix tzilchitanb'at viñ, ix schianb'at vuninal, xchi viñ. ³⁴ Ix lajvi chi', ix sñic'chitanel spichul viñ, ix yac'anoch jun pichul viñ yic cusc'olal. Te nivan tiempo ix oc' viñ yuj viñ yunin chi'. ³⁵ Masanil eb' yuninal viñ yed' eb' ix yisil viñ, ix yac'lej eb' yac'an snivanil sc'ol viñ, palta max yal-laj sc'ol viñ tz'ac'ji snivanil sc'ool. Tz'oc'ñej viñ yuj viñ yuninal chi'. Ix yalan viñ icha tic: Ol te cusñej val in c'ool yuj viñ vuninal masanto ol in b'at b'aj ayec' viñ d'a scal eb' chamnac, xchi viñ.

³⁶ Axo eb' viñ aj Madián chi', ayic ix c'och eb' viñ d'a Egipto chi', ix schoñanxib'at viñaj José chi' eb' viñ d'a viñaj Potifar, yajal eb' stañvan viñ rey d'a Egipto chi'.

38

Viñaj Judá yed' ix Tamar

¹ A d'a jun tiempoal chi', a viñaj Judá ix spojel sb'a viñ d'a eb' yuc'tac, ix b'at cajnaj viñ d'a slac'anil jun viñ vinac scuchan Hira, aj choñab' Adulam. ² Ata' ix yiloch ix yisil jun viñ aj Canaán scuchan Súa viñ, ix yic'lan sb'a viñ yed' ix. ³ Ix scuchanoch yune' ix. Ayic ix alji yune' ix chi', Er ix sb'iej. ⁴ Ix lajvi chi' ix scuchanxioch yune' ix. Ayic ix alji yune' ix chi', Onán ix yac' ix sb'iej. ⁵ Ix scuchanoch junxo yune' ix. Ayic ix alji, Sela ix yac' ix sb'iej. A d'a Quezib ayec' viñaj Judá chi' ayic ix alji viñ unin chi'.

⁶ Axo yic ix quelemax viñaj Er b'ab'el unin chi', ix sayji yetb'eyum viñ yuj viñaj Judá chi', ix yic'an ix Tamar viñ. ⁷ Te chuc ix yutej sb'a viñaj Er chi' d'a yichañ Jehová, yuj chi' ix cham viñ yuuj. ⁸ Ix lajvi chi' ix yalan viñaj Judá d'a viñaj Onán icha tic:

—Ic'laj a b'a yed' ix yetb'eyum viñ uc'tac chamnac, tza c'anab'ajej co ley, ichato yiñtilal viñ uc'tac chi' ol elcan uuj yed' ix, xchi viñaj Judá chi'.

⁹ Palta yojtac viñaj Onán chi' to a unin ol aljoc chi', mañ yicoc viñ ol aj yed' ix smu' chi', yuj chi' juntac el svay viñ yed' ix, axo yiñatil viñ syac'canem viñ d'a sat luum yic max och ix yab'ixal, yic vach' max elcanlaj yiñtilal viñ yuc'tac viñ chi' snaani. ¹⁰ A tas ix sc'ulej viñ chi', chuc d'a sat Jehová, yuj chi' ix cham viñ. ¹¹ Ix lajvi chi', ix yalan viñaj Judá d'a ix yalib' chi' icha tic:

—A ticnaic vach' tzach paxcan yed' a mam a nun. Malaj junocxo vinac vach' tzic'a'. Ato yic ol c'och sq'uinal viñaj Sela vuninal, ichato chi' ol yal ic'an a b'a yed' viñ, xchi viñaj Judá chi'.

Toñej ix yal viñ icha chi', q'uinaloc schampax viñaj Sela chi' snaan viñ, icha ix aj scham chavañ eb' viñ yuc'tac. Icha chi' ix aj sb'at ix Tamar yic scajnaj ix yed' smam snun.

¹² Pecatax chi' ix cham ix yetb'eyum viñaj Judá chi', ix yisil viñaj Súa. Ix lajvi yec'b'at scusc'olal viñ, ix b'at viñ d'a choñab' Timnat b'aj van sjoxchajel xil noc' scalnel, axo jun viñ yamigo viñ scuchan Hira ix b'at yuc'levoc. ¹³ Axo yic ix yab'an specal ix Tamar to van sb'at viñaj Judá d'a Timnat yil sjoxchajel noc' scalnel, ¹⁴ d'a elañchamel ix yiq'uel spichul ix, aton c'apac syac'och eb' ix

chamnac yetb'eyum. Ix yac'anoch jun smusil sat ix, yic vach' malaj mach snaaneli tato a ix. Ix em c'ojan ix d'a stiel choñab' b'aj sc'och sb'eal choñab' Enaim, d'a sb'eal Timnat chi'. Ix sc'ulej jun tic ix, yujto ix nachajel yuj ix to a viñaj Sela ix q'uib'el viñ, palta maxto yic'laj sb'a viñ yed' ix.

¹⁵ Ayic ix yilanb'at ix viñaj Judá chi', ix snaan viñ to ajmul ix jun ix chi', yujto musab'il sat ix. ¹⁶ Ix el viñaj Judá chi' d'a yol b'e, ix b'at viñ yilb'at ix. Mañ yojtacoc viñ tato a ix yalib' viñ. Ix yalan viñ d'a ix icha tic:

—¿Max am yal a c'ool tzin vay ed'oc? xchi viñ.

—Tato syal in c'ool ¿tas junoc tzac' d'ayin? xchi ix.

¹⁷ —Ol vac'cot junoc yune' a chiva, xchi viñ d'a ix.

—Tzam yala', añej tato ay junoc tas tzac'can d'ayin ticnaic. Ayic sjavi noc' in yune' chiva chi', svac'anxi meltzaj d'ayach, xchi ix.

¹⁸ —¿Tas pax tza nib'ej svac'can d'ayach? xchi viñaj Judá chi'.

—Ac'can a sello yed' sch'añal yed' a c'ococh ed'nac, xchi ix.

—Syala', canocab'i, xchi viñ. Ix lajvi chi' ix vay viñ yed' ix, ix scuchancanoch yune' ix. ¹⁹ Ix lajvi chi', ix b'at ix, ix yic'anel smusil sat ix chi', ix yac'anxioch sc'apac ix syac'och eb' ix chamnac yetb'eyum.

²⁰ Ayic ix c'och viñaj Judá b'aj ayec' noc' scalnel chi', ix schecancot viñ yamigo viñ, aton viñ aj Adulam, ix b'at yac'ancan noc' yune' chiva chi' viñ d'a ix ix chi' yic syic'paxta tas aycan chi' d'a ix yuj viñaj Judá chi' yalani, palta majxo ilchajlaj ix yuj

viñ schecab' vin chi'. ²¹ Ix sc'anb'anec' viñ d'a eb' aj choñab' chi' icha tic:

—¿B'ajtil ay jun ix ajmul ix d'a tic, jun ix tz'emrñej c'ojan d'a sti' sb'eal Enaim tic? xchi viñ checab' chi'.

—Malaj junoc ix ajmul ix d'a tic, xchi eb' viñ.

²² Ix lajvi chi' ix meltzajxi viñ d'a viñaj Judá chi', ix yalan viñ:

—Majxo ilchajlaj ix vuuj, ix yal eb' viñ ayec' chi' ta' to malaj junoc ix ajmul ix b'aj ay eb' chi', xchi viñ.

²³ Ix tac'vi viñaj Judá icha tic:

—Canocab' ix yed' juntzañ chi', yic vach' max el co q'uixvelal. Ix in c'anab'ajej, ix vac'anb'at noc' yune' chiva, añej to majxo ilchaj ix uuuj, xchi viñ.

²⁴ Yoxil xom ujal chi', ix b'at alchaj d'a viñaj Judá icha tic:

—A ix Tamar, ix alib', ay am mach ix sc'umej ix, yuj chi' yab'ixxo ix ticnaic, xchi eb' viñ d'a viñ.

Ix yalan viñ:

—Iq'uequel ix d'a stiel choñab' yic tze ñusantz'a ix, xchi viñ.

²⁵ Ayic van yic'jielta ix yuj eb' viñ, ix yac'anb'at schecab' ix d'a viñaj Judá chi', ix yalan icha tic: A viñ ay yic juntzañ svac'b'at tic, aton viñ ay yic unin ved'nac tic. B'eyc'olej mach ay yic jun sello yed' sch'añal tic yed' jun c'ococh tic, xchib'at ix d'a viñ. ²⁶ Ayic ix yilanoch viñaj Judá to yic masanil juntzañ chi' viñ, ix yalan viñ icha tic: A ix ix chi' vach' tas ix sc'ulej ix. A in chuc tas ix in c'ulej. Ay in mul. Maj vac'laj yic' sb'a ix yed' viñ vuninal aj Sela, xchi viñ. Yuj chi' maj ñusjitz'alaj ix. Majxo vaylaj viñ yed' ix junelxo.

27 Axo ix b'o sc'ol ix Tamar chi', tiox eb' unin ix alji chi'. 28 Ayic van yalji eb' unin chi', ayic ix elul sc'ab' jun b'ab'el, ix spixanoch jab' chac ch'al ix vetz'vajum d'a sjaj sc'ab' jun unin chi', ix yalan ix: Aton jun b'ab'el tic, xchi ix. 29 Palta ix yic'anxioch sc'ab' jun nene' chi', axo junxo yuc'tac chi' ix alji sb'ab'elal, yuj chi' Fares^{38.29} ix sb'iej yuj ix vetz'vajum chi'. Ix yalan ix: ¿Tas yuj ix a b'ab'laj equejelta a b'a? xchi ix. 30 Ix lajvi chi' ix alji viñ nene' ayoch añ chac ch'al chi' d'a sjaj sc'ab', Zara^{38.30} ix sb'iej yuj ix.

39

Yab'ixal viñaj José'R'yed' ix yetb'eyum viñaj Potifar

1 Ayic ix c'och viñaj José yuj eb' viñ ismaelita d'a Egipto chi', ay jun viñ scuch Potifar ix mananel viñ. A jun viñ chi', nivan yopisio viñ d'a viñ sreyal Egipto, yajal yaj viñ d'a eb' soldado stañvan viñ rey chi'. 2 A Jehová ayoch yed' viñaj José chi', te vach'ñej yajec' viñ d'a spat viñ spatrón chi'. 3 Ix nachajel yuj viñ spatrón viñ chi' to ay val och Jehová yed' viñ, vach'ñej tz'elc'och viñ d'a smasanil. 4 Yuj chi', te vach'ñej viñaj José d'a yichañ viñ spatrón chi'. Ix yac'och viñ viñ stañvumaloc spat yed' masanil tastac ay d'ay. 5 Yictax ix yac'anoch viñ viñaj Potifar chí' stañvumaloc spat chi', ix yac' svach'c'olal Jehová d'a yib'añ viñaj Potifar chi' yed' masanil tas ay d'a viñ. Yujñej viñaj José chi' ix q'uechaañ svach'c'olal d'a spat viñ yed' d'a

38.29 **38:29** Fares, a d'a hebreo syalelc'ochi “pojum b'e”.

38.30 **38:30** Zara, a d'a hebreo syalelc'ochi “chacchac”.

najateli. ⁶ Ix canñej viñaj José chi' stañvumaloc smasanil, yuj chi' mañxalaj tas ix sna' viñaj Potifar chi', palta añej tas tz'aj sb'o svael viñ syila'.

Te vach' yilji viñaj José chi', te vach' pax snivanil viñ smasanil. ⁷ Ix ec' jab'oc tiempoal, axo ix yetb'eyum viñaj Potifar chi', ix te can sgana ix d'a viñaj José chi'. Ix yalan ix d'a viñ icha tic:

—Octom val syal a c'ool tzach vay ved'oc, xchi ix.

⁸ Te maj schalaj sc'ol viñaj José tas ix yal ix chi'. Ix yalan viñ icha tic:

—Maay, ojtac ach tic to ix in yac'och viñ etb'eyum stañvumaloc masanil stastac d'a tic. Ina mañxo jab'oc tas sna' viñ yuj masanil stastac yacb'an ay in eq'ui. ⁹ Malaj junocxo mach nivan yelc'och d'a vichañ d'a jun pat tic. Masanil tastac ayoch d'a yol in c'ab', añej d'ayach a ach tic, max yal-laj vac'anoch in c'ab', yujto yetb'eyum ach viñ in patrón, ¿tom ol yal in c'ulan jun nivan chucal, yic tz'och in mul d'a sat Dios? xchi viñ.

¹⁰ Ix ochñej ijan ix stevioch d'a viñ. Junjun c'u syal ix to svay viñ yed' ix, palta junelñej max ochlaj d'a sc'ol viñ svay yed' ix, max yalpaxlaj sc'ol viñ sc'och b'aj ayec' ix. ¹¹ Ay jun c'u ix och viñaj José chi' d'a yol pat yic smunlaji, malaj junocxo mach ayeq'ui, añej ix. ¹² Axo ta' ix och tzuctzuc ix d'a spichul viñ, ix yalan ix icha tic:

—Vayañ ved'oc, xchi ix.

Axo ix yab'an jun chi' viñ, ix spich'anel sb'a viñ d'a yol sc'ab' ix. Ix elta lemnaj viñ d'a ti pat, axo spichul viñ ix can d'a yol sc'ab' ix. ¹³ Ayic ix yilan ix to ix el lemnaj viñ, ix can spichul viñ d'a yol sc'ab'

ix, ¹⁴ix el yav ix, ix yavtancot eb' munlajvum ix d'a slac'anil pat chi', ix yalan ix:

—Ilec val jun viñ hebreo ix yic'cot viñ vetb'eyum tic. A viñ tic, snib'ej viñ tzin yixtej. Ix ochul lemnaj viñ d'a yol pat tic, snib'ej viñ svay ved'oc, palta chaañ ix el vav. ¹⁵Ayic ix yab'an viñ yel vav chi', ix el lemnaj viñ, axoñej spichul viñ ix cani, xchi ix.

¹⁶Ix sic'ancan jun spichul viñ chi' ix masanto ix jax viñ spatrón viñ chi' d'a spat. ¹⁷Ix yalan ix icha ix aj yalan d'a sb'ab'elal chi':

—A viñ hebreo ix ic'cot checab'oc tic, ix ochul viñ d'a yol in cuarto, sgana viñ ix vay ved'oc. ¹⁸Palta te chaañ ix el vav, yuj chi' ix el lemnaj viñ, axoñej spichul viñ ix yactejcan d'a tic. ¹⁹Icha val chi' ix in yutej jun viñ a checab' tic, xchi ix. Axo viñ spatrón viñaj José chi', ix te cot yoval viñ sic'lab'il ayic ix yab'an viñ tas ix yal ix yetb'eyum chi'. ²⁰Ix schecan yamjoc viñaj José chi' viñ, ix yalan viñ to tz'och viñ d'a preso b'aj ayoch juntzañ eb' viñ d'a preso yuj viñ rey. ²¹Palta ayñejoch Jehová yed' viñaj José chi', ix sch'oxñej svach'c'olal d'a viñ. Yuj chi' te vach' ix elc'och viñ d'a yol sat viñ tañvum preso chi'. ²²Axo viñ tañvum preso chi' ix ac'anoch viñ stañvumaloc eb' yetpresovumal chi'. Ix ac'jipaxoch viñ yilumaloc tastac ix sb'o eb' d'a preso chi'. ²³A viñ stañvumal preso chi', mañxalaj tas sna viñ, masanil tas aycanoch d'a yol sc'ab' viñaj José chi' yuj viñ. Yujto ayñejoch Jehová yed' viñ, yuj chi' vach'ñej ix elc'och smasanil.

40

Ix yal viñaj José tas syalelc'och chab' vayich

¹ Ix lajvi chi', ay chavañ vinac ix och preso: A jun viñ, yajal yaj viñ d'a eb' viñ tz'ac'an svino viñ rey, axo junxo viñ, yajal yaj viñ d'a eb' viñ b'oum pan sva viñ rey chi'. Ay smul eb' viñ ix och d'a viñ rey chi'. ² Yuj chi' ix cot yoval viñ d'a eb' viñ. ³ Ix yalan viñ rey to tz'ac'jioch eb' viñ d'a preso d'a spat viñ yajal d'a eb' soldado stañvan viñ, aton ta' aypaxoch viñaj José d'a preso. ⁴ Añeja' d'a yol sc'ab' viñaj José chi' ix can eb' viñ chavañ smunlajvum viñ rey chi' yuj viñ yajal preso chi' yic a viñ tz'ac'an servil eb' viñ. Ix can eb' viñ jun tiempoal d'a preso chi'.

⁵ Axo d'a jun ac'val ix och svayich eb' viñ chavañ chi', junjun vayich chi' ay syalelc'ochi. ⁶ Axo ix sacb'i ix c'och viñaj José yil eb' viñ. Ix yilan viñ to te ayoch eb' viñ d'a ilc'olal. ⁷ Ix sc'anb'an viñ d'a eb' viñ:

—¿Tas yuj te cuseltac yilji e sat? xchi viñ d'a eb' viñ.

⁸—Ay val co vayich ix och d'a jun ac'val tic, palta malaj mach d'a tic tz'alan d'ayoñ tas syalelc'ochi, xchi eb' viñ.

—¿Tom mañoc Dios syal yalani tas syalelc'och vayich? Alec d'ayin tas ix e vayichej chi', xchi viñaj José chi'.

⁹ Yuj chi' a viñ yajal yaj d'a eb' viñ tz'ac'an svino viñ rey, ix och ijan viñ yalan svayich chi' d'a viñaj José icha tic:

—A d'a in vayich, ix vil jun te' uva, ¹⁰ ay oxe' sc'ab' te'. Ix vil sq'ueta svol, ix yac'an xumaquil, axo xumaquil chi', ix och b'uyan sat, te q'uiñxo. ¹¹ A ix vilani to yamb'ilq'ue scopa viñ rey vuuj, ix vic'ancot sat te' uva chi', ix in pitz'anem yal d'a yol

scopa viñ rey chi', ix vac'anoch d'a yol sc'ab' viñ, xchi viñ.

¹² Ix yalan viñaj José d'a viñ icha tic:

—Ichaton tic syalelc'och a vayich chi': A oxe' sc'ab' te' uva ix il chi', oxe' c'ual syala'. ¹³ Ayic chab'ej ticnaic ol sb'eyc'olej a mul viñ rey chi'. Ol lajvoc chi' ol ach yac'anxioch viñ d'a a munlajel, ol ac'xi scopa viñ chi' icha d'a yalañtaxo. ¹⁴ Ayic ol elc'och jun sval tic, tzin a naancot d'a viñ rey chi', yic vach' tzin elpax d'a yol preso tic. Oc'ocab' a c'ol d'ayin. ¹⁵ A in tic ichato elc'ab'il in cot d'a scal eb' viñ hebreo. Mañ in mojoc ay in och d'a preso tic, yujto malaj jab'oc tas chuc ix in c'ulej, xchi viñaj José chi'.

¹⁶ Ayic ix yab'an viñ yajalil eb' viñ sb'oan ixim pan to a viñaj José vach' ix aj yalanel svayich viñ chi' viñ, ix yalanpax viñ icha tic:

—A in tic ix in vayichej to ayq'ue oxe' mooch ixim pan d'a in jolom. ¹⁷ A d'a yol jun yune' mooch d'a jun yoxil ayq'ue d'a in jolom chi', tzijtum macañil ixim pan ayem d'a yool yic sva viñ rey, palta axo noc' much ix javi ix stzoc'anq'ueta ixim noc' d'a yol te' mooch chi', xchi viñ.

¹⁸ Ix yalanxi viñaj José d'a viñ icha tic:

—A tas syalelc'och a vayich chi', aton tic: A oxe' mooch chi' sch'oxcot oxe' c'ual. ¹⁹ Yuj chi' yic chab'ej ticnaic, ol sb'eyc'olej viñ rey tas yaj a mul. Slajvi chi' ol schecan viñ ic'chajel a jolom, a a nivanil ol ac'jocq'ue d'a schon jun te te', axo noc' ostoc ol ja schib'at a nivanil chi', xchi viñaj José chi' d'a viñ.

²⁰ Schab'jial val yalan svayich eb' viñ chavañ chi' viñaj José chi', ix yac'an sq'uiñal yab'ilal viñ

rey. Ix yavtancot viñ masanil eb' viñ nivac vinac ayoch yajalil yed'oc. D'a yichañ eb' viñ nivac yajal chi' ix checji ic'chajelta eb' viñ chavañ ayoch d'a preso chi'. ²¹ A viñ tz'ac'an svino viñ rey, ix ac'chajxioch viñ d'a smunlajel. ²² Axo viñ yajal yaj d'a eb' sb'oan ixim pan, ix yal viñ rey to smiljicham viñ icha val ix aj yalan viñaj José. ²³ Palta majxo nachajcot viñaj José yuj viñ tz'ac'an svino viñ rey chi'.

41

Yalnac viñaj José'R'tas syalelc'och svayich viñ rey

¹ Axo yic toxo ix ec'b'at chab' ab'il, ay jun ac'val ix och svayich viñ rey. Ix yil viñ to liñanec' viñ d'a sti' a' nivan Nilo. ² A d'a yol a' chi', ix q'ueul ucvañ noc' vacax te vach', te b'aq'uech, sva noc' d'a sti' a' chi'. ³ Ix lajvi chi' ix q'ueul ucvañxo noc' vacax te chuclaj yilji, te b'ac, ix b'at noc' d'a slac'anil noc' b'aq'uech chi'. ⁴ Ix och ijan noc' b'ac chi' schianb'at noc' b'aq'uech chi'. Ix lajvi chi', ix el svayañ viñ rey chi'.

⁵ Ix vayxib'at viñ. Axo ix yilan viñ to ay jun pitañ ixim trigo ix q'uib'i, uque' val ix aj sjolom ixim, te vach', b'ud'an val yuj sat. ⁶ Ix yilanpax viñ d'a spat-ictac ixim b'ab'el chi', ix elpaxcot uquexo jolom trigo te malaj sat, nab'a pach'uch'tac, malaj jab'oc svach'il. ⁷ A uque' jolom trigo te pach'uch'tac chi', a' ix c'uxanb'at ixim uque' te ay sat chi'.

Axo yic ix el svayañ viñ rey chi', ix nachajel yuj viñ to van svayichan viñ. ⁸ Axo ix sacb'i, te tacnaquel sc'ol viñ yuj svayich chi'. Ix schecan viñ avtajcot masanil eb' syal snaan el lolonel d'a

Egipto yed' eb' te yojtac yalani. Ix och ijan viñ rey chi' yalan svayich chi' d'a eb', palta malaj junoc eb' syal yalani tas syalelc'och svayich viñ chi'. ⁹ Yuj chi' axo viñ yajal yaj d'a eb' tz'ac'an svino viñ rey chi' ix alan d'a viñ icha tic:

—Ato val ticnaic sja d'a in c'ool to ay jun in paltail ix vac'ochi. ¹⁰ Ayic ix cot oval d'ayin yed' viñ yajal eb' b'oum pan, ix ori ac'och d'a yol sc'ab' viñ yajal eb' tzach tañvani, ix ori ochcan d'a preso. ¹¹ Ay jun ac'val ix och co vayich co chavañil, junjun co vayich chi' ay syalelc'ochi. ¹² Ata' ayec' jun viñ quelem hebreo, schecab'ejnac viñ yajal eb' viñ tzach tañvan chi'. Ix calan co vayich chi' d'a viñ. Te vach' ix yutej viñ yalan tas syalelc'och co vayich chi'. ¹³ Icha val ix aj yalan viñ chi', icha chi' ix aj yelc'ochi. Ina ix in ochxi d'a in munlajel, axo junxo viñ ved'nac chi, ix ac'jiq'ue d'uñan snivanil viñ, xchi viñ yac'umal svino viñ rey chi'.

¹⁴ Ix lajvi yab'an jun ab'ix viñ rey chi', ix schecan viñ ic'jielta viñaj José d'a yol preso. Elañchamel ix b'at ic'chajelta viñ, ix yac'an joxchajel sb'a viñ, ix sq'uexanel spichul viñ, ix b'at viñ d'a yichañ viñ rey chi'. ¹⁵ Ix yalan viñ rey chi' d'a viñ icha tic:

—Ay val jun in vayich. Malaj junoc eb' viñ ay d'a tic snachajel yuuj tas syalelc'ochi. Ix vab' specal tob' snachajel uuj tas syalelc'och vayich, xchi viñ rey chi' d'a viñ.

¹⁶ —A jun chi' mañ yoloc vic snachajel vuuj, palta a Dios ol alanoc tas tz'elc'och a vayich chi' yic tz'och a vach'iloc, xchi viñaj José chi'.

¹⁷ Ix och ijan viñ rey yalan svayich d'a viñaj José chi' icha tic:

—A ix vilani to liñan in ec' d'a sti' a' Nilo. ¹⁸ D'a yol a' chi' ix q'ueul ucvañ noc' vacax te vach', te b'aq'uech. Ix vaec' noc' d'a stitac a' chi'. ¹⁹ Ix lajvi chi' ix q'uepaxul ucvañxo noc' te b'ac, chuclaj yilji noc'. Manta b'aj svil junoc vacax chuclaj yilji icha noc' chi' d'a Egipto tic. ²⁰ A ucvañ noc' b'ac chi', a noc' ix chianb'at ucvañ noc' b'aq'uech b'ab'el ix q'ueul chi'. ²¹ Ayic ix lajviel noc' b'aq'uech schianb'at noc' b'ac chi', añeja' b'ac ix ajcan noc', maj b'aq'uechb'occlaj jab'oc noc'.

Ix lajvi chi', ix el in vayañ. ²² Ix cotxi in vayañ, ix in vayichanxi. Ix vilani, ay jun pitañ ixim trigo uque' val sjolom ix yac'a', te b'ud'an yuj sat. ²³ Ix lajvi chi' ix elpaxul uquexo sjolom, palta toñej pach'uch'tac, malaj sat. ²⁴ Axo ixim chi' ix c'uxanb'at ixim vach' ay sat chi'. Ix val in vayich tic d'a eb' viñ snachajel yuj yalani, palta malaj val junoc eb' viñ syal snachajel yuj tas syalelc'ochi, xchi viñ rey chi' d'a viñ.

²⁵ Ix yalan viñaj José chi' icha tic:

—Mamin rey, a chab' a vayich chi', junñej tas syalelc'ochi. A Dios ix ac'an a vayichej tas nab'il yuuj. ²⁶ A val syalelc'och noc' ucvañ vacax b'aq'uech chi', uque' ab'il sch'oxo'. Añeja' uque' sjolom ixim trigo te vach' chi', añejtona' chi' syala'. ²⁷ A pax ucvañ noc' vacax te b'ac, chuclaj yilji ix q'ueul chi', añeja' uque' ab'il pax sch'oxo'. Añeja' ixim jolom trigo te pach'uch'tac, malaj jab'oc sat, uque' ab'il vejel syalelc'ochi. ²⁸ A tas ix val d'ayach tic, ichaton chi' syalelc'och a vayich chi'. A Dios ix ac'an a vayichej tas nab'ilxo yuuj. ²⁹ Ol ja uque' ab'il, te vach' ol aj sat avb'en d'a Egipto tic. ³⁰ Ol lajvoc chi', ol ja uque' ab'il vejel. Ayic chi' mañxa

mach ol naancot jantac sat avb'en ix yac' sobre d'a Egipto tic ayic yec'nac uque' d'a yalañitaxo, yujto a vejel chi' ol ixtancanb'at jun choñab' tic. ³¹ Te nivan vejel ol yutej sb'a. Mañxalaj b'aj ol checlaj jab'ocxo tas ix yac' sobre d'a jun tiempoal vach' ix ec' chi'. ³² Chael val ix aj yoch a vayich chi' yic vach' snachajel uj sic'lab'il to nab'ilxo yuj Dios to ol elc'och d'a elañichamel.

³³ Yuj chi, vach' tato tza say junoc vinac te jelan, te ay spensar. Tzac'anoch viñ yajalil d'a yol nación tic. ³⁴ Tza sayanpax jayvañocxo eb' viñ ol och yajalil, sb'at eb' viñ d'a masanil yol nación yic tz'ec' eb' viñ smol chab' almul d'a junjun quintal avb'en tz'el d'a sat luum chi' d'a junjun ab'il, masanto slajvi uque' ab'il ol ste aq'uej sat avb'en chi'. ³⁵ Masanil jantac syac' sobre smolb'an eb' viñ chi', syac'can eb' viñ d'a yol a c'ab', sic'chajcanb'at d'a junjun choñab' d'a yol yic Egipto tic, yic vach' ay tas sva eb' anima. ³⁶ Masanil tas ol sic'chajcanb'at chi', a' ol sva eb' anima ayic ol ja uque' ab'il vejel chi', yic vach' max ixtaxel jun choñab' tic yuj vejel, xchi viñaj José chi'.

Ix och viñaj José yajalil d'a Egipto

³⁷ A jun ix yal viñaj José chi', ix scha sc'ol viñ rey yed' masanil eb' ayoch yajalil yed'oc. ³⁸ Ix yalan viñ rey chi' d'a eb' icha tic:

—Ma chequel tato ay b'aj ol chax junocxo vinac cuuj to ayoch Yespíritu Dios yed'oc icha val jun viñ tic, xchi viñ rey chi'.

³⁹ Ix yalan viñ d'a viñaj José chi' icha tic:

—Malaj mach jelan, malaj mach ay spensar icha ach tic, yujto a Dios tz'ac'an ojtaquejel masanil

juntzari tic. ⁴⁰ A ach ol ach ochcan yajalil d'a in despacho tic. Masanil anima ol c'anab'ajan tas ol ala'. A inxoñej nivan velc'och d'a ichañ, yujto rey in. ⁴¹ A in tzach vac'och gobernadoral d'a masanil yol yic Egipto tic, xchi viñ.

⁴² Ayic ix yalan jun lolonel chi' viñ, ix yic'anel scolc'ab' viñ ayoch d'a sc'ab' b'aj ayoch sello, ix yac'anoch viñ d'a sc'ab' viñaj José chi'. Ix schecan viñ rey chi' ac'jioch spichul viñaj José chi' to a lino te vach'. Tz'ac'jioch junoc cadena nab'a oro d'a sjaj viñ. ⁴³ Ix checchajq'ue viñ d'a yol carruaje, aton jun schab'il yic viñ rey chi', ix schecan viñ to schecjiel eb' anima d'a yol b'e ayic tz'ec' viñaj José chi'. Icha chi' ix aj yochcan viñaj José chi' gobernadoral yed' yilumaloc masanil choñab' Egipto chi'.

⁴⁴ Ix lajvi chi' ix yalan viñ rey d'a viñaj José chi' icha tic:

—A in tic rey in, palta malaj junoc mach syal yalan d'a yol choñab' tic, tato mañoc ach tzala', xchi viñ.

⁴⁵⁻⁴⁶ Zafnat-panea ix yac' viñ rey sb'iej viñaj José chi', ix yac'an viñ rey chi' yic'laj sb'a viñ yed' ix Asenat, yisil jun viñ Potifera sb'i, sacerdote yaj viñ d'a yol choñab' On. 30 ab'il sq'uinal viñaj José chi' ayic ix ic'jib'at viñ d'a yichañ viñ rey chi'.

Ix lajvi chi', ix elta viñaj José chi' d'a yichañ viñ rey chi', ix b'at viñ d'a yol masanil choñab' d'a yol yic Egipto chi'. ⁴⁷ A d'a uque' ab'il, mañ jantacoc sat masanil avb'en ix yac'a'. ⁴⁸ Masanil ixim trigo ix yac' sobre d'a uque' ab'il chi', ix sic'chajb'at ixim d'a junjun choñab' yuj viñaj José chi'. ⁴⁹ Icha yarenail sti' a' mar, icha val chi' yilji ixim trigo ix

molchaj yuj viñ. Te nivanxo ixim trigo chi', yuj chi' majxo echtajlaj ixim, maxtzac yal-laj sb'ischaji.

⁵⁰ Ayic manto el yich jun nivan vejel chi', charaño xuninal viñaj José yed' ix Asenat chi'. ⁵¹ A viñ b'ab'el unin, Manasés^{41.51} ix yac' viñ sb'iej, ix yalan viñ: A Dios ix ac'an sat d'a in c'ol masanil syaelal ix ec'b'at d'a vib'añ yed' in cusc'olal yuj eb' ayto vuj in b'a yed'oc, xchi viñ. ⁵² Axo jun viñ schab'il unin, Efraín^{41.52} ix yac' viñ sb'iej, ix yalan viñ: A Dios ix ac'an svach'c'olal d'ayin d'a jun lugar b'aj ix vab' syaelal tic, xchi viñ.

⁵³ Ix lajvi yec' uque' ab'il ayic mañ jantacoc svach'il ix aj sat avb'en d'a Egipto, ⁵⁴ ix schaanel yich uque' ab'il vejel chi', icha ix aj yalan viñaj José. Ix japax nivan vejel d'a yol masanil nación d'a slac'anil chi'. Axo d'a masanil yol smach'en Egipto ay tas sva eb' anima. ⁵⁵ Axo yic ix em vejel chi', tzijtum eb' aj Egipto chi' sc'och d'a viñ rey c'anb'oj trigo. Syalan viñ rey chi' d'a eb': Ixiquec d'a viñaj José. Masanil tas syal viñ a tze c'anab'ajej, xchi viñ d'a eb'.

⁵⁶ Masanil yol yic Egipto chi' ayem vejel, yuj chi' ix jacvi masanil yed'tal b'aj sic'an ixim trigo yuj viñaj José chi', ix choñji ixim d'a eb' aj Egipto chi'. ⁵⁷ Masanil juntzaño nación ix ja manoj trigo d'a viñ yujto masanil b'aj ay vejel, mañxalaj tas sva eb' anima.

42

41.51 **41:51** A Manasés, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel "a tz'ac'an b'at satc'olal". 41.52 **41:52** Efraín, a d'a hebreo lajan yalji yed' jun lolonel "syac' syaxilal".

Ix c'och eb' yuc'tac viñaj José d'a Egipto

¹ A viñaj Jacob cajan viñ d'a Canaán, ix yab' specal viñ to te ay ixim trigo d'a Egipto. Yuj chi' ix yal viñ d'a eb' viñ yuninal icha tic: ¿Tas tze c'ulej, toñej tzeyil-lajoch e b'a? ² Ix vab' specal to te ay ixim trigo d'a Egipto. Ixiquec e man tas sco va yic vach' max oñ cham yuj vejel, xchi viñ.

³ Yuj chi', ix b'at lajuñvañ yuc'tac viñaj José manoj trigo d'a Egipto chi'. ⁴ Axo viñaj Benjamín, yuc'tac viñaj José chi', maj chajib'atlay viñ yuj viñaj Jacob chi', yujto ix sna' viñ: Ay talaj tas tz'ic'an viñ vuninal tic, xchi viñ. ⁵ Tzijtun juntzañxo eb' viñ manum trigo ix b'at yed' eb' viñ yuninal viñaj Israel chi', yujto d'a masanil yol yic Canaán chi', ix te em vejel.

⁶ A viñaj José yajal yaj d'a yol yic Egipto chi', a viñ tz'ac'anelta ixim trigo d'a eb' manvajum sc'och chi'. Ayic ix c'och eb' yuc'tac viñ chi' d'a yichañ, ix em ñojjab' eb' viñ d'a sat luum. ⁷ D'a jun rato chi, ix yiloch eb' yuc'tac viñaj José chi', palta axo ix yutej sb'a viñ ichato mañ yojtacoc viñ, ov ix yutej viñ slolon d'a eb' viñ:

—¿B'ajtil ix ex cot a ex tic? xchi viñ.

—Aj Canaán oñ, to tzoñ javi manoj trigo, xchi eb' viñ.

⁸ Vach'chom a viñaj José chi' yojtac viñ to yuc'tac sb'a viñ yed' eb' viñ, axo pax eb' viñ jun, maj nachajel-laj yuj eb' viñ. ⁹ Ichato chi' ix snaancot viñaj José tas ix svayichej d'a yib'añ eb' viñ d'a yalañtaxo. Ix yalan viñ:

—A ex tic toñej tzul oñ eyileli, toñej tzex javi eyila' tato ay b'aj syal yochul eb' ajc'ol d'a yol jun choñab' tic, xchi viñ.

¹⁰ —Maay mamin, a oñ a checab' oñ tic, manoj trigoñej tzoñ javi. ¹¹ A oñ tic junñej co mam, cuc'tacñej co b'a, vach'ñej co pensar, malaj b'aj toñej tzec' quileli, xchi eb' viñ.

¹² —Val yel a ex tic toñej tzex ja eyilb'ati ta secojtac tz'ochul eb' ajc'ol d'a tic, xchi viñ.

¹³ Ix tac'vi eb' viñ icha tic:

—Maay mamin, a oñ a checab' oñ tic, lajchavañ oñ, cuc'tacñej co b'a, junñej co mam, cajan oñ d'a Canaán. A viñ cuc'tac tzac'an unin, aycan viñ yed' viñ co mam chi', ay junxo viñ, mañxo ayoc ec'laj viñ, xchi eb'.

¹⁴ —Val yel svala', a ex tic toñej tzex ja eyileli tas yaj d'a tic. ¹⁵ Ol to yal sb'a tas ol aj jun tic: Tzin loc sb'i viñ rey to mañ ol ex actajeloc tato mañ ol eyic'cot viñ eyuc'tac tzac'an unin chi'. ¹⁶ A ticnaic tzex b'at junoc ex eyic' viñ, a exxo tic ol ex canñej preso d'a tic, yic vach' squila' tato yel tzeyala'. Tato toñej tzeyala', toxo ix in loc sb'i viñ rey to toñej tzul oñ eyileli, xchi viñaj José chi.

¹⁷⁻¹⁸ Ix och eb' viñ preso yuj viñ. Ato d'a schab'jial chi' ix yalan viñaj José chi' d'a eb' viñ icha tic:

—A in tic tzin xiv d'a Dios. Tato tze c'anab'ajej jun tas sval tic, tzex colchajcani. ¹⁹ Tato yel vach' ex, junxoñej ex tzex can d'a yol preso tic, tzex b'at e masanil d'a e choñab' chi', tzeyic'anb'at ixim trigo sva eb' ix eyetb'eyum yed' eyuninal van scham yuj vejel chi'. ²⁰ Slajvi chi', tzeyic'ancot viñ eyuc'tac tzac'an unin chi'. Ichato chi' ol vilani tato yel tzeyala', mañ ol ex chamlaj, xchi viñaj José chi'.

Ichocab' ta', xchi eb' viñ. ²¹ Ix yalan eb' viñ d'ay junjun icha tic:

—A yuj tas cutejnac viñ cuc'tac, yuj chi' sja jun yaelal tic d'a quib'añ. Val yel te chuc cutejnac co b'a d'a viñ, mañ co chanacoc cab'i ayic stevinac viñ d'ayoñ to tz'oc' co c'ol d'a viñ, vach'chom quilnac to te cusnac viñ, xchi eb' viñ.

²² Ix yalanpax viñaj Rubén d'a eb' viñ yuc'tac chi' icha tic:

—Valnac d'ayex to max eyutej e b'a d'a viñ icha chi', palta mañ e chanacoc eyab'i tas valnac chi'. A ticnaic, tic val scot d'a quib'añ yuj schamel viñ, xchi viñ.

²³ Maj nachajel yuj eb' viñ tato van yab'an viñaj José tas syal eb' viñ chi', yujto d'a sti' eb' aj Egipto slolon viñ, añej to ay junoc mach tz'alaneli tas syal viñ. ²⁴ Ix el viñaj José chi' d'a stz'ey eb' viñ, ix och ijan viñ yoq'ui. Ix jax viñ, ix lolonxi viñ yed' eb' viñ. Ix yic'anel viñaj Simeón viñ, d'a yichañ eb' viñ ix tzec'chajcan viñ. ²⁵ Ix lajvi chi', ix yalan viñaj José chi' to tz'ac'ji b'ud'joc scoxtal eb' viñ, ix ac'jiem q'uen stumin eb' viñ d'a yol sti' scoxtal chi', ix ac'jib'at svael eb' viñ yic yol sb'e. Icha chi' ix sc'ulej viñ yed' eb' viñ. ²⁶ Ix lajvi chi', ix yac'anoch yicatz noc' sb'uru eb' viñ, ix paxta eb' viñ b'ian.

²⁷ Axo ix c'och eb' viñ b'aj ol vayoc, ix sjacan scoxtal junoc eb' viñ yic syic'anq'ueta chab'oc strigo noc' sb'uru viñ chi' yalani. Axo ix yilan viñ to ayem q'uen tumin d'a yol sti' scoxtal, q'uen ix yac'lab'ej eb' viñ smanan ixim strigo chi'. ²⁸ Ix yalan viñ d'a eb' viñ yuc'tac chi' icha tic:

—Ilecnab'i, ix ac'jixi meltzaj q'uen in tumin. Ay val em q'uen d'a yol sti' in coxtal tic, xchi viñ.

Masanil eb' viñ ix ib'xiq'ue yuj xivelal, ix yalan eb' viñ icha tic:

—¿Tas yuj icha tic tzoñ yutej Dios? xchi eb' viñ.

²⁹ Axo yic ix jax eb' viñ d'a yol yic Canaán chi', ix yalan eb' viñ d'a viñ smam tastac ix ec' d'a yib'añ. Ix yalan eb' viñ icha tic:

³⁰ —A viñ ayoch yajalil d'a jun choñab' chi', te ov ix yutej viñ slolon d'ayoñ. Ix yalan viñ to toñej oñ xid' quilelta tas yaj schoñab' chi'. ³¹ Ix calani to vach' oñ, mañ chucoc co pensar tzoñ eq'ui, malaj b'aj toñej tzec' quilel tas yaj eb'. ³² Ix calani to lajchavañ co b'eyi, junñej co mam, jun viñ cuc'tac mañxo ayoquec'laj, axo viñ tzac'an unin, aycan viñ yed' viñ co mam d'a Canaán, xco chi d'a viñ. ³³ Ix lajvi chi', ix yalan viñ icha tic: Tato yel vach' ex, canocab' junoc viñ eyuc'tac d'a tic, tzeyic'anb'at jab'oc ixim trigo d'a eb' ix eyetb'eyum yed' d'a eyuninal van scham yuj vejel chi'. ³⁴ Slajvi chi', tzeyic'ancot junxo viñ eyuc'tac tzac'an unin chi' vil d'a tic. Ichato chi' ol vojta-caneli to mañ chucoc e pensar syal chi'. Masanto sjavi junxo viñ eyuc'tac tzac'an unin chi', ol in jacanelta viñ eyuc'tac ix can d'a preso tic, yic icha chi' libre ex e b'eyeq'ui, xchi viñ, xchi eb' viñ.

³⁵ Axo ix sjacan scoxtal eb' viñ chi', ix yilan eb' viñ to ayem junjun yunetac mucuc tumin yol sti' coxtal chi', aton q'uen tumin chi' ix yac'lab'ej eb' viñ smanan ixim trigo. Ix ac'chajxi meltzaj q'ueen. Ix te xiv chaañ eb' viñ, ix te xivpax viñ smam eb' viñ chi'. ³⁶ Ix lajvi chi' ix yalan viñ d'a eb' viñ icha tic:

—Te chuc tzeyutej e b'a d'ayin. Mañxo junoc vuninal scan eyuuj. Viñaj José, mañxo ayoquec'laj viñ, viñaj Simeón, ix can viñ d'a preso, e gana

tzeyic'paxb'at viñaj Benjamín. A mach tz'ab'an syail, a in toni, xchi viñ.

³⁷ Ix yalan viñaj Rubén d'a viñ smam chi' icha tic:

—Mañ ach xiv mamin. Ac'b'at viñ cuc'tac tzac'an unin tic qued'oc. A in svac' in b'a yuj viñ, tato mañxo ol jax viñ vuuj, vach'chom tza mac'cham chavañ vuninal tic yuj viñ, xchi viñ.

³⁸ Ix tac'vi viñaj Jacob chi' icha tic:

—Mañ ol b'atlaj viñ vuninal tic eyed'oc, axoñej viñ ayec' ved'oc. Ina viñ yuc'tac viñ, chamnaxo viñ, talaj ay tas tz'ic'anpax junxo viñ tic d'a yol b'e, tic a ex val tzeyac'och e mul yic tzin cham yuj cuselal, xchi viñaj Jacob chi'.

43

Ix ic'jib'at viñaj Benjamín d'a Egipto

¹ Te ov yac'an vejel d'a yol schoñab' eb' viñ. ² Ix lajviel ixim trigo xid' yic' eb' viñ chi' svaan viñaj Jacob yed' yuninal, ix yalanxi viñ d'a eb' viñ icha tic:

—Ixiquecxi d'a Egipto, b'at manec jab'ocxo tas sco va'a, xchi viñ.

³ Ix yalan viñaj Judá icha tic:

—Te jichan ix yutej viñ schoñan ixim trigo chi' yalani: Tato max eyic'cot viñ eyuc'tac tzac'an unin chi', mañxo ol eyil in sat d'a tic, xchi viñ. ⁴ Yuj val chi', tato sb'at viñ cuc'tac tic qued'oc, tzoñ b'at manoj trigo chi'. ⁵ Tato max a chab'at viñ qued' jun, mañxo ol oñ b'atlaj, icha ix aj yalan viñ choñum trigo chi': Tato max eyic'cot viñ eyuc'tac tzac'an unin chi', mañxo ex javoclay d'a vichañ, xchi viñ.

⁶ Ix yalan viñaj Israel chi' icha tic:

—¿Tas yuj ix eyal d'a jun viñ chi' to ay junocxo eyuc'tac? Tzin eyac' val och d'a ilc'olal, xchi viñ.

⁷ Ix tac'vi eb' viñ icha tic:

—Ix sc'anb'ej viñ tastac caji, mach ayon' yin'tilal. Ix sc'anb'apax viñ tato aytoec' co mam, tato aytopax cuc'tac. Yuj chi' ix cal d'a viñ to aytoec' co mam, aytopax junxo cuc'tac. ¿Toc'val cojtac tato ol yal viñ to squic'b'at viñ cuc'tac tic? xchi eb' viñ.

⁸ Ix yalanxi viñaj Judá d'a viñ smam chi':

—Tato max yal a c'ol tzoñ cham yuj vejel co masanil, chab'at viñ cuc'tac tic qued'oc. A in tzin tec'b'ej in b'a in tañvan viñ, tato icha chi', tic tzoñ b'at d'a elañchamel. ⁹ A in tzin tec'b'ej in b'a tato ay tas tz'ic'an viñ, tato mañxo ol ja viñ vuuj, te chuc ol in can d'a a sat. ¹⁰ Tato maj ec' co tiempo d'a tic, toxo ix cac' chaeloc naic, xchi viñ.

¹¹ Ix tac'vi viñ smam eb' viñ chi' icha tic:

—Tato mañxa tas vach' scutej, yic'ocab' icha tzeyal chi', ixiquec. Iq'uecb'at jab'oc e silab' d'a viñ. A juntzañ tas vach' sq'uib' d'a tic, a' tzeyic'b'ati: Aton bálsamo, noc' yalchab', perfume, mirra, te' nueces yed' te' almendras.

¹² Iq'uecb'at e tumin yic tze manan ixim trigo chi', tzeyic'anxib'at q'uen tumin ix yac' meltzaj eb' viñ d'ayex d'a sti' e coxtal chi', tecan toñej ix sat sc'ol eb' viñ, yuj chi' ayem q'ueen. ¹³ Iq'uecb'at viñ eyuc'tac tic, tzex b'atxi eyil viñ yajal chi'. ¹⁴ A Dios Syal Yuj Smasanil, a' ol och d'a spensar viñ yic ol actajel viñ eyuc'tac aj Simeón. Vach' ol aj smeltzajcot viñaj Benjamín tic eyed'oc. A inxo tic, tato tzin can mañ uninal, in canocab'i, ¿tasto val ol vutej? xchi viñ smam eb' viñ chi'.

¹⁵ Ix lajvi chi', ix yac'anem silab' eb' viñ chi' d'a yol scoxtal yed' q'uen tumin. Ix yic'anb'at viñaj Benjamín eb' viñ, ix b'atxi eb' viñ d'a Egipto chi'. Axo yic ix c'och eb' viñ d'a yichañ viñaj José, ¹⁶ ix yilan viñ to ajun viñaj Benjamín chi'. Ix yalan viñ d'a viñ yilumal spat icha tic:

—Ic'b'at juntzañ eb' viñ tic d'a in pat, tzac'an miljoccham junoc noc' vacax, yic sb'o junoc vael, to ol va eb' viñ ved'oc d'a chimc'ualil tic, xchi viñaj José chi'.

¹⁷ Ix lajvi chi', ix ic'jib'at eb' viñ yuj viñ ilum pat chi', ix sc'anab'ajan viñ tas ix yal viñaj José chi'. ¹⁸ Ix te xiv chaañ eb' viñ yujto ix ic'chajb'at eb' viñ d'a spat viñ, ix yal-lan yab' eb' viñ icha tic:

—Chuc tas sna viñ d'a quib'añ. Tecan yuj q'uen tumin ix yac' meltzaj eb' viñ d'ayoñ, yuj chi' tzoñ ic'chajcot d'a tic. Tecan ol oñ yac'och viñ schecab'oc yed' noc' co chej tic, xchi eb' viñ.

¹⁹ Yuj chi', ayic ix c'och eb' viñ d'a spuertail pat chi', ix och tean eb' viñ d'a viñ yilumal te' chi'. ²⁰ Ix yalan eb' viñ icha tic:

—Mamin, ina a oñ tic, ix oñ ulec' manoj trigo junel, ²¹ axo yic ix oñ meltzaji, ix oñ vay d'a yol b'e. Ayic ix co jacan co coxtal, ix quilani tz'acan yajem q'uen tumin d'a sti' co coxtal chi', aton q'uen ix co c'ana' ayic ix co manan ixim co trigo. Ix quic'anxi meltzaj q'uen tumin chi' ticnaic, tz'acan ol cutej cac'anxi q'uen d'ayach. ²² Mañ cojtacoc mach ix ac'anem q'uen d'a yol sti' co coxtal chi'. Ch'oc ix quic'paxcot q'uen stojol ixim ol co man chi' ticnaic, xchi eb' viñ.

²³ Ix yalan viñ chi' icha tic:

—Mañ eyac' pensar yuj jun chi'. Mañ ex xivoc. A sDiosal e mam yed' ex paxi, a ix ac'anem q'uen d'a sti' e coxtal chi'. A in ix in cha q'uen tumin ix eyac' stojoloc ixim e trigo ix eyic' chi', xchi viñ d'a eb' viñ.

Ix lajvi chi', ix ic'jielta viñaj Simeón d'a yol preso yuj viñ yilumal chi', ix elul viñ b'aj ayec' eb' yuc'tac chi'. ²⁴ Ix ic'chajb'at eb' viñ smasanil yuj viñ d'a spat viñaj José chi', ix yac'an a a' viñ yic sb'iquel yoc eb' viñ, ix ac'jipax yañ schej eb' viñ. ²⁵ Ix lajvi chi', ix yic'anq'ueta silab' eb' viñ d'a yol scoxtal ol yac' d'a viñaj José ayic ol c'och viñ d'a chimc'ualil chi', yujto yojtacxo eb' viñ to ol va eb' viñ yed' viñ.

²⁶ Axo ix c'och viñaj José chi', ix yac'an silab' eb' viñ chi' d'a viñ, ix em ñojjab' eb' viñ d'a sat lum d'a yichañ viñ. ²⁷ Ix lajvi chi' ix sc'anb'an viñ d'a eb' viñ tato vach'ñej sc'ol eb' viñ, ix yalan viñ:

—¿Janic' sc'ol viñ e mam, viñ te ichamxo ix eyal d'ayin? ¿Pitzan tom viñ? xchi viñ d'a eb' viñ.

²⁸ Ix em ñojan eb' viñ, ix yalan eb' viñ:

—A viñ co mam chi', aytoec' viñ, vach'to sc'ol viñ, xchi eb' viñ.

²⁹ Axo ix yilanoch viñaj Benjamín viñ, aton viñ junñej snun viñ yed'oc, ix yalan viñ:

—¿A am viñ eyuc'tac tzac'an unin ix eyal tic d'ayin? xchi viñ.

—Aton viñ, xchi eb' viñ.

—Yac'ocab' svach'c'olal Dios d'a ib'añ, xchi viñ d'a viñaj Benjamín chi'.

³⁰ Ix lajvi yalan jun chi' viñ, ix te sat val sc'ol viñ yilan viñ yuc'tac chi'. Ix och pitz'an d'a spixan viñ, ijan val ix oc' viñ. Elañchamel ix b'at lemnaj viñ d'a yol scuarto yic sb'at oc' ta'. ³¹ Axo yic ix ec'b'at

scusc'olal viñ chi', ix sb'icanel sat viñ, ix elta viñ, ix yalan viñ d'a eb' schecab': Iq'uequelta co vael chi' chinaic, xchi viñ.

³² Jun smexa viñaj José chi' sch'ocojil. Ch'oc junxo mexa b'aj ix och eb' viñ yuc'tac viñ chi', ch'oc pax junxo mexa b'aj sva eb' viñ aj Egipto chi', aton eb' svataxon yed' viñaj José chi', yujto a eb' viñ aj Egipto chi' ay yovalil tato junñej sva eb' viñ yed' eb' viñ hebreo chi'. ³³ A eb' viñ yuc'tac viñaj José chi', d'a stzolal ix aj yac'jiem c'ojan eb' viñ yuj viñ schecab' viñaj José chi', ato syala' jantac sq'uinal junjun eb' viñ, yujto icha chi' ix aj yalan viñaj José chi'. Viñ b'ab'el masanto viñ tzac'an unin. Toxoñej ste sat sc'ol eb' viñ yil-lanoch sb'a. ³⁴ A vael ay d'a smexa viñaj José chi', a' ix ac'ji d'a eb' viñ. Axo pax d'a viñaj Benjamín chi', oye'to macañ ec'b'al yic viñ ix ac'ji d'a yichañ yic juntzañxo eb' viñ chi'. Ichato chi' ix va eb' viñ, ix yuc'an vino eb' viñ d'a tzalajc'olal.

44

A scopa viñaj José

¹ Ix lajvi chi', ix yalan viñaj José d'a viñ yilumal spat:

—Ac' b'ud'joc scoxtal eb' viñ tic d'a ixim trigo, yalñej jantac syal yic'anb'at eb' viñ. Tzac'anpaxem q'uen tumin d'a yol sti' scoxtal junjun eb' viñ, aton q'uen b'aj sman ixim trigo chi' eb' viñ. ² Tzac'anpaxem q'uen in copa plata yed' q'uen tumin d'a yol sti' scoxtal viñ tzac'an unin, xchi viñ. Ix sc'anab'ajan viñ tas ix yal viñaj José chi'. ³ Ayic ix ja copnaj yoc c'u d'a q'uiñib'alil, ix chaji meltzaj eb' viñ yed' noc' schej d'a schoñab'.

⁴ Quenanto val sb'at eb' viñ, ix yalan viñaj José d'a viñ yilumal spat chi' icha tic:

—Ixíc tzac'an yuj eb' viñ chi'. Ayic syamchaj eb' viñ uuj, tzalani: ¿Tas yuj a svach'c'olal viñ in patrón, chucxo tzeyutej e pactzitancani? ¿Tas yuj ix eyelq'uejcot scopa viñ, aton jun nab'a plata, ⁵ jun scopa viñ b'aj syuc' svino, sc'ananpax viñ yic snaanel junoc lolonel? Te chuc ix eyutej e b'a a ex tic, xa chi d'a eb' viñ, xchi viñaj José chi'.

⁶ Ix b'at viñ yilumal spat viñaj José chi' b'ian. Axo yic ix yamchaj eb' viñ yuj viñ, ix yalan viñ d'a eb' viñ icha ix aj yalan viñaj José chi'. ⁷ Ix tac'vi eb' viñ d'a viñ:

—Mamin, ¿tas yuj icha chi' tzutej alan d'ayoriñ? ¿Tom malaj co pensar, yuj chi' ol quelq'uejcot junoc tasi? ⁸ Ina ato d'a Canaán cajan oriñ. D'a sb'ab'el, a q'uen tumin ix checlaj d'a sti' co coxtal, ix quic'xicot q'ueen. ¿Tom ato val junoc plata ma oro yic viñ a patrón chi' ol quelq'uejcot d'a spat? ⁹ A junoc oriñ b'aj scheclajelta q'uen copa chi' d'a yol scoxtal, vach' tato smiljichamoc, a oriño co masanil, tzoñ ochcan a checab'oc, xchi eb' viñ.

¹⁰ Ix tac'vi viñ icha tic:

—Yic'ocab' icha tzeyal chi', palta añej viñ b'aj ol ilchajelta jun copa chi' vuuj, a viñ chi' ol ochcan in checab'oc. A exxo tic, e masanil libre ex, xchi viñ.

¹¹ D'a elañchamel ix yaq'uem scoxtal eb' viñ chi' smasanil, ix stijan sti' eb' viñ. ¹² Ix sayan yil masanil yoltac coxtal chi' viñ. D'a stzolal ix say yil viñ, ix sb'ab'laj sayej yil yic viñ b'ab'el vinac viñ masanto d'a viñ tzac'an unin. Axo d'a yol yic viñ tzac'an unin chi' ix q'ueta q'uen copa chi', aton viñaj Benjamín. ¹³ Ix och ijan eb' viñ sñic'chitan

spichul yuj scusc'olal. Ix yac'anxioch yicatz noc' sb'uru eb' viñ chi', ix meltzajxi eb' viñ d'a spatic. ¹⁴ Ayto ec' viñaj José chi' d'a spat, ix c'och viñaj Judá yed' eb' yuc'tac chi', ix em ñojan eb' viñ d'a sat luum d'a yichañ viñ. ¹⁵ Ix yalan viñ d'a eb' viñ icha tic:

—¿Tas yuj icha chi' tzeyutej e b'a? ¿Tom mañ eyojtacoc to a junoc vinac ay yopisio icha in tic, syal snachajel junoc tas yuuj? xchi viñ. ¹⁶ Ix tac'vi viñaj Judá icha tic:

—Mamin, ¿tasto val ol aj co tac'vi d'ayach? ¿Tasto ol cutoc quilanoch co b'a tato vach' oñ calani? Ay co mul d'a yichañ co Mam Dios, tic ayoñ ec' d'a ichañ. Syal tzoñ och a checab'oc yed' viñ b'aj ix ilchajelta q'uen copa chi', xchi viñ.

¹⁷ Ix yalanxi viñaj José chi' icha tic:

—Maay, añej viñ b'aj ix ilchajelta q'uen in copa chi', añej viñ scan in checab'oc. A exxo tic, meltzajañec d'a junc'olal b'aj ay viñ e mam, xchi viñ.

Ix tevi viñaj Judá yuj viñaj Benjamín

¹⁸ Ix snitz val b'at sb'a viñaj Judá d'a stz'ey viñaj José chi', ix yalan viñ:

—Mamin, tzoc el val d'a a c'ool svalan d'ayach tas in pensar. Tzin tevi d'ayach, mocab' cot oval d'ayin, vach'chom icha ach viñ rey. ¹⁹ A ach val ix a c'anb'ej d'ayoñ tato aytoec' viñ co mam a oñ tic, tato aytopax junocxo cuc'tac. ²⁰ Yuj chi', ix calan d'ayach to aytoec' viñ co mam, añejto te icham vinacxo viñ. A junxo viñ cuc'tac tzac'an unin, d'a yicham vinaquilxo viñ co mam chi' ix alji viñ. Axo junxo viñ junñej snun viñ yed'oc, chamnacxo viñ, yuj chi' te xajan viñ yuj viñ co mam chi', yujto

axoñej viñ. ²¹ A ach ix ala' to squic'cot viñ, yic tzojtaquejel viñ. ²² Ix calan d'ayach to max yal sc'ol viñ co mam chi' tz'elta viñ d'a stz'ey, yujto ijanxo scham viñ yuj cusc'olal yalani tato tz'el viñ d'a stz'ey viñ. ²³ Palta ix alpax d'ayoñ tato max quic'cot viñ, maxtzac yal co jax d'a ichañ alani.

²⁴ Ayic ix oñ c'och d'a co pat chi', ix calan d'a viñ co mam chi' tas ix aj alan d'ayoñ. ²⁵ Axo viñ ix alan d'ayoñ to tzoñ cotxi manoj trigo. ²⁶ Ix calan d'a viñ icha tic: Max oñ b'atlaj tato max quic'b'at viñ cuc'tac tzac'an unin tic, yujto tato max b'at viñ qued'oc, maxtzac yal-laj co c'och d'a yichañ viñ yajal chi', xco chi. ²⁷ Ix yalan viñ co mam chi' d'ayoñ: Eyojtac to chavaññej vuninal ix vil yed' ix vetb'eyum chamnac. ²⁸ Jun viñ junelñej b'atnaccani, mañxa b'aj ix vil sat viñ, ay am val junoc noc' noc' chium anima chi'annach'at viñ. ²⁹ Tato tzeyic'xib'at junxo viñ tic, tato ay pax tas tz'ic'an viñ, eyuj am val tzin cham yuj cusc'olal, xchi viñ d'ayoñ.

³⁰ Yuj chi', icha val to sq'uinal viñ co mam chi' yajoch viñ vuc'tac tic. Tato mañxo ol meltzaj viñ qued'oc ³¹ ol cham viñ co mam yuj cusc'olal, a oñ tic tz'och co mul. ³² A in ix in tec'b'ej in b'a yuj viñ d'a viñ in mam chi', ix valani: Tato mañxo ol jax viñ vuuj, te chuc tzin can d'a yol a sat d'a junelñej, xin chi d'a viñ in mam chi'. ³³ Yuj val chi' tzin tevi d'ayach, tato syala', a in tzin can sq'uexuloc viñ vuc'tac tic a checab'oc. Yuj chi' tzactejel viñ, spax viñ yed' eb' viñ vuc'tac tic. ³⁴ Tato maay jun, ¿tasto val ol aj in b'at vil viñ in mam chi', tato mañoc jun viñ ved'oc? Mañ jab'oc syal in c'ol svil scusc'olal

viñ in mam tato icha chi' tzuji, xchi viñaj Judá chi'.

45

Ix sch'oxelta sb'a viñaj José d'a eb' viñ yuc'tac

¹ Majxo techaj yuj viñaj José chi', ijanxo tz'oc'q'ue viñ d'a yichañ masanil eb' viñ smunlajvum, yuj chi' te chaañ ix yal viñ: Elañec d'a tic, xchi viñ. Yuj chi' mañxo junoc eb' viñ munlajvum chi' ix can ta, ix yalan viñ d'a eb' viñ yuc'tac chi' to yuc'tac sb'a viñ yed' eb' viñ.

² Ichato chi', ix oc'val viñ sic'lab'il. Masanil eb' viñ aj Egipto ix ab'ani. Ix c'och specal jun chi' d'a spalacio viñ rey. ³ Ix yalan viñaj José chi' d'a eb' viñ yuc'tac chi' icha tic:

—A in ton tic José in, cuc'tac co b'a. ¿Yel am val to pitzanto viñ co mam chi'? xchi viñ.

Ix te xiv chaañ eb' yuc'tac viñ chi' d'a yichañ. Majxo yal-laj slolon eb' viñ yuj xivelal. ⁴ Ix yalan viñaj José chi':

—Sval d'ayex ticnaic, nitzeccot e b'a d'a in tz'ey tic, xchi viñ. Axo yic ix snitzanb'at sb'a eb' viñ, ix yalan viñ d'a eb' viñ icha tic:

—A in ton José in, vuc'tac in b'a eyed'oc. A in ton tic e choñnac in cot d'a eb' viñ ismaelita choñvajum d'a Egipto tic. ⁵ Palta mocab' chab'ax e c'ool, mocab' cot eyoval d'ayex junjun ex yuj b'aj in e choñnaccot chi'. Spensar Dios yaj jun chi' yic tzin b'ab'lajcot d'a eyichañ, yic tziytum anima scolchaji, yuj chi' icha chi' ix aji. ⁶ Schab'ilto ab'il yel yich vejel d'a yolyib'añq'uinal tic. Oye'to ab'il ol yac'a, mañ ol yac' sat aval iñat, vach'chom ay mach ol avanoc, palta malaj jab'oc sat ol yac'a'.

⁷ B'ab'el ix in checjicot yuj Dios yic ol ex in colcan

d'a jun nivan vejel tic, yic vach' max satel eyirñtilal d'a yolyib'añq'uinal tic. ⁸Yuj chi' a Dios checannac in cot d'a jun lugar tic, mañoquexlaj eyac'nac in coti. A Dios ix in ac'anochi yic svac' sna viñ rey, yic tzin ochpax yajalil d'a masanil tas ay d'a spat viñ yed' d'a masanil yol yic Egipto tic. ⁹A ticnaic pilec eyip, ixic alec d'a viñ co mam chi' icha tic: Icha tic ix aj yalan viñaj José uninal: A Dios ix in ac'anoch yajalil d'a yol yic Egipto tic, yuj chi' cotañ d'a elañchamel, yic tzul in ilan d'a tic. ¹⁰A d'a lum Gosén ol ach cajnajoc yic vach' d'a in lac'anil ol ach aj yed' masanil eb' uninal, eb' iachiquin yed' noc' a molb'etzal noc' yed' masanil tastac ay d'ayach. ¹¹Ol vac'an a vael yed' masanil eb' viñ vuc'tac yed' masanil eb' ayec' ed'oc, yujto oye'to ab'il ol yac' jun vejel tic. Yuj chi' mañ ol ach och meb'ail yed' masanil eb' ayec' ed'oc, xchi viñ, xe chi d'a viñ co mam chi'. ¹²Testigo yaj viñ vuc'tac aj Benjamín tic yed' ex pax tic, to a in val sval jun lolonel tic. ¹³Alec d'a viñ co mam chi' to a in tic te nivan velc'och d'a yol yic Egipto tic. Tzeyalan d'a viñ yuj masanil tastac ix eyil d'a tic. Yuj chi' ixiquec eyic'cot viñ co mam chi' d'a elañchamel, xchi viñaj José chi'.

¹⁴Ix lajvi chi', ix b'at lac'naj viñaj José chi' d'a viñaj Benjamín chi', ix och ijan viñ yoq'ui. Añejtona' ix oc'pax viñaj Benjamín chi'. ¹⁵Ix lajvi chi', ix stz'ub'anelta sti' eb' viñ yuc'tac viñ chi' smasanil. Ayic lac'lac' och viñ d'a eb' viñ, ix och ijan viñ yoq'ui. Ix lajvi juntzañ chi', ix stec'b'an sb'a eb' viñ slolon yed' viñ.

¹⁶Ix c'och specal d'a spalacio viñ rey to yuc'tac sb'a viñaj José yed' eb' viñ ix c'och chi'. Ix te tzalaj viñ rey chi' yed' masanil eb' ayoch d'a yopisio yed'

viñ d'a spalacio chi' ayic ix yab'an eb'. ¹⁷ Ix yalan viñ rey d'a viñaj José chi' icha tic:

—Al d'a eb' viñ uc'tac chi', yac'ocab'och yicatz noc' schej eb' viñ yic smeltzaj eb' viñ d'a Canaán chi'. ¹⁸ Syic'ancot yetb'eyum eb' viñ yed' eb' yuninal yed' viñ a mam chi' d'ayin. A lum luum te vach' d'a Egipto tic ol vac' d'a viñ. ¹⁹ Al d'a eb' viñ to syic'b'at carreta eb' viñ d'a tic, yic vach' syic'cot yetb'eyum eb' viñ yed' eb' yuninal yed' viñ a mam chi'. ²⁰ Mocab' yac' pensar eb' viñ yuj tastac ay ticnaic, yujto a tas vach' ay d'a Egipto tic, a' ol vac' d'a eb' viñ, xchi viñ rey chi'.

²¹ Icha chi' ix yutej eb' viñ yuninal viñaj Israel chi'. Axo viñaj José chi' ix ac'an carreta chi' d'a eb' viñ yed' tastac sva eb' d'a yol b'e icha ix yutej viñ rey yalani. ²² Ix ac'jipax pichul ac'to d'a eb' viñ yic tz'och sq'uex c'apacoc eb' viñ. Axo d'a viñaj Benjamín, 300 siclo plata ix ac'ji, ix ac'jipax oye' mojañ spichul viñ. ²³ Ix yac'anb'at lajuñvañ noc' b'uru viñaj José chi' d'a viñ smam. Te al ix ajb'at noc' yuj masanil tas vach' ay d'a Egipto chi'. Ix b'atpax lajuñvañxo noc' nun b'uru ix ic'anb'at ixim trigo yed' ixim pan yic sva viñ d'a yol b'e yic scoti. ²⁴ Ayic ix stac'anb'at eb' yuc'tac viñaj José chi', ix yalan viñ:

—Mocab' eyac' oval d'a yoltac b'e, xchi viñ.

²⁵ Ix el eb' viñ d'a Egipto chi', ix c'och eb' viñ d'a Canaán b'aj ay viñ smam chi'. ²⁶ Axo ix yalan eb' viñ d'a viñ smam chi' to pitzanto viñaj José, to ayoch viñ schab'il yajalil d'a Egipto. Ix te sat sc'ol viñ yab'ani, maj schalaj viñ tas ix yal eb' viñ. ²⁷ Palta ichato ix pitzvixi viñ ayic ix yab'an

masanil tas ix yalcot viñaj José chi', ix yilanpaxoch jantac carreta ix yac'cot viñ yic tz'ic'jib'at viñ. ²⁸ Ichato chi' ix yalan viñ: C'ocb'ilñej ix vab'i to pitzanto viñ vuninal chi'. Ol b'at vil viñ yacb'an manto in chami, xchi viñ.

46

Ix c'och viñaj Jacob d'a Egipto

¹ Ix lajvi chi', ix b'at viñaj Jacob yed' masanil eb' yico' yed' masanil tastac ay d'ay. Ayic ix c'och viñ d'a Beerseba, ix sñusan silab' viñ d'a sDiosal, aton sDiosal viñ smam viñ. ² A d'a jun ac'val chi', ix lolon Dios d'a viñ d'a svayich, ix avtaj viñ yuuj:

—Jacob, xchi. Ix tac'vi viñ:

—Oy, ina vajec' tic Mamin, xchi viñ.

³ Ix yalan Dios d'a viñ icha tic:

—A in ton a Diosal in yed' viñ a mam, mañ ach xiv a b'at d'a Egipto chi'. Yacb'an ayex ec' ta' ol in b'o jun nivan choñab' d'a iñtilal. ⁴ Ol in b'atñej ed'oc d'a Egipto chi', axo yic ol c'och stiempoal, ol in ochñej yed' eb' iñtilal ayic ol meltzajxicot eb' d'a jun lugar tic. Axo yic ol ach chamoc, a viñ uninal aj José chi', ayec' viñ d'a a tz'ey, xchi Dios d'a viñ.

⁵ Ix lajvi chi', ix ac'jiq'ue viñ yuj eb' viñ yuninal d'a yol carreta ix yac'cot viñ sreyal Egipto chi'. Ix yac'anpaxq'ue eb' unin yed' eb' ix yetb'eyum eb' viñ. Ichato chi' ix el eb' viñ d'a Beerseba chi'. ⁶ Ix cot eb' viñ d'a Egipto, ix yic'ancot noc' scalnel eb' viñ yed' noc' svacax yed' masanil tastac ix yic' eb' viñ d'a Canaán chi'. ⁷ Ix yic'ancot masanil eb' viñ yuninal viñaj Jacob chi' yed' eb' ix yisil yed' eb' yixchiquin.

8-15 A eb' yiñtilal viñ yed' ix Lea ix cot yed'oc d'a Egipto, 33 eb' d'a smasanil, ayoch eb' vinac yed' eb' ix ix sb'isuloc. A eb' yuninal viñ yed' ix, aton eb' tic: Viñaj Rubén, aton viñ b'ab'el unin, viñaj Simeón, viñaj Leví, viñaj Judá, viñaj Isacar, viñaj Zabulón yed' ix Dina. A eb' tic ix alji ayic ayec' viñ d'a Padán-aram.

A eb' yuninal viñaj Rubén: Aton viñaj Hanoc, viñaj Falú, viñaj Hezrón yed' viñaj Carmi.

A eb' yuninal viñaj Simeón: Aton viñaj Jemuel, viñaj Jamín, viñaj Ohad, viñaj Jaquín, viñaj Zohar yed' viñaj Saúl, viñ yune' jun ix aj Canaán.

A eb' yuninal viñaj Leví: Aton viñaj Gersón, viñaj Coat yed' viñaj Merari.

A eb' viñ yuninal viñaj Judá: Aton viñaj Er, viñaj Onán, viñaj Sela, viñaj Fares yed' viñaj Zara. (A viñaj Er yed' viñaj Onán chi', chamnacxo eb' viñ d'a Canaán). A eb' yuninal viñaj Fares chi', aton viñaj Hezrón yed' viñaj Hamul.

A eb' yuninal viñaj Isacar: Aton viñaj Tola, viñaj Fúa, viñaj Job yed' viñaj Simrón.

A eb' yuninal viñaj Zabulón: Aton viñaj Sered, viñaj Elón yed' viñaj Jahleel.

16-18 A eb' yiñtilal viñaj Jacob chi' yed' ix Zilpa, 16 eb' d'a smasanil. A ix Zilpa chi', aton ix scriada ix Lea ix ac'ji yuj viñ sman, aton viñaj Labán. A eb' yuninal viñ yed' ix, aton eb' tic: Viñaj Gad yed' viñaj Aser.

A eb' yuninal viñaj Gad: Aton viñaj Zifión, viñaj Hagui, viñaj Ezbón, viñaj Suni, viñaj Eri, viñaj Arodi yed' viñaj Areli.

A eb' yuninal viñaj Aser: Aton viñaj Imna, viñaj Isúa, viñaj Isúi, viñaj Bería yed' ix yanab' eb' viñ

scuchan Sera. A eb' yuninal viñaj Bería chi', aton viñaj Heber yed' viñaj Malquiel.

¹⁹⁻²² A eb' yiñtilal viñaj Jacob chi' yed' ix Raquel, 14 eb' d'a smasanil. A eb' yuninal viñ yed' ix: Aton viñaj José yed' viñaj Benjamín.

A eb' yuninal viñaj José chi' yed' ix Asenat yisil viñaj Potifera sacerdote d'a choñab' On: Aton viñaj Manasés yed' viñaj Efraín, aton eb' ix alji d'a Egipto.

A eb' yuninal viñaj Benjamín chi': Aton viñaj Bela, viñaj Bequer, viñaj Asbel, viñaj Gera, viñaj Naamán, viñaj Ehi, viñaj Ros, viñaj Mupim, viñaj Hupim yed' viñaj Ard.

²³⁻²⁵ A eb' yiñtilal viñaj Jacob chi' yed' ix Bilha, ucvañ eb'. A ix Bilha chi', aton ix scriada ix Raquel ix ac'ji yuj viñaj Labán. A eb' yuninal viñ yed' ix, aton eb' tic: Viñaj Dan yed' viñaj Neftalí.

A yuninal viñaj Dan chi', añej viñaj Husim.

A eb' yuninal viñaj Neftalí chi': Aton viñaj Jahzeel, viñaj Guni, viñaj Jezer yed' viñaj Silem.

²⁶ 66 eb' yiñtilal viñaj Jacob chi' d'a smasanil, aton eb' tic ajun yed' viñ ayic ix c'och viñ d'a Egipto. Aton val eb' tic yiñtilal viñ, ch'oc pax eb' ix alib'al. ²⁷ Ch'oc pax yaj viñaj José yed' chavañ eb' yuninal ix alji d'a Egipto chi', yuj chi' 70 sb'isul viñaj Jacob chi' yed' eb' yiñtilal ayic ayxoc' viñ ta'.

²⁸ Ix b'ab'lajb'at viñaj Judá yuj viñaj Jacob chi', yic sb'at viñ yal yab' viñaj José chi' to scot viñ chaval d'a yol yic Gosén. Axo yic ix c'och eb' d'a Gosén chi', ²⁹ ix schecan viñaj José chi' ac'chaj lista scarruaje yic b'at schaan viñ smam viñ d'a Gosén chi'. Ayic ix c'och viñ d'a yichañ viñ smam chi', ix

och lac'naj viñ d'a viñ. Te junip ix em ñojan viñ yoc' d'a sjolom sjerjab' viñ smam chi'. ³⁰ Axo ix yalan viñ smam viñ chi' icha tic:

—A ticnaic, tic val ix vilxioch a sat, tic val pitzan achto, junc'olalxo ol in cham ticnaic, xchi viñ.

³¹ Ix lajvi chi', ix yalan viñaj José chi' d'a eb' viñ yuc'tac yed' d'a masanil eb' ayec' yed' viñ smam viñ chi':

—Tic tzin b'at val d'a viñ rey: Masanil eb' viñ vuc'tac yed' masanil eb' yiñtilal viñ in mam ay d'a Canaán, toxo ix ja eb' ved'oc. ³² Yed'nac masanil noc' scalnel eb', noc' svacax yed' masanil tas ay d'a eb', yujto a smunlajel eb' aton moloj calnel yed' moloj vacax, xin chama. ³³ Yuj chi', ayic ol ex avtajb'at yuj viñ rey chi', ol sc'anb'an viñ d'ayex tas b'aj tzex munlaji, ³⁴ tzeyalani to moloj calnel yed' moloj vacax tze c'ulej. Añej noc' calnel co molb'etz yaji yictax oñ cotoch uninal icha val eb' co mam quicham, xe chi. Yuj chi' ol ex can d'a lum Gosén tic, yujto a eb' viñ aj Egipto tic ay yovalil tato junñej tz'aj eb' viñ yed' eb' viñ molum calnel, xchi viñaj José chi'.

47

¹ Ix lajvi chi', ix b'at viñaj José yal d'a viñ rey chi' icha tic: A viñ in mam yed' eb' viñ vuc'tac toxo ix javi eb' viñ d'a Gosén. Ix cot eb' viñ d'a Canaán, yed'nac noc' scalnel eb' yed' noc' svacax yed' masanil tas ay d'a eb', xchi viñ. ² Sic'b'ilxuel ovañ eb' viñ yuc'tac viñ chi' yuuj yic sb'at eb' viñ d'a yichañ viñ rey chi' yic tz'ojtacajel eb' viñ yuj viñ. ³ Ix sc'anb'an viñ rey chi' d'a eb' viñ icha tic:

—¿Tas munlajelal syal eyuuj? xchi viñ.

Ix yalan eb' viñ:

—Mamin, a oñ a checab' oñ tic, molum calnel oñ icha eb' co mam quicham. ⁴ Ix oñ ja d'a jun lugar tic yujto a d'a Canaán b'aj cajan oñ te ay vejel, mañxa b'aj vach' sva noc' co calnel, yuj chi' tzoñ tevi d'ayach, comonoc scha a c'ol tzoñ cajnaj d'a lum Gosén, xchi eb' viñ.

⁵ Ix lajvi chi', ix yalan viñ rey chi' d'a viñaj José:

—Yacb'an ix ja viñ a mam yed' eb' viñ uc'tac ed'oc, ⁶ vach' tz'ajcan eb' viñ d'a tic. Ac' lum Gosén chi' d'a eb' viñ. A val luum chi' te vach' d'a yol yic Egipto tic, syal scajnaj eb' viñ ta'. Tato ay eb' viñ uc'tac chi' te jelan d'a iloj noc' chi', syal tzac'och eb' viñ yilumaloc noc' in molb'etzal noc', xchi viñ rey chi'.

⁷ Ix yic'anpaxb'at viñ smam viñaj José d'a yichañ viñ rey chi', yic vach' tz'ojtacajel viñ yuj viñ. Ichato chi' ix yac'an stzatzil sc'ol viñ rey chi' viñaj Jacob chi'. ⁸ Ix sc'anb'an viñ rey chi' d'a viñ:

—¿Jayexo ab'il a q'uinal? xchi viñ.

⁹ Ix tac'vi viñaj Jacob chi' icha tic:

—Quenanto in q'uinal, añejanto 130 ab'il, toñej tzin b'eyeq'ui, palta d'a yataquil ix aj yec'b'at janic' tiempoal tic vuuj. Manto c'ochlaj in q'uinal icha val ix aj yab'ilal eb' in mam vicham, xchi viñ.

¹⁰ Ix lajvi chi', ix yalan vach' lolonel viñ d'a yib'añ viñ rey chi', ix elixta viñ d'a yol sdespacho viñ. ¹¹ Ichato chi', ix yac'an lum luum te vach' viñaj José d'a viñ smam yed' d'a eb' yuc'tac d'a yol yic Egipto chi', aton lum ay d'a slac'anil choñab' Ramesés, icha ix yutej viñ rey chi' yalani. ¹² Ayñejoch viñaj José chi' yac'an svael eb', ato syala' jantac sb'isul junjun eb'.

Ix yac'och jun ley viñaj José d'a Egipto

¹³ Ix te em vejel d'a masanil yol yic Egipto chi' yed' d'a yol yic Canaán, mañxalaj ixim trigo, junlajanxoñej van scham eb' anima yuj vejel.

¹⁴ Masanil q'uen stumin eb' aj Egipto yed' eb' aj Canaán chi', ix b'at yac'can eb' yuj ixim trigo. Masanil q'uen ix sic'b'at viñaj José d'a yol sdespacho viñ rey. ¹⁵ Axo yic ix lajviel q'uen tumin d'a Egipto yed' d'a Canaán chi', ix b'at yalan eb' viñ aj Egipto chi' d'a viñaj José icha tic:

—A ticnaic mamin, na'a tas tzoñ aji. Toxo ix lajvib'at q'uen co tumin, ac' tas sco va'a, yic vach' max oñ chami, xchi eb' viñ.

¹⁶ Ix tac'vi viñaj José d'a eb' viñ icha tic:

—Tato mañxa q'uen e tumin chi', iq'ueccot noc' e molb'etzal noc', syal vac'an ixim e trigo sq'uexuloc noc', xchi viñ.

¹⁷ Yuj chi', a d'a jun ab'il chi', ix yac' noc' schej eb' viñ, noc' scalnel eb' viñ, noc' svacax eb' viñ yed' noc' sb'uru eb' viñ sq'uexuloc ixim trigo chi'. ¹⁸ A yuj noc' molb'etzal noc' ix ec' jun ab'il chi', palta añeja' ay vejel. Ix b'at yalanxi eb' viñ d'a viñaj José chi':

—Max yal-laj co c'ub'anel d'ayach mamin, mañxalaj q'uen co tumin, mañxa paxlaj noc' co molb'etzal noc', icxo noc' smasanil. Mañxa tas syal cac'an d'ayach, axoñej to scac'och co b'a yed' co luum d'a yol a c'ab'. ¹⁹ Colvajañ d'ayoñ, yic vach' max oñ chami, max canlaj co luum tic d'a ichñejta'. Vach' tzoñ a manel yed' luum, tzoñ canñej schecab'oc viñ rey, syiquejcanel lum luum viñ b'aj tzoñ munlaj chi'. Añej to tzac' ixim trigo co va'a yed' iñat scavej d'a sat luum, yic max oñ

chami, yic max canpax tz'inan luum, xchi eb' viñ d'a viñaj José chi'.

²⁰⁻²¹ Icha chi' ix yutej viñaj José smanancanel masanil lum luum d'a eb' viñ aj Egipto chi' yic tz'ochcan lum yicoc viñ rey. Yuj jun nivan vejel chi', ix schoñcanel sb'a eb' yed' sluum chi'. Masanil eb' ix ochcan schecab'oc viñ rey chi'.
²² Añej sluum eb' sacerdote maj smanel-laj viñaj José chi', yujto tz'ac'ji strigo eb' sva yuj viñ rey chi', yuj chi' malaj slum eb' viñ chi' ix schoñeli.

²³ Ix yalan viñaj José chi' d'a eb' anima icha tic:

—A ticnaic yic exxo viñ rey yed' lum e luum, yujto ix ex in mancaneli. Iq'uecb'at ixim iñat, yic tzeyavej ixim. ²⁴ Ato syala' jantac tzeyic' d'a luum, tzeyac'an chab' almul d'a junjun quintal d'a viñ rey, axo d'a ixim vajxaque' almul, ata' ol elta ixim iñat ol eyavej, añejtona' ata' ol elta ixim ol e va yed' eyuninal yed' masanil mach ayec' eyed'oc, xchi viñ.

²⁵ Yuj chi', ix yalan eb' viñ icha tic:

—Te vach' a pensar mamin, uuj mañ ol oñ chamoc. A ticnaic, tic tzoñ ochcan schecab'oc viñ rey chi', xchi eb' viñ.

²⁶ Ichaton chi' ix yutej viñaj José yac'an jun ley chi', chab' almul yic viñ rey d'a junjun quintal syac' eb' anima cajan d'a masanil yol yic Egipto chi'. Icha chi' ix ajcan jun ley chi'. Añej eb' viñ sacerdote max ac'anlaj stojol chi', yujto maj schoñel-laj slum eb' d'a viñ rey chi'.

Yalnaccan viñaj Israel yuj b'aj ol mucchajoc

²⁷ Masanil eb' yiñtilal viñaj Israel, ix can eb' d'a Egipto, ix smaccan lum luum eb' d'a Gosén. Ata'

ix te q'uib'chaañ sb'isul eb'. ²⁸ 17 ab'il ix ec' viñaj Israel d'a Egipto chi', yuj chi', 147 ab'il sq'uinal viñ.

²⁹ Ayic toxo val scham viñ syab'i, ix schecan viñ avtajcot viñaj José. Ix yalan viñ d'a viñ icha tic:

—Tato xajan in val uuj, ac'och a c'ab' d'a yalañ in xub' tic, tzac'an a ti' d'a yichañ Dios to ol a c'anab'ajej tas ol val tic. Tzin tevi d'ayach to mañ ol in a muc d'a Egipto tic, ³⁰ a d'a stz'ey b'aj mucan eb' in mam vicham, ata' tzeyic'b'at in nivanil tic, tze mucanem b'aj mucan eb' chi', xchi viñ.

—Icha chi' ol vutej mamin, xchi viñaj José chi'.

³¹ Ix yalanxi viñ to syac' sti' viñaj José chi' d'a Dios, ix yac'an sti' viñ chi'. Ix lajvi chi' ix em ñojan viñaj Israel chi' d'a sjolom sch'at, ix yac'an yuj diosal viñ d'a Dios.

48

Yalnaccan vach' lolonel viñaj Jacob'R'd'a yib'añ eb' yuninal viñaj José

¹ Ix ec' jab'oc stiempoal, ix alchaj d'a viñaj José chi' to penaxoay viñ smam viñ. Yuj chi' ix b'at viñ yil viñ, ix yic'anb'at eb' yuninal viñ schavañil yed'oc, aton viñaj Manasés yed' viñaj Efraín. ² Ayic ix alchaj d'a viñaj Israel to toxo ix ja viñaj José chi' yila', ix yac' pural sb'a viñ sq'ue c'ojan d'a sti' sch'at. ³ Ix yalan viñ icha tic:

—A Dios Syal Yuuj Masanil, a' ix sch'ox sb'a d'ayin d'a choñab' Luz, d'a yol yic Canaán. Ata' ix yal vach' lolonel d'a vib'añ, ix yalan icha tic: ⁴ Ab' jun, tzijtum sb'isul iñtilal ol vac'a'. A jantac iñtilal, tzijtum nación ol ajelc'ochoc. Ol vac'anpax jun luum tic d'ayach yed' d'a masanil eb' iñtilal chi', ol eyiquej lum d'a junelñej, xchi Dios chi'. ⁵ Yuj chi', a

val chavañ uninal ix alji d'a Egipto tic ayic manto in javoc, aton viñaj Manasés yed' viñaj Efraín, victaxon yaj eb' viñ, icha vuninal tz'ajcan eb' viñ, icha val yaj viñaj Rubén yed' viñaj Simeón. ⁶ A jantacto eb' uninal toto ol aljoc, icxo ol aj eb', a d'a smacb'en chavañ eb' yuc'tac eb' tic ol yic' yic eb'. ⁷ Ayic in meltzajnac d'a Padán-aram, chamnaccan ix a nun d'a Canaán ayic manto in javilaj d'a Efrata. A d'a sb'eal Efrata chi' ix in mucan ix, xchi viñ. (A jun lugar chi' Belén sb'i ticnaic.)

⁸ Ix lajvi chi', ix b'at q'uelan viñaj Israel chi' d'a eb' viñ chavañ yuninal viñaj José chi', ix sc'anb'an viñ icha tic:

—A eb' viñ tic, ¿mach eb' viñ? xchi viñ.

⁹ —A eb' viñ vuninal ix yac' Dios d'ayin d'a Egipto tic, xchi viñaj José chi'. Ix lajvi chi, ix yalan viñ smam viñ chi':

—Elocab' d'a a c'ool, snitzocab'cot sb'a eb' viñ d'a in tz'ey tic yic vach' ol valcan vach' lolonel d'a yib'añ eb' viñ, xchi viñ.

¹⁰ Yujto te icham vinacxo viñaj Israel chi', maxtzac yal-laj yilan viñ. Yuj chi' ix nitzchajcot eb' viñ yuj viñaj José chi' d'a stz'ey viñ. Ix och lac'lac' viñ d'a eb' viñ, ix tz'ub'jielta sti' eb' viñ yuj viñ. ¹¹ Ix lajvi chi' ix yalan viñ d'a viñaj José icha tic:

—Te maxtzac in nalaj tato olto ach vila'. Tic val mañoc achñej tzato ach vila', palta ix el d'a sc'ol Dios to ixto val viloch eb' viñ uninal tic, xchi viñ.

¹² Ix lajvi chi', ix yic'anelta eb' viñ viñaj José chi' d'a scal yoc viñ smam chi', ix em ñojan viñ d'a yichañ viñ smam chi. ¹³ Ix yic'anxib'at eb' viñ yuninal viñ chi': A viñaj Efraín d'a svach' viñ, axo viñaj Manasés d'a sq'uexañ viñ. Ix yic'anb'at

eb' viñ b'aj ay viñ smam chi'. Yuj chi' a viñaj Efraín chi' ix can d'a sq'uexañ viñaj Israel chi', axo viñaj Manasés ix can d'a svach' viñ. ¹⁴ Ayic ix yac'anb'at sc'ab' viñ chi' d'a yib'añ eb' viñ, culus ix yutejb'at sc'ab' viñ chi' d'a yib'añ eb' viñ. Yuj chi', a svach' viñ ix c'och d'a yib'añ viñaj Efraín chi', axo sq'uexañ viñ ix c'och d'a yib'añ viñaj Manasés chi', vach'chom b'ab'el vinac viñaj Manasés chi'. ¹⁵ Ix yalan vach' lolonel viñ d'a yib'añ viñaj José chi', icha tic:

A Dios aton jun ix c'anab'ajaj yuj viñ in mam icham aj Abraham yed' viñ in mam aj Isaac, a' tzin tañvani yictax ix in alji yed' pax ix in b'eyñejcoti.

¹⁶ A jun yángel Dios ix in colan d'a syaelal. Yac'ocab' svach'c'olal Dios d'a yib'añ eb' viñ chavañ tic, yujocab' eb' viñ tzin nachajcoti, nachajocab'paxcot viñ in mam icham aj Abraham yed' viñ in mam aj Isaac. Tzijtum ol aj sb'isul yiñtilal eb' viñ chavañ tic d'a sat lum luum b'aj ol cajnajoc, xchi viñaj Israel chi'.

¹⁷ Max schalaj sc'ol viñaj José chi' to a d'a yib'añ viñaj Efraín chi' ix yac'q'ue svach' c'ab' viñ smam chi'. Yuj chi' ix yac'lej viñ yic'anel svach' c'ab' viñ smam chi' d'a yib'añ viñaj Efraín chi', ix yac'anq'ue viñ d'a yib'añ viñaj Manasés yalani.

¹⁸ Ix yalan viñ icha tic:

—Maay mamin, mañ ichocta' tzutej, a d'a viñ b'ab'el tic, ata' tzac'q'ue a vach' c'ab', xchi viñ.

¹⁹ Maj yal-laj sc'ol viñ smam viñ chi', ix yalan viñ icha tic:

—Vojtacxo ach vuninal. A viñ tic, nivan choñab' ol aj yelc'och viñ d'a b'aq'uiñ, palta a viñ tzac'an tic yelxo val nivan ol aj yelc'och viñ d'a viñ b'ab'el tic, axo yiñtilal viñ, tzijtum naciòn ol ajelc'ochoc, xchi viñ.

²⁰ Ix lajvi chi', ix yalan vach' lolonel viñ d'a yib'añ eb' schavañil:

—Icha tic ol aj e b'inaj yuj eb' e c'ab' eyoc d'a b'aq'uiñ ayic ol snib'ej eb' yalan vach' lolonel d'a yib'añ junoc anima: Yac'ocab' svach'c'olal Dios d'a ib'añ, icha ix aj yac'an d'a viñaj Efraín yed' d'a viñaj Manasés, xcham eb', xchi viñaj Israel chi'.

A d'a aloj vach' lolonel chi', b'ab'el ix yac' b'inaj viñaj Efraín chi' viñ d'a yichañ viñaj Manasés chi'.

²¹ D'a elañchamel ix yalanxi viñ d'a viñaj José chi':

—Ach vuninal, a in tic toxo ol in chamoc, palta ayñejoch Dios eyed'oc, ayñejpaxoch yed' eb' eyiñtilal. A ol ex ic'an meltzaj d'a slum co mam quicham. ²² Svac' junxo macañ mach'en d'ayach ec'to d'a yichañ yic eb' uc'tac, aton lum pac'an ix vic'canec' d'a eb' amorreo d'a scal oval, xchi viñaj Israel chi' d'a viñaj José chi'.

49

Slajvub' lolonel viñaj Jacob

¹ Ix lajvi chi' ix yavtancot eb' yuninal viñaj Jacob chi' smasanil, ix yalan viñ: Ex vuninal, nitzeccot e b'a d'a in tz'ey. Ab'ec tas ol ex aj d'a yic b'aq'uiñ:

² Nitzeccot e b'a d'a in tz'ey, ol valan d'ayex. Ab'ec tas ol val a in Israel e mam in tic:

³ Ach Rubén, a ach ton in b'ab'el unin ach, sch'oxel sb'a vip d'ayach. A ach tic toxonton ay a may, nivan elc'och d'a yichañ eb' uc'tac.

- 4 A ticnaic, mañxalaj ol aj elc'ochi, yujto lajan ach icha junoc eluma', yujto q'uixveltac ix in utej d'a in vaynub' ayic ix ach vay yed' ix schab'il vetb'eyum.
- 5 A ach tic ach Simeón yed' ach tic Leví, eyuc'tac e b'a, a eyamc'ab' yic oval ix eyac'lab'ej ayic ix e c'ulan chucal.
- 6 Junelñej malaj in gana tzin c'och b'aj tz'och e molchajel, yujto ayic ix cot oynaj ix eyila', ix e milcham anima. Ina ayic ix cot eyoval ix e mac'q'uichaj yoc noc' mam vacax.
- 7 Cotocab'can catab' d'a eyib'añ yuj yoval e jolom chi', ina mañ jab'oc tz'oc' e c'ool. Yuj chi' ol ex in saclemejcanb'at d'a scal eb' eye-tchoñab' Israel.
- 8 Ach vuninal Judá, ol alchaj val vach' lolonel d'ayach yuj eb' uc'tac tic. Ol ach och b'inb'in d'a sjaj eb' ayoch ajc'olal d'ayach. Ol em ñojjab' eb' uc'tac tic d'ayach.
- 9 Lajan ach val icha junoc noc' quelem choj, ayic slajvi schianb'at junoc noc' noc' ix smila', spaxta d'a sñaq'ueen. Tz'em ñojan, tz'em cutzan d'a sat lum. Icha val junoc nivaquil choj, ¿mach val junoc ol stec'b'ej sb'a ach stzuntzani?
- 10 Malaj mach syal yic'anec' snivanil elc'ochi. Malaj mach syal yic'anec' a c'ococh d'a yol a c'ab', masanto ol ja jun Mach ay yico', jun mach to masanil nación ol c'anab'ajanoc.
- 11 Ol yetzb'anoch sb'uru d'a jun yib' te' uva yelxo val vach', ol sjuc'an spichul d'a yal uva.
- 12 A yol sat, te q'uic' yilji d'a yichañ vino, axo q'uen ye, yelxo val te sac d'a yichañ noc' lech.

- 13 A achxo tic ach Zabulón, a d'a sti' a' mar b'aj sc'och te' barco ol ach cajnajoc. A stz'acañil lum a luum, ol c'och d'a Sidón.
- 14 A achxo tic ach Isacar, lajan ach icha junoc noc' b'uru cuchum icatz syic' yip d'a yol macte'.
- 15 Ayic ol ilanochi to te vach' junoc lugar, vach' ol ic' ip ta', tzac'anoch yich a patic d'a yalañ icatz, mañxalaj tas tzala' tzach ochxoñejcan checab'oc.
- 16 A achxo tic ach Dan, a ach val ol a ch'olb'itej a choñab' icha val smojal tz'aj sch'olb'itaj junoc macañ eb' etisraelal.
- 17 A ach tic, lajan tzutej a b'a icha val junoc noc' ajavchan tz'ec' b'ac'ac'oc d'a ti b'e, to schiji yoc noc' chej yuj noc', yuj chi' sjulcanel noc' mach ayq'ue d'a yib'añ.
- 18 Mamin Jehová tzin tañvej in a colani.
- 19 A achxo tic ach Gad, sc'och eb' ajc'ol yac' oval ed'oc, palta slajvub'alxo ol ac' ganar eb'.
- 20 A achxo tic ach Aser, ol yac'ñej sobre tas ol a va'a. Ol ac'anpax tas ol sva eb' viñ rey.
- 21 A achxo tic ach Neftalí, libre aj icha junoc noc' cob'es c'ultaquil chej. A val vach' pensaril ol ala'.
- 22 A achxo tic ach José, lajan ach val icha junoc te te' ay d'a sti' junoc a a', ste el c'uyan, mañ jantacoc sat syac'a', sc'axpajec' sc'ab' d'a yib'añ smacte'al.
- 23 Te ajc'ol syutej sb'a eb' anima d'ayach, sjulvaj eb' yed' sjul-lab' d'ayach, tz'och val ijan eb' ach stzuntzani.

- 24 A ach tic, te ay val yip a c'ab', te vach' yaj a julab' yuj val yip in Diosal Syalñej yuuj, aton Vilumal yed' in Columal a in Israel in tic,
- 25 yuj val yip in Diosal, aton ol ach colanoc. A Dios Syal Yuj Smasanil ol yac' svach'c'olal d'a ib'añ, aton ñab' scot d'a satchaañ yed' syaxil sat lum luum. Yuj svach'c'olal ol q'uib' sb'isul eb' uninal yed' noc' a molb'etzal noc'.
- 26 Ach José, masanil juntzañ vach' lolonel svalcan tic d'a ib'añ a in a mam in tic, yelxo val te nivan yelc'och d'a yichañ vach' lolonel ix yalcan in mam d'a vib'añ, yelxo val nivan d'a yichañ juntzañ vitz aytax ec' d'a peca'. A masanil juntzañ tic svalcan d'a ib'añ, to sic'b'ilachcanel d'a scal eb' viñ uc'tac tic.
- 27 A achxo tic ach Benjamín, lajan ach val icha junoc noc' oques te ov. Ayic van sacb'i q'uinal schianb'at schib'ej noc' smila', ayic q'uic'b'alilxo spucanb'at tas tz'ilchaj yuuj, xchi viñaj Israel chi'.
- 28 Aton val stzotal eb' lajchavañ yuninal viñaj Israel tic. Masanil juntzañ lolonel tic ix yal viñ ayic ix yalancanel vach' lolonel viñ d'a yib'añ junjun eb' viñ yuninal chi', icha val smojal tas ol aj junjun eb'.

A schamel viñaj Jacob

29 Ix lajvi chi', ix yalan viñ d'a eb' viñ yuninal chi': Toxo val ol in chamoc, yuj chi' a b'aj mucb'il eb' in mam vicham tzin e mucu', aton lum manb'il d'a viñaj Efrón hitita ³⁰ d'a yol yic Canaán. A tas ix val tic, syalelc'ochi, aton d'a q'uen olan q'uen yic Macpela d'a slac'anil lum yic viñaj Mamre, manb'ilcan yuj viñ co mam quicham aj

Abraham yic b'aj smucchaj schamnac viñ. ³¹ Ata' smucnaccan ix Sara viñ, aton ix yetb'eyum viñ. Ata' mucchajnacpax viñ. Ata' mucancan viñ co mam aj Isaac yed' ix co nun ix Rebeca. Ata' in mucnacpaxcan ix Lea. ³² A jun lum chi' yed' q'uen olan q'uen chi', manb'ilcan d'a eb' viñ hitita, xchi viñ d'a eb' viñ yuninal chi'.

³³ Ix lajvi yalan viñ d'a eb' viñ yuninal chi' yuj tas ol aj smucchaj snivanil yuj eb' viñ, ix ec' jichan viñ, ix cham viñ b'ian.

50

¹ Ix b'at lac'naj viñaj José chi' d'a snivanil viñ smam chi', ix och ijan viñ yoq'ui, ix stz'ub'anelta sti' viñ. ² Ix lajvi chi', ix yalan viñ d'a eb' viñ smunlajvum to syac'och remeyo eb' viñ d'a snivanil viñ smam chi'. Ix ac'jiochi, yic vach' max c'a snivanil viñ chi'. ³ 40 c'ual ix yic'a' yic tz'ac'jioch remeyo chi'. 70 c'ual ix cus eb' viñ aj Egipto chi' yuj schamel viñaj Jacob chi'. ⁴ Ix lajvi 70 c'ual chi', ix b'at lolon viñaj José chi' yed' eb' viñ ayoch d'a yopisio yed' viñ rey, ix yalan viñ:

—Tato vach' in d'a e sat, oc'ocab' e c'ol d'ayin, b'at ex lolon d'a viñ rey vuuj. ⁵ Yujto ayic toxo scham viñ in mam, ix yalan viñ d'ayin to svac' in ti' yic b'at in muccan viñ d'a jun b'aj sb'onaccan d'a yol yic Canaán. Yuj chi' tzin tevi to tzin b'at in muccan viñ in mam chi'. Slajvi in mucancani, tzin paxta, xchi viñaj José chi'.

⁶ Ix tac'vi viñ rey chi' d'a viñ icha tic:

—Ixic, ix muccan snivanil viñ a mam chi', icha val ix aj alan chi' ayic ix ac'an a ti' d'a viñ, xchi viñ.

⁷ Ix lajvi chi', ix b'at viñaj José chi' smuccan snivanil viñ smam chi'. Masanil eb' ayoch d'a yopisio yed' viñ rey d'a yol yic Egipto chi', ix b'at eb' mucval yed' viñaj José chi'. ⁸ Masanil eb' ayec' d'a yol spat viñaj José chi' ix b'ati. Ix b'atpax eb' viñ yuc'tac viñ chi' yed' masanil eb' ayec' d'a spat viñaj Jacob chi'. Axoñej eb' cotac unin ix can d'a Gosén yed' pax noc' noc'. ⁹ Ay pax mach yed'nac scarruaje ix b'at mucval chi', ay pax mach ayq'ue d'a yib'añ chej ix b'ati, yuj chi' tzijtum anima ix b'at mucval chi'. ¹⁰ Ayic ix c'och eb' d'a Goren-hatad d'a slac'anil a' nivan Jordán, ata' ix sch'ox val scusc'olal eb' mucvajum chi' masanil. Uque' c'ual ix oc' viñaj José yuj viñ smam d'a jun lugar chi'.

¹¹ Ayic ix yilan eb' cananeo d'a jun lugar chi' tas ix yutej sb'a eb' aj Egipto yed' schamnac, ix yalan eb' icha tic: A eb' aj Egipto tic, te nivan syutej eb' yilvi ac'val yuj schamnac, xchi eb'. Yuj chi', Abel-mizraim^{50.11} ix yac' eb' sb'iej jun lugar chi'. A d'a slac'anil a' nivan Jordán ay jun lugar chi'.

¹² Masanil tas ix sc'ancan viñaj Jacob d'a eb' yuninal, ix sc'anab'ajej eb' sc'ulani. ¹³ Ina to ix yic'b'at snivanil viñ eb' d'a yol yic Canaán. Ix smucancan eb' d'a q'uen olan q'ueen d'a Macpela, aton q'uen manb'ilcan yed' lum luum yuj viñaj Abraham d'a viñaj Efrón hitita. A jun chi' ix och scampusanteoc eb' viñ. A jun lum b'aj ay q'uen olan q'uen chi', a d'a slac'anil lum yic viñaj Mamre chamnac ay. ¹⁴ Ix lajvi smucancan viñ smam viñaj José chi', ix paxta viñ yed' eb' viñ yuc'tac yed'

50.11 **50:11** A Abel-mizraim, lajan yalji yed' jun lolonel “scusc'olal eb' aj Egipto”.

masanil eb' viñ ajun yed'oc, ix c'ochxi eb' viñ d'a Egipto chi'.

Ix yac' snivanil sc'ol eb' viñ yuc'tac viñaj José

¹⁵ Ayic ix lajvi scham viñaj Jacob chi', ix och ijan eb' viñ yuc'tac viñaj José snaani, ix yalan eb' viñ: A ticnaic tecan ol cot yoval viñaj José tic d'ayoñ, tecan ol spactzitej viñ masanil tas cutejnac, xchi eb' viñ. ¹⁶ Yuj chi' ix yac'b'at sti' eb' viñ, ix yalan icha tic: Ayic manto cham viñ co mam, ix yalancan viñ to scal d'ayach icha tic: ¹⁷ Tzin tevi d'ayach to tzac' nivanc'olal d'a yib'añ eb' viñ uc'tac tic, yuj tas chuc sc'ulejnac eb' viñ d'ayach. Icha chi' ix aj yalancan viñ. Yuj chi' a oñ schecab' oñ co Diosal yed' co mam chi', scalb'at d'ayach to tzoñ ac' nivanc'olal yuj jantac chucal co c'ulejnac d'ayach, xchib'at eb' viñ.

Ayic ix yalan schecnab'il eb' viñ checab' chi', ix oc'q'ue viñaj José chi'. ¹⁸ Axo ix c'och eb' viñ yuc'tac viñ chi' d'a yichañ, ix em ñojjab' eb' viñ d'a sat luum, ix yalan eb' viñ icha tic:

—A oñ tic cuc'tac, a checab' caji, xchi eb' viñ.

¹⁹ Ix tac'vi viñaj José chi' icha tic:

—Mañxo e na jun chi', max yal-laj vac'anoch in b'a sq'uexuloc Dios. ²⁰ A ex val tic, te chuc e pensar, ix e c'ulan juntzañ chuc pensaril chi' d'ayin, palta a Dios ix q'uexan jun e chuc pensaril chi' d'a vach'il, yic tziytum eb' anima scolchajeli, ichaton van quilan tic. ²¹ Yuj chi', mañ ex och ilc'olal yuj jun chi'. Ol vilñej tas ol aj yec' eyuuj yed' eb' eyuninal, xchi viñ d'a eb' viñ.

Yuj chi', ix stzalajb'ixi sc'ol eb' viñ, yujto vach' ix yutej viñ slolon d'a eb' viñ.

A schamel viñaj José

²² Ixto ec' viñaj José yed' eb' sc'ab'yoc d'a Egipto chi'. 110 ab'il ix yil viñ. ²³ Ixto val yil eb' schab'il yixchiquin viñaj Efraín viñaj José chi'. Icha pax chi' eb' yuninal viñaj Maquir, yuninal viñaj Manasés, ixto yil viñaj José yochcan eb' stz'acub'oc d'a yol spat.

²⁴ Ay jun c'ual ix yal viñaj José chi' d'a eb' viñ yuc'tac icha tic: Toxo val ol in chamoc, palta a Dios ol och eyed'oc, ol ex yic'anel d'a jun lugar tic, ol ex yic'an meltzaj d'a lum luum yaltejnaccan d'a viñ co mam quicham aj Abraham yed' d'a viñ co mam quicham aj Isaac yed' pax d'a viñ co mam aj Jacob, xchi viñ. ²⁵ Ix yalan viñ d'a eb' viñ sc'ab'yoc to syac' sti' eb' viñ d'a yichañ Dios, ix yalan viñ: Val yel, a Dios ol ochñej eyed'oc. Ol colvajñej eyed'oc. A d'a jun tiempoal ayic ol ex b'at chi', tzeyic'b'at in nivanil tic, xchi viñ.

²⁶ Ayic ix cham viñaj José chi' d'a Egipto, 110 ab'il sq'uinal viñ. Vach' ix aj yoch remeyo d'a snivanil viñ, ix ac'jiem viñ d'a yol scaxail d'a Egipto chi'.

A Ch'an Biblia D'a Chuj San Mateo
The Holy Bible in the Chuj San Mateo language of
Guatemala

La Santa Biblia en Chuj de San Mateo Ixtatán

copyright © 2007 Sociedad Bíblica de Guatemala

Language: Chuj de San Mateo Ixtatán (Chuj)

Dialect: Ixtatán

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-06-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019

43e98fca-30dd-583b-b172-dc26d705ee90